

บทที่ 4

การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงและการยอมรับจากผู้ชม

การศึกษาเรื่อง สื่อมวลชนกับการปรับเปลี่ยนของสื่อพื้นบ้านหนังตะลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงในปัจจุบันและการยอมรับจากผู้ชม, และกลวิธีต่อรองของนายหนังตะลุงต่อการเข้ามาของสื่อมวลชน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสำรวจ และการสังเกตภาคสนาม (Field survey and Field Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) และการวิเคราะห์กระบวนการสร้างและแสดงหนังตะลุง (As a cultural text Analysis)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งนายหนังออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์ ความมีชื่อเสียง รายได้ และความถี่ในการแสดง คือ

กลุ่มที่ 1 คือ นายหนังที่ได้รับความนิยมมากทั่วภาคใต้ มีรายได้ 12,000 บาทขึ้นไปต่อการแสดงแต่ละครั้ง มีงานแสดงประมาณ 20 ครั้งต่อเดือน

กลุ่มที่ 2 คือ นายหนังที่ได้รับความนิยมในท้องถิ่น มีรายได้ประมาณ 7,000 - 12,000 บาท ต่อการแสดงแต่ละครั้ง มีงานแสดงประมาณ 10 ครั้งต่อเดือน

กลุ่มที่ 3 คือนายหนังที่ไม่ค่อยได้รับความนิยม หรือนายหนังที่เคยมีชื่อเสียงมาก่อน แต่มีอายุมากแล้วหรือมีภาระงานอื่นต้องทำจึงไม่ค่อยรับงานแสดงเท่าไรนัก มีรายได้ประมาณ 5,000 - 8,000 บาท ต่อการแสดงแต่ละครั้ง

การศึกษาในครั้งนี้สามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาโดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ (1) การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงและการยอมรับจากผู้ชม (2) กลวิธีต่อรองกับสื่อมวลชนของนายหนังตะลุง

ทั้งนี้ในบทที่ 4 จะนำเสนอผลการวิจัยในประเด็นการปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงและการยอมรับจากผู้ชม เพื่อตอบคำถามนำวิจัยข้อที่ 1 ส่วนกลวิธีต่อรองกับสื่อมวลชนของนายหนัง จะนำเสนอในบทที่ 5 ในลำดับต่อไป

4.1 การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงตามบริบททางสังคม

ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้แบ่งยุคสมัยของหนังตะลุงเพื่อสะดวกในการอธิบายผลการวิจัย โดยอ้างอิงการแบ่งยุคสมัยของ พิทยา บุขรารัตน์ (2546) ในรายงานการวิจัยเรื่อง การแสดงพื้นบ้าน: การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคม วัฒนธรรมบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษาหนัง

ตะลุงและโนรา ช่วงการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงปัจจุบัน ซึ่งได้แบ่งยุคสมัยของหนังตะลุงตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม ณ ช่วงเวลานั้นๆ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพิจารณาจากคำบอกเล่าของนายหนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล นายหนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์ นายหนังอ้อม จิตรภักดี และนักวิชาการ อุดม หนูทอง เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งยุคสมัยของหนังตะลุงได้ 5 ยุค คือ

4.1.1 ยุคตะเกียงน้ำมันวัว ตะเกียงน้ำมันควาย ตะเกียงเจ้าพายุ พ.ศ. 2419 – 2500

4.1.2 ยุคเครื่องปั่นไฟ พ.ศ. 2485 – 2510

4.1.3 ยุคดนตรีสากล พ.ศ. 2510 – 2530

4.1.4 ยุคหนังตะลุงทอล์คโชว์ พ.ศ. 2530 – 2540

4.1.5 ยุคหนังตะลุงทอล์คโชว์และคอนเสิร์ต พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน

สามารถพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมได้ดังนี้

4.1.1 ยุคที่ 1 พ.ศ. 2419 - 2500 ยุคตะเกียงน้ำมันวัว ตะเกียงน้ำมันควาย ตะเกียงเจ้าพายุ

แม้ว่าขณะนี้ยังไม่มีหลักฐานที่ระบุชัดเจนได้ว่าหนังตะลุงเกิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อใด แต่เป็นที่ยอมรับกันว่าหนังตะลุงเริ่มเผยแพร่เป็นที่รู้จักทั่วไปในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีหลักฐานว่า สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเขียนไว้ในตำนานละครอิเหนาว่า หนังตะลุงเพิ่งเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) พาเข้ามากรุงเทพฯ และได้เล่นถวายตัวที่บางปะอินเป็นที่แรก เมื่อปีชวด พ.ศ. 2419 (รายละเอียดอยู่ในบทที่ 2 ข้อ 2.2.1 ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเริ่มนับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงหนังตะลุงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2419 เป็นต้นไป

ในปี พ.ศ.2435 มีประกาศแก้ไขภาษีโขนละคร ณ วันที่ 1 มีนาคม ปรากฏว่าได้เพิ่มคำว่า “หนังตลุง” เข้าไปด้วย จากแต่เดิมมี ละครใน ละครนอก ละครชาตรี เพลง กลองยาว หุ่นไทย หุ่นจีน จี๊ว เป็นต้น ภาษีที่เก็บเสียคืนละ 50 สตางค์ (เอนก นาวิกมูล, 2530 : 158) แสดงว่าหนังตะลุงเริ่มเป็นที่นิยมในช่วงกลางของสมัยรัชกาลที่ 5 นี้เอง

การแสดงหนังตะลุงสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การแสดงที่เป็นสื่อพื้นบ้านเพื่อความบันเทิง และการแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม สำหรับการแสดงเพื่อความบันเทิงนั้นเป็นการแสดงในงานเทศกาล งานสังสรรค์ งานศพ และจากการเดินทางไปแสดงตามที่ต่างๆ ของนายหนัง ส่วนการแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรมนั้น เป็นการแสดงเพื่อแก้บนหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าพิธีตัด

เหมรุษ จากการที่เจ้าภาพบนบานขอสิ่งศักดิ์ให้ช่วยบันดาลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อได้รับสิ่งที่ต้องการแล้วเจ้าภาพจึงทำพิธีแก้บน โดยให้นายหนึ่งทำพิธีตัดเหมรุษ แล้วแสดงหนังตะลุงถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้เนื้อหาที่แสดงหลังจากทำพิธีกรรมแล้ว เป็นลักษณะเดียวกันกับการแสดงหนังตะลุงเพื่อความบันเทิง

ในช่วงต้นของยุคนี้หนังตะลุงใช้ตะเกียงน้ำมันวัว ตะเกียงน้ำมันควาย เป็นเครื่องมือให้แสงสว่างทำให้เกิดรูปเงา การใช้ตะเกียงแบบนี้หากมีลมพัดแรงจะทำให้เปลวไฟสั่นไหว มีผลทำให้เงาของรูปหนังไม่นิ่งและไม่ชัด โรงหนังในยุคนี้จึงต้องปิดมิดชิด มีฝาผนังทั้ง 4 ด้าน เพื่อป้องกันลมเปิดด้านหลังเป็นช่องประตูเข้าออก ต่อมาเปลี่ยนมาใช้ตะเกียงเจ้าพายุที่ให้แสงสว่างสม่ำเสมอไม่ต้องกังวลเรื่องลมพัด แต่โรงหนังก็ยังปิดทั้ง 4 ด้านเหมือนเดิมเพื่อป้องกันอากาศเย็น ในยุคนี้นายหนังขับกลอนและเจรจาด้วยเสียงธรรมชาติ เพราะจำนวนผู้ชมยังไม่มากนักและไม่มีเสียงอื่นๆรบกวน อีกทั้งยังไม่มีเทคโนโลยีเครื่องขยายเสียง ในส่วนของเครื่องดนตรีประกอบการแสดง มี 5 ชิ้น คือ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลองตุ๊ก ปี่ เรียกว่าเครื่องห้า

หนังตะลุงในสมัยนี้ยังไม่มี การปรับเปลี่ยนการแสดงมากนัก ยังคงนิยมเล่นเรื่องรามเกียรติ์เป็นหลัก เพราะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดีย ถึงแม้บางคณะจะเริ่มมีการเปลี่ยนมาเล่นเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ตามวรรณคดีหรือนิทานพื้นบ้านแต่ยังไม่แพร่หลายเหมือนเรื่องรามเกียรติ์

หนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล (สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2547) เล่าว่า “สมัยที่ออกเล่นหนังใหม่ๆ (ประมาณ พ.ศ. 2487 - ผู้วิจัย) คนเล่นหนังในพัทลุงพอถึงเดือน 12 หากเล่นหนังได้ก็จะออกไปเล่นหนังที่เมืองตรัง ตอนนั้นผมไปเล่น ไปกัน 5 คนกับลูกคู่ เสียค่ารถคนละ 5 บาท ลงรถที่บ้านหลังหนึ่งตรงทางโค้ง ไม่ว่าหนังคณะไหนก็ต้องหยุดที่บ้านนี้ก่อน เขามีตะเกียงเจ้าพายุ มีจอหนังอยู่หน้าบ้าน พอถึงบ้านนี้เราต้องเล่นหนัง เจ้าของบ้านจะนัดขาไฟมาเล่นหน้าโรงหนัง ใครชนะก็เลี้ยงข้าวหนัง พอเล่นเสร็จถ้าเขาติดใจก็จะขอให้เล่นอีกหลายคืน แล้วเจ้าบ้านก็จะส่งไปบ้านเพื่อนคนอื่น ส่งต่อกันไปเรื่อยๆ ถือว่าเป็นการฝึกหนังไปในตัว หนังถ้าเล่นดีเขาจะส่งไปจนถึงตะลุง และปากบารา (จังหวัดสตูล) จนกระทั่งเดือน 3 หนังจะเริ่มทยอยกลับบ้าน หนังบางคณะเล่นได้สัก 2 - 3 คืน เขาไม่ส่งต่อ เงินจะกลับบ้านก็ไม่มี ต้องรับจ้างตางป่า รับจ้างเก็บข้าว หาเงินกลับ นี่คือหนังสมัยก่อน หนังสมัยก่อนเล่นคืนเดียวไม่จบ ถ้าคนติดใจก็จะบอกให้เล่นต่ออีก 2-3 คืน”

ก. หากพิจารณาตามกระบวนการสื่อสาร S – M – C – R สามารถกล่าวได้ดังนี้

S : นายหนังก็คือชาวบ้านคนหนึ่ง มีระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจเหมือนกับชาวบ้านคนอื่นๆ แต่นายหนังจะได้รับการยอมรับเหนือกว่าชาวบ้านทั่วไป ที่ (1) มีความสามารถในการแสดงหนังตะลุง (2) มีความรอบรู้เรื่องราวรอบตัว (3) มีความรู้เรื่องไสยศาสตร์ และ (4) เป็นคนดีมีศีลธรรม ซึ่งแตกต่างจากนายหนังในปัจจุบันที่นอกจากมีความสามารถในการแสดงหนังตะลุงแล้ว ต้องมีความรู้หรือมีการศึกษาสูงกว่าผู้ชมทั่วไป และการยอมรับนับถือนายหนังในปัจจุบันเป็นการยอมรับในเชิงความสามารถในการให้ความบันเทิง ไม่ได้ให้ความเคารพนับถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนเหมือนนายหนังในยุคที่ 1 นี้

M : สารของหนังตะลุงในยุคแรกนิยมแสดงเรื่องราวเกียรติเป็นหลัก เน้นนำเสนอบทกลอนเล่าเรื่องเป็นกลอน มีคติธรรมสอนใจ มีมุขตลกแทรกเป็นระยะๆ

C : ช่องทางการแสดงหนังตะลุงในยุคนี้ คือ สำหรับนายหนังฝึกหัดหรือนายหนังที่ยังไม่มีชื่อเสียงจะเดินโรงไปแสดงตามชุมชนต่างๆ ไปเรื่อยๆ ส่วนนายหนังที่มีชื่อเสียงแล้วจะรับจ้างมาก (รับงานจากเจ้าภาพ) ตามสถานที่และเวลาที่เจ้าภาพต้องการ

R : ผู้ชมในยุคนี้ คือ ประชาชนในท้องถิ่น ทุกเพศ ทุกวัย เพราะในยุคนี้ยังไม่มีสื่อมวลชนหรือเครื่องเล่นสวนสนุกอื่นใดนอกจากสี่พันบ้านมาทำหน้าที่ให้ความบันเทิงกับผู้ชม ผู้ชมในยุคนี้จึงมีความรักและผูกพันกับหนังตะลุง เมื่อมีการแสดงหนังตะลุงก็ต้องออกไปชม ผู้ชมในยุคนี้จะให้ความเคารพนับถือนายหนังมาก นอกจากนี้ผู้ชมยังเต็มใจดูแลให้ความสะดวกสบายกับนายหนังและคณะเป็นอย่างดี

ข. บริบททางสังคมที่เป็นปัจจัยให้เกิดการปรับเปลี่ยนหนังตะลุง

การเมือง : เริ่มตั้งแต่ช่วงปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ช่วงที่มีผลกระทบต่อการแสดงหนังตะลุงมากที่สุดคือ ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะทางราชการห้ามเปิดไฟในเวลากลางคืน เกรงว่าจะเป็นเป้าหมายในการทิ้งระเบิด ผู้ชมเองก็ไม่มีใครอยากออกจากบ้านในเวลากลางคืน จากสถานการณ์การเมืองดังกล่าวทำให้หนังตะลุงซบเซาไปมาก

เศรษฐกิจ : ผลกระทบจากสงครามทำให้เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง เศรษฐกิจตกต่ำ มีความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนมาก

ในยุคที่ 1 นี้ นายหนังและคณะเดินโรงแสดงหนังตะลุงแลกอาหารและเงินจากชาวบ้าน ถ้าไหนนอนนั้น สร้างโรงหนังกันในวันนี้ ไม่มีการบอกรับหนังล่วงหน้าเหมือนปัจจุบัน หรือถ้าอนวดทางวัดจะตักลงให้ชาวบ้านทราบว่ามีหนังตะลุงมาแสดง ชาวบ้านก็จะนำอาหารมาเลี้ยง พอหนังเล่นได้ถึงเที่ยงคืนนายหนังหรือลูกคู่ก็จะขับกลอนขอเงินจากชาวบ้าน หนังบางคณะแสดงได้คืนเดียว บางคณะแสดงหลายคืน ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ชม ส่วนนายหนังที่มีชื่อเสียงแล้วจะมีเจ้าภาพมารับไปแสดง

สังคมและวัฒนธรรม : สภาพสังคมในยุคนี้เป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนรวมตัวกันอยู่เป็นชุมชนเล็กๆ พึ่งพาอาศัยกัน การคมนาคมยังไม่สะดวก และเป็นยุคที่ยังไม่สื่อบันเทิงอื่นๆ นอกจากสื่อพื้นบ้าน

หนังตะลุงในยุคนี้อยู่ได้ด้วยระบบอุปถัมภ์ ความเป็นนักเลง การมีเพื่อนเกลอ ถ้ามีเพื่อนมากก็มีโอกาสได้แสดงมาก เพราะส่วนใหญ่หนังตะลุงจะเดินโรงแสดงไปเรื่อยๆ จึงต้องผูกมิตรเป็นเกลอกับเพื่อนในชุมชนต่างๆ ที่เดินทางไปแสดง เพื่อเพื่อนดังกล่าวจะแนะนำส่งต่อหนังตะลุงให้กับญาติหรือเพื่อนในท้องถิ่นอื่นๆ หรือหากมีงานเพื่อนๆ เหล่านี้อาจจะรับหนังตะลุงมาแสดงอีก

และจากการคมนาคมที่ยังไม่สะดวก ไม่มีความปลอดภัย เป็นผลให้หนังตะลุงต้องแสดงจนถึงรุ่งเช้าเพื่อรอให้สว่างก่อนผู้ชมจึงจะกลับบ้านได้

เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน : เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับหนังตะลุงในยุคที่ 1 นี้ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือวัดเกาะ หนังสือนิทานคำกลอน), แผ่นบันทึกเสียง (แผ่นครั่ง), สื่อวิทยุ สามารถกล่าวได้ดังนี้

(1) สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือวัดเกาะ หนังสือนิทานคำกลอน) : มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของเรื่องจากนิมยแสดงเรื่องราวเกียรติมาแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ในช่วงปลายของยุคนี้

หนังตะลุงในสมัยรัชกาลที่ 5 ยังคงแสดงเรื่องราวเกียรติเป็นหลัก ต่อมาในช่วงปลายของยุคเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาแสดงเรื่องในวรรณคดี นิทานพื้นบ้าน จินตนิยายจักรๆ วงศ์ๆ พิทยา บุชราวัฒน์ (สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2547) ผู้ศึกษาประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การเปลี่ยนแปลงน่าจะมาจากการแพร่หลายของหนังสือบางกอก หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “หนังสือวัดเกาะ” (โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญหน้าวัดสัมพันธวงศ์ หรือวัดเกาะ) ที่นำวรรณคดี นิทานคำกลอนและกลอนบทละครพระราชนิพนธ์ ฯลฯ และเรื่องที่แต่งขึ้นเองลงตีพิมพ์จำหน่าย ต่อมาหนังสือบทละคร

ขายดี จึงมีโรงพิมพ์อื่นๆ ทำตามบ้าง แต่ละโรงพิมพ์ต่างจ้างนักกลอนมาแต่งบทละครพิมพ์ขายเป็นตอนๆ ให้คนติดตามอ่าน

ในเวลาต่อมาโรงพิมพ์ท้องถิ่นได้พิมพ์หนังสือคำกลอนจำหน่ายเช่นกัน เช่น โรงพิมพ์พัทลุง โรงพิมพ์หาดใหญ่ โรงพิมพ์สงขลา โรงพิมพ์ชะอวด โรงพิมพ์เหล่านี้แต่งเรื่องนิทานขึ้นมาเองบ้าง เลียนแบบวรรณกรรมเก่าๆ บ้าง บางเล่มมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หนังสือเล่มนี้แต่งเรื่องนิทานขึ้นมา โดยเฉพาะ เช่น เรื่องกลั่นกรอบแก้ว 20 เล่มจบ แต่งโดยเสื่อ ชำนาญภักดี หรือ เสื่อ คอนตัน และแก้วสองภาค 25 เล่มจบ แต่งโดย หนูแก้ว นครจันทร์ เพื่อใช้ในการแสดงหนังสือเล่มนี้ 2 เรื่อง จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์สมบุรณ์ไอสถ สงขลา ระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2495 (วินัย สุทธิไส, 2544: 3 อ้างอิงใน พิทยา บุษรารัตน์, 2546: 53)

นอกจากนี้ความนิยมในบทกลอนของประชาชนภาคใต้ก็ทำให้หนังสือคำกลอนต่างๆ มียอดจำหน่ายสูงสุดในภาคใต้ และมีการนำหนังสือคำกลอนมาเป็นสื่อโฆษณาขายคู่กับสินค้าแรงแบบต่างๆ “สมัยผมเล็กๆ จะมีพ่อค้าแร่ขายยา แล้วจะมีหนังสือกลอนเล่มเล็กๆ มาขายด้วย ก็จะว่ากลอนไปพลางขายยาไปพลาง ซึ่งก็เป็นกลอนที่หนังสือเล่มนี้ใช้ด้วย คนก็ชอบรับ คนก็เอาไปอ่านค่อนข้างมาก” (พิทยา บุษรารัตน์ สัมภาษณ์ 8 ธันวาคม 2547)

(2) แผ่นบันทึกเสียง (แผ่นครึ่ง) : แม้จะมีเสียงหนังสือบทกลอนบันทึกเสียงแผ่นครึ่ง แต่ก็ไม่ได้มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนหนังสือบทกลอน

ช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นช่วงที่เริ่มมีการนำเทคโนโลยีการบันทึกเสียงมาใช้ บันทึกเสียงหนังสือบทกลอน อเนก นาวิกมูล (2546: 157 - 162) กล่าวว่า หนังสือบทกลอนได้รับการบันทึกเสียงลงแผ่นครึ่ง เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2451 โดยฝรั่งเข้ามาบันทึกต้นฉบับในเมืองไทยแล้วเอาไปพิมพ์ที่เยอรมัน จากนั้นส่งกลับมาจำหน่ายในเมืองไทยอีกทีหนึ่ง โดยมีหลักฐานว่า ห้างออกโดเมเวสเยอรมัน ซึ่งเป็นห้างขายแผ่นเสียงและเครื่องเล่นแผ่นเสียงได้ส่งจดหมายเข้ามาทูลเกล้าเสนอพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ให้ทรงซื้อแผ่นเสียงชุดหนึ่งที่ทางห้างได้ทำขึ้น ซึ่งเป็นเพลงจากเมืองไทยทั้งสิ้น มีทั้งหมด 60 รายการ เช่น เพลงนกขมิ้น เพลงวิเวกเวหา พบว่าในรายการที่ 54 มีบทร้องหนังสือบทกลอน ร้องโดยนายคำกับนายขาว

อย่างไรก็ตามไม่มีหลักฐานที่แสดงว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะโปรดฯ ให้ซื้อไว้หรือไม่ ถึงกระนั้นแผ่นเสียงชุดดังกล่าวก็ถูกส่งเข้ามาจำหน่ายอย่างแพร่หลายในเมืองไทย พบว่าเมื่อปี พ.ศ. 2479 นาย ค. แจกชวณ เจ้าของห้างขายแผ่นเสียง ได้พิมพ์ประกาศลดราคาแผ่นเสียง

โดยพิมพ์รายชื่อแผ่นเสียงที่ลดราคาทั้งหมด ปรากฏว่ามีแผ่นที่ห่างออกโดเมเวสเสนอรัชกาลที่ 5 ด้วย และมีแผ่นที่เกี่ยวข้องกับหนังตะลุง คือ “หนังตลกปักษ์ใต้ ตอนสิงขาจับลิงคำ นายจันทร์ นายหลุ่ม ร้อง 2 แผ่นจบ” (อนุก นาวิกมูล, 2546: 164 - 168)

(3) สื่อวิทยุ : แม้ผู้ชมจะเริ่มฟังวิทยุแปดหลอด แต่สื่อวิทยุยังไม่มีผลต่อผู้ชมหนังตะลุง

ในปี พ.ศ. 2492 เกิดการขยายตัวของกิจการวิทยุกระจายเสียง เพราะรัฐบาลประกาศยกเลิกการจดทะเบียนเครื่องรับวิทยุ ประชาชนสามารถมีเครื่องรับได้โดยไม่ต้องขออนุญาต สื่อวิทยุจึงขยายตัวอย่างรวดเร็ว เครื่องรับวิทยุประเภท “แปดหลอด” เริ่มมีให้เห็นในหมู่บ้านชนบท แต่ก็มีเฉพาะบ้านที่มีฐานะค่อนข้างดีเท่านั้น สื่อวิทยุในช่วงนั้นจึงไม่มีผลใดๆ ต่อการเปลี่ยนแปลงการแสดงหนังตะลุง

สามารถสรุปการปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 1 ได้ดังตารางที่ 2

นี้

ตารางที่ 2 การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 1

ยุคสมัยของหนังตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนังตะลุง
ยุคที่ 1 ยุคตะเกียงน้ำมันวู้ ตะเกียงน้ำมันควาย ตะเกียงเจ้าพายุ พ.ศ. 2419 – 2500	<p>การเมือง : เริ่มตั้งแต่ช่วงปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ช่วงที่มีผลกระทบต่อการแสดงหนังตะลุงมากที่สุดคือ ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะไม่มีโครฮากออกจากบ้านในเวลากลางคืน และนาหนังตะลุงเองก็ไม่กล้าแสดงด้วย ทำให้ในช่วงนั้นหนังตะลุงไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการแสดง</p> <p>เศรษฐกิจ :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำและความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทำให้หนังตะลุงซบเซา - ในยุคนี้นาหนังจะเดินโรงแสดงหนังแลกเงินและอาหารจากชาวบ้าน ถ้าผู้ชมพอใจก็จะให้แสดงหลายคืน

ตารางที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 1 (ต่อ)

ยุคสมัยของหนังตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนังตะลุง
<p>ยุคที่ 1 ยุคตะเกียงน้ำมันวู้ ตะเกียงน้ำมันควาย ตะเกียงเจ้าพายุ พ.ศ. 2419 – 2500</p>	<p>สังคมและวัฒนธรรม :</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นยุคสังคมเกษตรกรรม ประชาชนรวมตัวกันอยู่เป็นชุมชนเล็กๆ การคมนาคมยังไม่สะดวก เป็นผลให้หนังตะลุงต้องแสดงจนถึงรุ่งเช้า เพื่อรอให้สว่างก่อนผู้ชมจึงจะกลับบ้านได้ - ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ การแสดงหนังตะลุงจึงใช้ตะเกียงน้ำมันวู้ ตะเกียงน้ำมันควาย ตะเกียงเจ้าพายุ - เป็นลักษณะของสังคมอุปถัมภ์ หนังตะลุงในยุคนี้ผู้ได้ด้วยระบบอุปถัมภ์ การมีเพื่อนเกลอ ถ้ามีเพื่อนมากก็มีโอกาสได้แสดงมาก - เป็นยุคที่ยังไม่สื่อบันเทิงอื่นๆ นอกจากสื่อพื้นบ้าน <p>เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ในยุคนี้สื่อมวลชนที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนหนังตะลุงคือ หนังสือวัดเกาะและหนังสือมีทานคำกลอน ทำให้หนังตะลุงเปลี่ยนมาแสดงเรื่องจักรววงศ์ฯ แทนเรื่องรามเกียรติ์ในช่วงปลายของยุคนี้ - ปี พ.ศ. 2492 รัฐบาลประกาศยกเลิกการจดทะเบียนเครื่องรับวิทยุทำให้ผู้ชมสามารถรับฟังวิทยุได้มากกว่าสมัยก่อน แต่สื่อวิทยุยังไม่ได้มีผลกระทบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหนังตะลุง <p>สถานการณ์โดยรวมของการแสดงหนังตะลุง :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้ตะเกียงน้ำมันวู้ ตะเกียงน้ำมันควาย ตะเกียงเจ้าพายุ ให้แสงสว่างทำให้เกิดรูปเงา - โรงหนังปึกมีคชคมีฝาผนังทั้ง 4 ด้าน เพื่อป้องกันลมและอากาศเย็น - ใช้เครื่องดนตรีประกอบการแสดง คือ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลองตุ๊ก ปี่ เรียกว่า เครื่องห้าหนังตะลุง - นิยมแสดงเรื่องรามเกียรติ์เป็นหลัก - นายหนังเป็นผู้นำทางความคิดของชุมชน

จะเห็นได้ในยุคที่ 1 นี้ บริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนหนังตะลุงคือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพราะส่งผลต่อโอกาสในการแสดงของหนังตะลุง ส่วนสื่อมวลชน นั้นมีส่วนในปรับเปลี่ยนด้านเนื้อหาการแสดงในช่วงปลายของยุค คือ หนังสือวัดเกาะและหนังสือคำกลอน ทำให้เปลี่ยนจากการแสดงเรื่องราวรามเกียรติ์มาแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ทั้งนี้ในยุคที่ 1 นี้ โอกาสในการแสดงมีความสำคัญมากกว่าเนื้อหาที่ใช้แสดง

4.1.2 ยุคที่ 2 ยุคเครื่องปั้นไฟ พ.ศ. 2500 – 2510

ช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 หนักัน ทองหล่อ เป็นหนังตะลุงคณะแรกที่เริ่มนำเครื่องปั้นไฟหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าเครื่องไฟจุคมาใช้สนับสนุนการแสดง โดยเปลี่ยนจากการใช้ตะเกียงเจ้าพายุมาใช้หลอดไฟฟ้าเพราะให้แสงสว่างมากกว่า เปลี่ยนจากการเล่นปากเปล่ามาใช้เครื่องขยายเสียงเพราะผู้ชมมีจำนวนมากขึ้นจึงต้องเพิ่มเสียงให้ดังและไปไกล ลูกคู่ที่ใช้ดนตรีมากขึ้น เช่น มีการนำขอ ขลุ่ย เข้ามาร่วมบรรเลง การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ถือว่ามีความสำคัญต่อการแสดงหนังมาก หลังจากนั้นหนังตะลุงหลายคณะเริ่มนำเครื่องปั้นไฟและเครื่องขยายเสียงมาใช้

การนำเครื่องปั้นไฟมาใช้ทำให้ต้องปรับรูปแบบการแสดงหนังตะลุง คือ ต้องหยุดพักตอนเที่ยงคืน 1 ชั่วโมง เพราะต้องพักเครื่องปั้นไฟ พอเครื่องเย็นจึงจะเริ่มแสดงต่อได้ จากบทเกี่ยวจ้อ (บทกลอนที่ขับก่อนเริ่มแสดงเรื่อง หลังจากทีออกรูปเจ้าเมืองและนางเมืองแล้ว) ที่เคยขับบทครั้งเดียวตอนเริ่มแสดงก็ต้องขับบทอีกครั้งหนึ่งหลังเที่ยงคืน อาจจะใช้กลอนบทเดิมหรือบทใหม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับนายหนัง

ก. หากพิจารณาตามกระบวนการสื่อสาร S – M – C – R สามารถกล่าวได้ว่า

S : สถานภาพของนายหนังยังคงเหมือนกับนายหนังในยุคที่ 1 ในเรื่องของความสามารถในการแสดง การเป็นผู้นำสังคม การได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้านในท้องถิ่น จะแตกต่างกับยุคที่ 1 ตรงที่สถานภาพทางเศรษฐกิจ เพราะเมื่อนายหนังนำเทคโนโลยีเครื่องปั้นไฟ เครื่องขยายเสียงมาใช้ และบางคณะก็มีลูกคู่เพิ่มขึ้น ทำให้นายหนังมีภาระต้องลงทุนสูงกว่าเดิมเพื่อให้ได้การแสดงที่ดีตามยุคตามสมัย

M : เกิดการเปลี่ยนแปลงสารจากยุคแรก 3 ประการ คือ (1) เปลี่ยนจากการแสดงเรื่องราวรามเกียรติ์มาเป็นเรื่องในวรรณคดีและนิทานพื้นบ้านแนวจักรๆ วงศ์ๆ เช่น พระอภัยมณี ลักษณะวงศ์สังข์ทอง หลวิชัยดาวิ พระสุธน – มโนราห์ เป็นต้น แม้ในช่วงปลายยุคที่ 1 จะมีการเปลี่ยนแปลงแล้วก็ตาม แต่ก็เป็นที่นิยมอย่างมากในยุคนี้ (2) เปลี่ยนมาใช้ภาษากลางในบทเจรจาของรูปที่มีศักดิ์สูง

คือ เทวคา ฤาษี(ฝ่ายดี) เจ้าเมือง นางเมือง พระเอก นางเอก เป็นต้น เพื่อให้ตรงกับความเป็นจริงที่ข้าราชการผู้ปกครองบ้านเมืองในยุคนี้ซึ่งมาจากภาคกลาง ใช้ภาษากลางในการสื่อสาร (3) เริ่มมีการนำเสนอทัศนะทางการเมืองและวิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างจริงจัง แต่ก็ไม่รุนแรงเท่ากับยุคที่ 3 ซึ่งจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป ส่วนในเรื่องของคำกลอนและคติธรรมสอนใจยังคงครบครันเหมือนการแสดงในยุคที่ 1

C : ช่องทางการแสดงในยุคที่ 2 นี้ นายหนังส่วนใหญ่จะหยุดเดินโรง (เดินทางไปแสดงตามชุมชนต่างๆ ไปเรื่อยๆ) เปลี่ยนมารับชมกันมาก คือมีเจ้าภาพ มีสถานที่ และเวลาแน่นอน เพราะอุปกรณ์การแสดงที่เพิ่มขึ้น ทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง และจำเป็นต้องได้รายได้แน่นอนจากเจ้าภาพ แต่สำหรับนายหนังที่ยังไม่มีชื่อเสียงและยังไม่เปลี่ยนมาใช้เครื่องปั้นไฟและเครื่องขยายเสียงก็ยังคงใช้วิธีเดินโรงเหมือนเดิม

R : ผู้ชมในยุคนี้เพิ่มจำนวนจากยุคที่ 1 มาก เพราะการเดินทางสะดวกขึ้น และเนื้อเรื่องของหนังจะดูที่แสดงก็เปลี่ยนไป มีการวิพากษ์วิจารณ์สังคมเพิ่มขึ้น ทำให้ยิ่งเป็นที่ถูกใจของผู้ชม การเพิ่มจำนวนของผู้ชมในยุคนี้เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การแสดงหนังตะลุงเปลี่ยนมาใช้เครื่องขยายเสียง เพราะผู้ชมที่นั่งอยู่ไกลจะได้ยินเสียงชัดเจน และในขณะเดียวกันการมีเครื่องขยายเสียงก็ทำให้ผู้ชมให้ความสนใจหนังตะลุงมากขึ้นเช่นกัน

ข. บริบททางสังคมที่เป็นปัจจัยให้เกิดการปรับเปลี่ยนหนังตะลุง

การเมือง : เป็นยุคเผด็จการทหารของจอมพล ถนอม กิตติขจร และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประชาชนถูกกดขี่ข่มเหง ไม่มีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรัฐบาล หนังตะลุงจึงกลายเป็นสื่อของภาคประชาชนที่ทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในยุคนี้จึงเป็นยุคเริ่มต้นการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองในระดับชาติ จากที่ในอดีตนิยมวิพากษ์วิจารณ์การเมืองในระดับท้องถิ่น

นอกจากนี้การที่รัฐบาลส่งข้าราชการและผู้ปกครองมาจากกรุงเทพฯ ประกอบกับการใช้ภาษากลางเป็นภาษาราชการ ทำให้นายหนังกัน ทองหล่อ ผู้นำหนังตะลุงในยุคนี้ เปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาพูดในบทเจรจาหนังตะลุง คือ จากอดีตรูปหนังทุกตัวจะใช้ภาษาถิ่นได้ทั้งหมด เปลี่ยนมาใช้ภาษากลางกับรูปหนังที่มีศักดิ์สูง เช่น รูปเจ้าเมือง นางเมือง พระเอก นางเอก ตามสภาพความเป็นจริงในสังคม ซึ่งได้รับการยอมรับจากผู้ชมโดยทั่วไป (พิทยา บุษรารัตน์, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2547)

เศรษฐกิจ : ในปี พ.ศ. 2504 รัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นการเริ่มต้นพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ เริ่มเปลี่ยนจากการผลิตแบบเกษตรกรรมสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรม แต่ทั้งนี้ชุมชนในชนบทยังไม่ได้รับผลกระทบมากนัก

ในยุคที่ 2 นี้ เมื่อการแสดงหนังตะลุงเปลี่ยนมาใช้เครื่องปั่นไฟ ทำให้นายหนังมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพราะต้องลงทุนกับเครื่องปั่นไฟและเครื่องขยายเสียง หรือบางคณะไม่มีทุนพอที่จะซื้อเป็นเจ้าของ จึงเกิดธุรกิจให้เช่าอุปกรณ์เครื่องปั่นไฟและเครื่องขยายเสียง เรียกว่า “เจ้าของเครื่องไฟ” ดำเนินกิจการโดยเอกชนและวัดบางวัด นับเป็นธุรกิจใหม่ที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุง จากการลงทุนเพิ่มขึ้นทำให้นายหนังต้องการรายได้ที่แน่นอน จึงลดการเดินทางไปแสดงหนังเริ่มเปลี่ยนมารับชมมากกว่าจากเจ้าภาพมากกว่า

สังคมและวัฒนธรรม : ยังคงเป็นยุคสังคมเกษตรกรรม ประชาชนรวมตัวกันอยู่เป็นชุมชนเล็กๆ การคมนาคมยังไม่สะดวก และเป็นลักษณะของสังคมอุปถัมภ์เหมือนกับยุคที่ 1 ทำให้นางตะลุงต้องพึ่งพาระบบญาติและเพื่อนเกลอสร้างโอกาสในการแสดง และต้องแสดงจนถึงรุ่งสว่าง เพื่อให้ผู้ชมเดินทางกลับบ้านอย่างปลอดภัย

และในยุคนี้เมื่อนางตะลุงเริ่มรับชมมากกว่าจากเจ้าภาพมากกว่าการเดินทางไปแสดงเหมือนในยุคที่ 1 จึงเกิดค่านิยมของการเป็นเจ้าภาพหนังตะลุงว่า เป็นผู้มีฐานะดี มีเพื่อนมากมีอำนาจ เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน

เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน : เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับหนังตะลุงในยุคที่ 2 นี้ คือ เครื่องปั่นไฟและเครื่องขยายเสียง, สื่อเทปบันทึกเสียง, สื่อสิ่งพิมพ์, สื่อวิทยุ, สื่อโทรทัศน์, สามารถกล่าวได้ดังนี้

(1) เครื่องปั่นไฟและเครื่องขยายเสียง : มีอิทธิพลอย่างมากต่อการปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงในยุคนี้ คือ ทำให้เปลี่ยนจากการใช้ตะเกียงเจ้าพายุมาเป็นหลอดไฟฟ้า โรงหนังเริ่มเปิดฝาผนังเพื่อระบายความร้อน การใช้เครื่องขยายเสียงทำให้ผู้ชมที่นั่งอยู่ไกลได้ยินชัดเจน นายหนังไม่ต้องตะเบ็งเสียงเหมือนในยุคที่ 1 เปลี่ยนจากการเดินทางมาเป็นการรับชมมากขึ้น เพราะอุปกรณ์เพิ่มขึ้นจึงไม่สะดวกในการเดินทาง และเพิ่มการขับบทเกี่ยวจอเป็น 2 รอบ คือ เพิ่มหลังจากพักเครื่องปั่นไฟหลังเที่ยงคืนอีกครั้งหนึ่ง

(2) สื่อเทปบันทึกเสียง : มีอิทธิพลทำให้เกิดตะลุงพากย์เทปเกิดขึ้นครั้งแรก

ประมาณปี พ.ศ. 2503 ได้มีการบันทึกเสียงการแสดงสดหนึ่งตะลุงออกเผยแพร่ โดยบันทึกลงในแถบบันทึกเสียงที่เรียกว่า เทปรีล (Tape reel) จากการศึกษาของ พงศ์พันธุ์ ทินนิมิต (2534: 51 – 55 อ้างอิงใน พิทยา บุขรารัตน์, 2546: 202) พบว่า เท้าที่มีหลักฐานปรากฏคือ หนึ่งเดียม จังหวัดตรัง บันทึกเสียงการแสดง เรื่อง ดอกฟ้าจำปาศักดิ์ ในปี พ.ศ. 2503, หนึ่งจวน ของหลา จังหวัดพัทลุง บันทึกเสียงการแสดง เรื่อง สีกขัตตริย์แก้วสี่ดวง ในปี พ.ศ. 2504, และหนึ่งกั้น ทองหล่อ จังหวัดสงขลา บันทึกเสียงการแสดง เรื่อง แสงพยับจันทร์ ในปี พ.ศ. 2505 นับเป็นนายหนังรุ่นแรกๆ ที่ได้รับการบันทึกเสียง

เมื่อเกิดการบันทึกเสียงก็ย่นนำไปสู่การนำเสนอซ้ำ (Representation) เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2507 – 2513 จึงเกิดหนังตะลุงพากย์เทป หรือหนังตะลุงพากย์ 2 ชั้น ตะลุงพากย์เทป หมายถึงการแสดงหนังตะลุงที่มีคนเชิดรูปตามเสียงเทป (ช่วงแรกใช้เทปรีล ต่อมาใช้เทปคาสเซ็ท) โดยไม่ต้องใช้นายหนังตัวจริง

ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นยุคเฟื่องฟูของหนังตะลุง หากเจ้าภาพต้องการรับหนังที่มีชื่อเสียงไปแสดงสดก็จะเสียค่าราคา (ค่าตอบแทน) แพง ในเวลานั้นประมาณ 1,500 – 2,000 บาท แต่ถ้ารับหนังพากย์เทปก็จะจ่ายค่าราคาประมาณ 200 – 300 บาท เพราะไม่ต้องใช้ลูกคู่ หรือในกรณีนายหนังตัวจริงไม่สามารถไปแสดงได้จะส่งลูกศิษย์ที่เชิดรูปได้ดีพร้อมกับเทปอัดเสียงพากย์ของตนเอง การรับหนังพากย์เทปทำให้ผู้ที่มีเงินน้อยก็สามารถรับหนังตะลุงได้ เพราะการรับหนังตะลุงนั้นถือว่าเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งของคนภาคใต้ที่ใช้แสดงถึงความมีฐานะดี มียศ มีอำนาจ มีเพื่อนมากมาย เจ้าภาพที่รับหนังตะลุงจะได้รับการยกย่องและยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่น แม้จะเป็นการรับหนังพากย์เทปก็ตาม

การบันทึกเสียงการแสดงสดในยุคนั้นนอกจากจะทำเพื่อนำไปพากย์เทปหรือจำหน่ายแล้ว ผู้ชมที่ชื่นชอบนายหนังคณะใดเป็นพิเศษก็จะบันทึกเทปเก็บเอาไว้ ซึ่งบางคณะก็ไม่อนุญาตให้บันทึกเทปไม่ว่าในกรณีใดๆ เพราะกว่าที่นายหนังจะแต่งเรื่องขึ้นมาได้นั้นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างมาก แต่เมื่อมีการบันทึกเทปเรื่องนั้นออกเผยแพร่แล้วนายหนังก็ไม่ต้องการแสดงเรื่องนั้นซ้ำอีก อย่างไรก็ตามเมื่อเวลาผ่านไปกลับกลายเป็นว่าหนังตะลุงที่อนุญาตให้บันทึกเทปได้จะยังอยู่ไม่สูญหาย ส่วนหนังที่ไม่อนุญาตให้บันทึกเทป เมื่อนายหนังเสียชีวิตก็ไม่มีผลงานเหลือไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

(3) สื่อสิ่งพิมพ์ : หนังสือวัดเกาะและหนังสือคำกลอนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของเรื่อง จากที่เคยนิยมแสดงเรื่องราวเกียรติยศเปลี่ยนมาแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ แทน และนายหนัง แสงหาข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อนำมาวิพากษ์วิจารณ์

(4) สื่อวิทยุ : มีอิทธิพลต่อนายหนังในการของนายหนัง และมีอิทธิพลต่อเนื้อเรื่องในเรื่องความนิยมเพลงลูกทุ่งต่อไปยังยุคที่ 3

นับจากช่วงปี พ.ศ.2500 สื่อมวลชนเริ่มขยับเข้ามาบีบคั้นในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชนบท กิจกรรมวิทยุกระจายเสียงที่ขยายตัวมาตั้งแต่ พ.ศ. 2492 เริ่มได้รับความนิยมจากประชาชนทั่วไป สื่อวิทยุเป็นสื่อมวลชนตัวแรกที่นำเสียงเพลงจากภาคกลางกระจายเสียงส่งมายังประชาชนในภูมิภาคต่างๆ ทำให้ประชาชนเริ่มนิยมฟังเพลงลูกทุ่งจากวิทยุ และนายหนังได้ใช้สื่อวิทยุในการแสวงหาข่าวสารเพื่อนำมาวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์บ้านเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

(5) สื่อโทรทัศน์ : ยังไม่มีอิทธิพลต่อการปรับแปลงหนังตะลุงในยุคนี้

ในปี พ.ศ. 2505 สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ช่อง 11 ในปัจจุบัน) เริ่มแพร่ภาพออกอากาศรายการโทรทัศน์ท้องถิ่น ความบันเทิงทั้งภาพและเสียงเริ่มเข้าสู่บ้านผู้มีฐานะ แต่ก็ยังไม่กระทบถึงคนส่วนใหญ่ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง

สามารถสรุปการปรับแปลงของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 2 ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การปรับแปลงของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 2

ยุคสมัยของหนังตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนังตะลุง
ยุคที่ 2 ยุคเครื่องปั่นไฟ พ.ศ. 2500 – 2510	<p>การเมือง : เป็นยุคเผด็จการทหารของจอมพล ถนอม กิตติขจร และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้หนังตะลุงเริ่มวิพากษ์วิจารณ์การเมืองระดับชาติ จากแต่เดิมนิยมวิพากษ์วิจารณ์การเมืองในท้องถิ่น</p> <p>เศรษฐกิจ :</p> <p>- ปี พ.ศ. 2504 ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นการเริ่มต้นพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีระบบ แต่ชุมชนในชนบทยังไม่ได้รับผลกระทบมากนัก</p>

ตารางที่ 3 การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 2 (ต่อ)

ยุคสมัยของหนังตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนังตะลุง
ยุคที่ 2 ยุคเครื่องปั้นไฟ พ.ศ. 2500 – 2510	<p><u>เศรษฐกิจ</u> (ต่อ) :</p> <ul style="list-style-type: none"> - นายหนังต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพราะต้องลงทุนกับเครื่องปั้นไฟและเครื่องขยายเสียง หรือบางคณะใช้วิธีเช่าจากร้านหรือวัด <p><u>สังคมและวัฒนธรรม</u> :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ยังคงเป็นยุคสังคมเกษตรกรรม ประชาชนรวมตัวกันอยู่เป็นชุมชนเล็กๆ การคมนาคมยังไม่สะดวก เหมือนกับยุคที่ 1 ทำให้หนังตะลุงต้องแสดงจนถึงรุ่งเช้า เพื่อรอให้สว่างก่อนผู้ชมจึงจะกลับบ้านได้เหมือนเดิม - เป็นลักษณะของสังคมอุปถัมภ์เหมือนยุคที่ 1 - แม้จะสื่อวิทยุและโทรทัศน์ให้ความบันเทิงแล้ว แต่สื่อดังกล่าวยังไม่แพร่หลายและยังไม่มียุทธผลในชนบท ประชาชนจึงยังคงนิยมชมหนังตะลุงเหมือนเดิม <p><u>เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน</u> :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้เครื่องปั้นไฟให้แสงสว่างแทนตะเกียงเข้าพายุ จึงต้องหยุดพักตอนเที่ยงคืน 1 ชั่วโมง เพื่อพักเครื่องปั้นไฟ - ใช้เครื่องขยายเสียงเข้ามาช่วยให้เสียงดัง - ปี พ.ศ. 2503 เริ่มมีการบันทึกเสียงการแสดงสดหนังตะลุงออกเผยแพร่ โดยบันทึกลงในแถบบันทึกเสียงที่เรียกว่า เทปรีล (Tape reel) เป็นผลทำให้เกิดหนังตะลุงพากย์เทป - สื่อวิทยุเริ่มได้รับความนิยมจากประชาชนในชนบท ประชาชนนิยมฟังเพลงจากรายการวิทยุ - สัญญาโทรทัศน์ยังจำกัดอยู่ในระยะใกล้และเครื่องรับก็ยังไม่แพร่หลายสู่ประชาชน

ตารางที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 2 (ต่อ)

ยุคสมัยของหนังตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนังตะลุง
ยุคที่ 2 ยุคเครื่องปั้นไฟ พ.ศ. 2500 – 2510	<p><u>สถานการณ์โดยรวมของการแสดงหนังตะลุง :</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - โรงหนังยังปิดมิดชิดเหมือนเดิม - ใช้เครื่องดนตรีประกอบการแสดง คือ เครื่องห้าเหมือนเดิม บางคณะอาจเพิ่มขลุ่ย และ ซอเข้ามา - เปลี่ยนจากความนิยมแสดงเรื่องรามเกียรติ์มาเป็นเรื่องนิทานจักรวาล วงศ์ๆ เพราะได้รับอิทธิพลจากหนังสือนิทานคำกลอน - เปลี่ยนจากที่ใช้ภาษาถิ่นได้กับทุกรูป มาใช้ภาษากลางในรูปที่มีสັกคี่สูง - นายหนังเป็นผู้นำทางความคิดของชุมชนเหมือนยุคที่ 1

จะเห็นได้ว่าในยุคที่ 2 นี้ บริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงหนังตะลุงมากที่สุดคือ เทคโนโลยีสื่อสาร คือเครื่องปั้นไฟ เครื่องขยายเสียง ที่ทำให้รูปแบบในการแสดงหนังตะลุงเปลี่ยนไป ส่วน เทปรีด เทปคาสเซ็ท บันทึกเสียงการแสดงหนังตะลุง ทำให้เกิดหนังตะลุงพากย์เทปและเป็นสื่อที่ช่วยแพร่กระจายหนังตะลุงให้กับผู้ชมมากขึ้น ส่วนสื่อมวลชนในยุคนี้คือ สื่อวิทยุและโทรทัศน์ ยังไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงหนังตะลุง เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีเครื่องรับ

4.1.3 ยุคที่ 3 ยุคดนตรีสากล

ในยุคนี้เรียกได้ว่าเป็นยุครุ่งเรืองของหนังตะลุง หนังที่มีชื่อเสียงจะไม่มีเวลาว่างเลย เจ้าภาพต้องติดต่อเป็นเวลานาน หรือผู้รับหนังต้องเป็นผู้มีอิทธิพลจึงจะสามารถรับหนังมาแสดงได้ หนังตะลุงบางคณะต้องแสดงถึง 2 ที่ในคืนเดียวกัน เพราะจัดเจ้าภาพไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีการแข่งขันประชันโรงที่จัดเป็นงานมหกรรมแข่งหนังตะลุง โดยเฉพาะ ทำให้ในช่วงนี้นายหนังหลายคนมีโอกาสนำการแสดงมากจนสามารถยึดการแสดงหนังตะลุงเป็นอาชีพได้

ความนิยมหนังตะลุงที่เพิ่มขึ้นนี้มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงการแสดงหนังตะลุงครั้งใหญ่ คือในปี พ.ศ. 2513 หนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล ได้นำเอาเครื่องดนตรีสากลครบชุด คือ กีตาร์ เบส คีย์บอร์ด และกลองชุด เข้ามาบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีไทยของหนังตะลุงเป็นคณะแรก

ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากประชาชนอย่างมาก หนังสือพิมพ์ ตะลุงสากล (สัปดาห์ 20 ตุลาคม 2547) กล่าวถึงสาเหตุที่นำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาใช้ประกอบการแสดงในครั้งนั้นว่า

“ที่เอาเครื่องดนตรีสมัยใหม่มาเล่นก็เพื่อให้ทันยุคทันสมัย แต่สาเหตุที่เปลี่ยนจริงๆ คือ สมัยนั้น เพื่อนพรวางทั้งคณะมาทักเอาไว้ที่บ้าน ทั้งเครื่องดนตรี ทั้งคน แล้วนายคณะก็หนีไป ผมก็ต้องเลี้ยงไว้ ก็เลยเอาเป็นว่าใครรับหนังก็ช่วยรับรางวัลไปด้วย แต่ต้องเล่นคนละที่ ต้องไม่ให้ได้ยินเสียงกัน พอรำวงเลิกนักดนตรีไม่รู้จะทำอะไรก็มาเล่นดนตรีบนโรงหนัง เล่นแล้วก็กลมกลืนดี เพราะพอนางรำวางแต่งงานหมด ผมก็เลิกรำวง ส่วนนักดนตรีก็เล่นกันต่อไป ผมคัดชอู้และชอด้วงออก เอาคีย์บอร์ด กีตาร์ เบส แซกโซโฟน เข้ามาแทน เสียงจะเพราะกว่า คนก็ชอบมากกว่า ของผมเปลี่ยนเป็นเจ้าแรก หนังอื่นๆ เขาเห็นว่าดีก็เปลี่ยนตามด้วย ตอนนั้นผมลืมนึกไปว่ากำลังทำเพื่อนลำบาก ผมเล่นหนังทุกคืนไม่เป็นไร ลงทุนเท่าไรก็ได้ แต่เพื่อนๆ ต้องลงทุนซื้อเครื่องดนตรี แต่ถ้าปีหนึ่งได้เล่นครั้งเดียวก็แย่เลย โรงหนังก็ขยายใหญ่ขึ้น ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายทั้งโรงหนัง เครื่องดนตรี และลูกคู่”

เมื่อผู้ชมให้การยอมรับและนิยมหนังตะลุงที่นำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมกับเครื่องห้า (โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง ปี) ของหนังตะลุง หนังตะลุงหลายคณะจึงเปลี่ยนมาใช้เครื่องดนตรีเหมือนหนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล และได้ใส่คำว่า “ตะลุงสากล” เป็นสร้อยคำต่อจากชื่อคณะเพื่อแสดงว่าเป็นหนังตะลุงทันสมัยใช้ดนตรีสากล และเป็นการเลียนแบบหนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล ที่กำลังมีชื่อเสียงอย่างมากในขณะนั้นด้วย

แต่เมื่อภาพยนตร์กลางแปลงหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “หนังฉาย” เข้ามาเป็นสื่อบันเทิงสมัยใหม่ ซึ่งมีความน่าสนใจมากกว่าหนังตะลุง ทำให้หนังตะลุงเกิดภาวะตกต่ำซึ่งปรากฏเด่นชัดในปี พ.ศ. 2518 – 2522 และตกต่ำอย่างรวดเร็วเพราะผู้ชมหันมาสนใจภาพยนตร์กลางแปลง หลังจาก พ.ศ. 2525 ในงานมหกรรมหรืองานเทศกาลประจำปีจะมีดนตรีลูกทุ่ง มโนราห์ ภาพยนตร์ เป็นมหรสพหลัก หนังตะลุงเริ่มถูกเบียดจากความบันเทิงอื่นๆ ให้แสดงเป็นรายการสุดท้ายหลังเที่ยงคืน

ในปี พ.ศ. 2522 หนังตะลุงของจังหวัดพัทลุงและตรังตกต่ำที่สุด ส่วนในจังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราชตกต่ำที่สุดใน ปี พ.ศ. 2528 (พิทยา บุชรรัตน์, 2546: 272) หนังสือกรินทร์ชาทอง (สัปดาห์ 16 ธันวาคม 2547) กล่าวว่า “ในปี พ.ศ. 2528 ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นยุคหนังฉาย คนชอบดูหนังฉาย ขนาดมีแก่นกับหนังฉาย งานทำบุญป่าช้าเมื่อก่อนจะรับหนังตะลุง แต่ตอนนี้รับหนังฉายแทน”

ในช่วงที่หนังตะลุงตกต่ำที่สุดก็มีสถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ได้แก่ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ วิทยาลัยนาฏศิลป์ภาคใต้จังหวัด นครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง โดยจัดให้มีการประชุมสัมมนา มีกิจกรรมเผยแพร่การแสดงหนังตะลุง โดยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2528 จัดให้มีการสัมมนาหนังตะลุงที่สถาบันราชภัฏสงขลา มีแนวคิดว่าหนังตะลุงต้องรวมกลุ่มเป็นชมรมเพื่อสร้างอำนาจต่อรองต่ออิทธิพลต่างๆ ทั้งจาก สื่อมวลชน หน่วยงานราชการ และนักจัดงานเทศกาล โดยวางเป้าหมายว่าในงานเทศกาลหรืองานมหกรรมต้องมีหนังตะลุงและมโนราห์ร่วมอยู่ด้วย

และจากการประชุมในครั้งนั้นทำให้เกิดชมรมศิลป์นาฏภาคใต้ แต่ชมรมไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยผู้ร่วมก่อตั้งชมรมตั้งข้อสังเกตว่าเป็นเพราะศิลป์นาฏเป็นปัจเจกชนที่มีความเป็นอิสระสูง ไม่ค่อยฟังใคร ไม่ค่อยตามใคร มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ และนายหนังตะลุงแต่ละจังหวัดไม่ค่อยลงรอยกัน หลังจากนั้นชมรมศิลป์นาฏภาคใต้จึงเปลี่ยนใหม่เป็นการตั้งชมรมขึ้นแค่ละจังหวัด ชมรมหนังตะลุงที่มีบทบาทโดดเด่นมากคือ ชมรมหนังตะลุง จังหวัดสงขลา ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2528 ที่วัดน้ำกระเจา บ้านนายหนังกัน ทองหล่อ โดยมีหนังนครินทร์ ซาทอง เป็นประธานชมรม มีการจัดตั้งเป็นศูนย์ฝึกนายหนังตะลุงและลูกคู่ ตั้งเกณฑ์ประเมินในการประชันหนังตะลุงว่าต้องมีจรรยาบรรณในแสดง มีบทดลก บทกลอน บทเจรจา ที่ได้สัดส่วนสมดุลกัน ปรากฏว่าในช่วงนั้นทางชมรมได้หนังที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น (นครินทร์ ซาทอง, นายหนังคณะนครินทร์ ซาทอง, สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2547) และในปัจจุบันนี้นอกจากจะมีชมรมหนังตะลุงแต่ละจังหวัดแล้วการรวมกลุ่มของศิลป์นาฏพื้นบ้านสาขาต่างๆ พัฒนาไปเป็นสมาพันธ์ศิลป์นาฏพื้นบ้านศรีวิชัยภาคใต้

ก. หากพิจารณาตามกระบวนการสื่อสาร S – M – C – R สามารถกล่าวได้ว่า

S : นายหนังในยุคนี้ต้องแสวงหาความรู้เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับยุคที่ 1 และ 2 โดยเฉพาะความรู้เรื่องการเมือง เพื่อนำความรู้ดังกล่าวมาวิพากษ์วิจารณ์ ยิ่งในช่วงปี พ.ศ. 2516 – 2519 ที่สถานการณ์การเมืองของประเทศไม่มั่นคง อย่งไรก็ตามนายหนังที่ “เล่นหนังการเมือง” ก็ต้องแสดงด้วยความระมัดระวัง เพราะอาจถูกลอบทำร้ายได้

M : เนื้อหาของหนังตะลุงเปลี่ยนจากการแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ มาแสดงเรื่องการเมืองที่เน้นวิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างชัดเจน เปลี่ยนจากการขับกลอนมาเป็นการใช้บทเจรจามากขึ้น เพราะเข้าใจง่าย ชัดเจน และได้อารมณ์ จากการฟังบทขับกลอนที่เสียงการแสดงหนังตะลุงของหนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล ที่แสดงในช่วงนั้น (จากสถาบันทักษิณคดีศึกษา) ปรากฏว่านายหนังใช้เวลา

ในการเจรจาประมาณ 1 ชั่วโมง โดยเนื้อหาทั้งหมดกล่าวถึงความไม่เป็นธรรมของสังคม ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนจนกับคนรวย ผู้ปกครองกับประชาชน

C : นายหนังเกือบทั้งหมดรับขันหมากจากเจ้าภาพแทนการเดินโรง เพราะเมื่อเพิ่มดนตรีสากล เพิ่มลูกคู่ ขยายจอหนังและโรงหนัง ทำให้นายหนังต้องแบกภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ดังนั้นการแสดงแต่ละครั้งต้องมีสถานที่ เวลา และรายได้ที่แน่นอน จากการสัมภาษณ์นายหนังในท้องถิ่นพบว่า หลังจากที่หนังตะลุงเพิ่มดนตรีสากลเข้ามาและผู้ชมก็ให้การยอมรับเป็นอย่างดี ทำให้นายหนังเล็กๆ ที่ยังใช้เครื่องห้า (โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง ปี่) เหมือนเดิมต้องหยุดเดินโรง เพราะผู้ชมไม่ค่อยสนใจ

R : เมื่อมีการนำดนตรีสากลเข้ามาบรรเลงร่วมกับเครื่องห้าหนังตะลุงทำให้ผู้ชมให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้น ถ้าเป็นนายหนังที่มีชื่อเสียงก็จะมีผู้ชมเป็นจำนวนมาก ทำให้นายหนังต้องเพิ่มขนาดรูปหนังเป็นขนาดใหญ่เพื่อให้ผู้ชมที่นั่งอยู่ไกลๆ เป็นรูปได้ชัด แต่ในช่วงปี พ.ศ.2518 – 2522 เมื่อสื่อภาพยนตร์เข้ามาถึงพื้นที่ในชนบท ด้วยความเป็นสื่อสมัยใหม่ที่มีภาพ สี เสียง เสมือนจริงจอใหญ่ เรื่องราวน่าติดตาม ทำให้ผู้ชมให้ความสนใจภาพยนตร์อย่างมากจนไม่มีใครอยากรับหนังตะลุง แม้แต่พิธีแก่บ่นซึ่งเมื่อก่อนเจ้าภาพจะรับหนังตะลุงแต่ในช่วงนั้นบางพื้นที่รับภาพยนตร์มาเก็บแทน ทำให้เวลานั้นหนังตะลุงตกต่ำที่สุด

ข. บริบททางสังคมที่เป็นปัจจัยให้เกิดการปรับเปลี่ยนหนังตะลุง

การเมือง : ในช่วงปี พ.ศ. 2516 – 2519 เกิดการปฏิวัติทางการเมือง และมีการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย สถานการณ์ทางการเมืองมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเนื้อหาในการแสดงหนังตะลุงในช่วงนี้ คือ เพิ่มการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลอย่างชัดเจน มีการใช้คำว่า “หนังตะลุงเพื่อชีวิต” หรือ “หนังตะลุงเพื่อมวลชน” แต่ชาวบ้านมักจะเรียกหนังตะลุงที่นำเสนอทรรณะทางการเมืองว่า “หนังการเมือง” หรือ “หนังสมัยใหม่”

ปริตดา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล (2525: 4) กล่าวว่า นายหนังที่มีชื่อเสียงในด้านการเล่นหนังการเมือง ได้แก่ หนังปรีชา สวงวนศิลป์, หนังเคล้าน้อย, หนังฉิ้น อรมุต, หนังนครินทร์ ชาทอง, หนังจู๊ตี เสียงเสน่ห์ แต่หนังที่ได้รับการยอมรับจากผู้ชมว่าเล่นหนังการเมืองที่โดดเด่นและจัดเจนมาก คือหนังประเคียง ระฆังทอง, หนังหมูน้อย จังหวัดศรีสะเกษ, หนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล เป็นต้น

เศรษฐกิจ : ยุคที่ 3 นี้เป็นยุคที่เศรษฐกิจกำลังเติบโต ในช่วงต้นของยุคนี้หนังตะลุงเฟื่องฟูมาก แม้ว่าราคา (ค่าตอบแทน) หนังตะลุงจะเพิ่มสูงขึ้น เพราะต้องลงทุนกับเครื่องดนตรีเพิ่มขึ้น แต่ประชาชนก็ยังนิยมรับหนังตะลุงไปแสดง แต่ในช่วงปลายของยุคนี้แม้ว่าสภาพเศรษฐกิจยังดีอยู่แต่สื่อบันเทิงสมัยใหญ่อย่างภาพยนตร์มีความน่าสนใจมากกว่าและราคาถูกกว่าการรับหนังตะลุง ทำให้ประชาชนเลือกรับภาพยนตร์มากกว่าหนังตะลุง หนังตะลุงจึงซบเซามาในช่วงปลายของยุคนี้

สังคมและวัฒนธรรม : ในช่วงต้นของยุคนี้ประชาชนนิยมชมหนังตะลุงมาก เพราะได้เพิ่มดนตรีสากลและบรรเลงเพลงลูกทุ่งทำให้ทันสมัย และในช่วงนี้ยังไม่มีสื่อบันเทิงชนิดอื่นมาสร้างความสนุกสู้กับหนังตะลุงได้ จากความนิยมดังกล่าวทำให้เกิดมหรหรรณแข่งขันประชันโรง มีการประชันกันตั้งแต่ 3 - 20 คณะ ในขณะที่ในอดีตแข่งขันระหว่าง 2 คณะเท่านั้น มหรหรรณการแข่งขันหนังนิยมจัดในงานเทศกาลต่างๆ จะจัดอย่างยิ่งใหญ่ มี มโนราห์ คนตรีลูกทุ่ง ภาพยนตร์ รวมอยู่ด้วย ผลจากการจัดงานแข่งขันประชันโรง คือ การยกระดับหนังตะลุง โดยเฉพาะหนังตะลุงที่ชนะเลิศจะกลายเป็นหนังที่ได้รับความนิยม มีงานแสดงมากขึ้น ได้รับค่าราคา (ค่าตอบแทน) สูงขึ้น เป็นผลให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจอาชีพหนังตะลุงทำให้เกิดนายหนังตะลุงรุ่นใหม่เพิ่มมากขึ้น

แต่ในช่วงปลายของยุคนี้มีสื่อบันเทิงสมัยใหม่ คือ คอนเสิร์ตวงดนตรีลูกทุ่ง วิทยู โทรทัศน์ วิดีโอ และภาพยนตร์ ซึ่งเป็นของใหม่และน่าสนใจกว่า ทำให้ประชาชนหันมานิยมสื่อบันเทิงสมัยใหม่มากกว่า สังเกตได้จากบทเกี่ยวจ้อ ของ พ่วง บุขรารัตน์ (พิทยา บุขรารัตน์, 2546: 190 - 191) ที่กล่าวว่า

หนังตะลุงเคยฟังเฟื่องคู่มืองใต้	กำลังใกล้จะถึงจุดสุดสิ้นสูญ
ปัจจุบันสมัยไม่เกื้อกูล	มีข้อมูลประมวลได้หลายประการ
คนรุ่นใหม่เข้าไม่ถึงซึ่งศิลปะ	ผู้ใหญ่ละละปล่อยพลอยประสาน
ใครดูหนังเพื่อนว่าโง่หัวโบราณ	จมดักคานกับของเก่าแต่ล้านปี
เดินดิสโก้โย้ยักคืนซึกท่า	ปลุกค้นหาให้ร้อนแรงด้วยแสงสี
ฟังสดริงชมคอนเสิร์ตเพลิดเพลินดี	นอนดูวิดีโอจึงซาบซึ่งใจ
ใช้เคื่องขุ่นคนรุ่นหลังซังน้ำหน้า	ยอมรับว่าเราต้องปรับรับของใหม่
อารยธรรมเมืองนอกแซงแปลงเปลี่ยนไป	แต่ของไทยไม่ทอดทิ้งคึกซิงซัง

ในยุคที่ 3 นี้การคมนาคมสะดวกปลอดภัย มีไฟฟ้าใช้ และประชาชนมีภาระต้องไปทำงานตอนเช้า (ส่วนใหญ่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม) ทำให้หนังตะลุงไม่ต้องแสดงจนถึงเช้าเหมือนในยุคที่ 1 และ 2 ที่รอให้สว่างก่อนประชาชนจึงจะกลับบ้านได้

เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน : ในยุคนี้สื่อสารมวลชนขยายอิทธิพลเข้ามาทำหน้าที่แทนสื่อพื้นบ้านค่อนข้างมาก กล่าวได้ว่าหลังปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา สื่อมวลชนสมัยใหม่มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและเข้ามาแทนที่การแสดงหนังตะลุง ทำให้สถานการณ์หนังตะลุงตกต่ำอย่างรุนแรง บางคณะถึงกับล้มเลิกหรือเปลี่ยนอาชีพใหม่ เป็นผลให้นักวิชาการที่เกี่ยวข้องและนายหนังตะลุง รวมกลุ่มเป็นชมรมและได้พัฒนาไปเป็นสมาพันธ์ศิลปินศรีวิชัยภาคใต้

เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับหนังตะลุงในยุคที่ 3 นี้ คือ คอนเสิร์ต วงดนตรีลูกทุ่ง, สื่อวิทยุ, สื่อภาพยนตร์, สื่อโทรทัศน์, สื่อสิ่งพิมพ์, สื่อเทปเพลงและแผ่นเสียง, สื่อเทปบันทึกเสียงการแสดงสดหนังตะลุง สามารถกล่าวได้ดังนี้

(1) คอนเสิร์ตวงดนตรีลูกทุ่ง : ในช่วงนี้นัวงดนตรีลูกทุ่งจากภาคกลางเริ่มเดินสายมาแสดงทางภาคใต้ ชาวบ้านเองก็นิยมฟังเพลงลูกทุ่งจากวิทยุ เพลงลูกทุ่งจึงขยายพื้นที่เข้ามาในการแสดงหนังตะลุง คือมีการบรรเลงทำนองเพลงลูกทุ่งคั่นฉากระหว่างดำเนินเรื่องหนังตะลุง แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้หนังตะลุงต้องลงทุนสูงขึ้นอย่างมาก เพราะต้องมีเครื่องดนตรี เครื่องเสียง ลูกคู่เพิ่มขึ้น และต้องขยายเวทีให้กว้างขึ้นด้วย นายหนังตะลุงหลายคนซึ่งทุนน้อยไม่สามารถจัดหาเครื่องดนตรีและนักดนตรีได้ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ชม

(2) สื่อวิทยุ : มีอิทธิพลต่อนายหนังในการแสวงหาความรู้ ข่าวสาร และแนวเรื่องนิยายหนังตะลุง เพราะหนังตะลุงเปลี่ยนมาแสดงเรื่องสมัยใหม่และมีการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างรุนแรง และชาวบ้านเริ่มนิยมเพลงลูกทุ่งโดยฟังจากวิทยุทรานซิสเตอร์ ทำให้ผู้ชมนิยมฟังดนตรีลูกทุ่ง หนังตะลุงจึงต้องเปลี่ยนมาบรรเลงเพลงลูกทุ่งคั่นฉากระหว่างแสดงหนังตะลุงเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชม

นอกจากนี้ในช่วงที่หนังตะลุงตกต่ำที่สุดสื่อวิทยุเป็นสื่อที่ยื่นมือเข้ามาช่วย โดยนำเทปบันทึกเสียงหนังตะลุงมาออกอากาศเริ่มตั้งแต่ปลายหน้าทปเป็นต้นไป ออกอากาศประมาณ 1 ชั่วโมง ปรากฏว่าเป็นที่ชื่นชอบของผู้ฟัง นักจัดรายการวิทยุที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทต่อหนังตะลุงในเวลานั้นคือ จ.ส.อ. เจริญ คลิ่งทอง หรือรู้จักกันในนาม ลุงเจริญ จัดรายการหนังตะลุงออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง กองทัพอากาศที่ 4

(3) สื่อภาพยนตร์ : สื่อภาพยนตร์ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนหนังตะลุงนั้นแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ภาพยนตร์ที่ฉายในโรงภาพยนตร์เก็บค่าเข้าชม และภาพยนตร์กลางแปลงที่ให้ชมฟรีเพราะจัดในงานเทศกาล หรือไม่ก็เป็นหนังฉายขายยา ภาพยนตร์กลางแปลงที่ให้ชมฟรีจะมี

อิทธิพลต่อชาวบ้านมากกว่าภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์เพราะในท้องถิ่นชนบทไม่มีโรงภาพยนตร์ ดังนั้นภาพยนตร์กลางแปลงจึงเป็นสื่อบันเทิงสมัยใหม่ที่เข้ามาแทนที่สื่อบันเทิงเก่าของชาวบ้านในชนบท ในช่วงแรกจะส่งผลกระทบต่อเฉพาะคนในกรุงเทพฯ และบริเวณใกล้เคียง แต่ในเวลาไม่นานนักก็กระจายออกสู่ต่างจังหวัดและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านอย่างรวดเร็ว

(4) สื่อโทรทัศน์ : มีอิทธิพลต่อนายหนังในการแสวงหาความรู้ ข่าวสาร เพื่อนำมาวิพากษ์วิจารณ์การเมืองสังคม และเปลี่ยนมานิยมแสดงเรื่องสมัยใหม่ คือเรื่องชีวิตจริงเหมือนกับละครโทรทัศน์

และที่สำคัญคือ เมื่อปี พ.ศ. 2514 - 2515 สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 10 ชาติใหญ่ ได้นำแถบบันทึกภาพและเสียงของหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงเผยแพร่ออกอากาศ แต่สมัยนั้นอุปกรณ์การบันทึกและอุปกรณ์ในสตูดิโอยังไม่ดีพอ จึงยกเลิกไป อย่างไรก็ตามการนำหนังตะลุงเผยแพร่ออกอากาศทางโทรทัศน์มีส่วนทำให้หนังตะลุงได้รับการเผยแพร่ในรูปของสื่อมวลชน ทำให้เกิดความนิยมและได้รับการยอมรับจากประชาชน หนังตะลุงหลายคณะเป็นที่นิยมเพราะผ่านการออกอากาศ

(5) สื่อสิ่งพิมพ์ : มีอิทธิพลต่อเนื้อหาของเรื่อง เพราะนายหนังจะนำข่าวสารการเมืองที่กำลังรุนแรงอยู่ในขณะนั้นมาวิพากษ์วิจารณ์ในการแสดงหนังตะลุง

(6) สื่อเทปเพลงและแผ่นเสียง : มีอิทธิพลในการสร้างความสมจริง โดยเพิ่มเสียงประกอบ เช่นเสียงปืน เสียงรถยนต์ หรือเปิดเพลงระหว่างการแสดงจากแผ่นเสียงและเทปเพลง

(7) สื่อเทปบันทึกเสียงการแสดงสดหนังตะลุง : หนังตะลุงพากย์เทปก็ยังคงมีอยู่เรื่อยๆ แต่ไม่ได้รับความนิยมมากนัก

สามารถสรุปการปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 3 ได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 3

ยุคสมัยของหนังตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนังตะลุง
ยุคที่ 3 ยุคดนตรีสากล พ.ศ. 2510 – 2530	<p><u>การเมือง</u> : ปี พ.ศ. 2516 – 2519 เกิดการปฏิวัติทางการเมือง หนังตะลุงหลายคนจึงหันมาแสดงหนังการเมือง คือเน้นวิพากษ์วิจารณ์การเมือง แทนการแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ</p> <p><u>เศรษฐกิจ</u> :</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นยุคที่เศรษฐกิจกำลังเติบโต ประชาชนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น - ในช่วงต้นของยุคนี้หนังตะลุงเฟื่องฟูมาก แม้ว่าค่าaad (ค่าตอบแทน) หนังตะลุงจะเพิ่มสูงขึ้น เพราะต้องลงทุนกับเครื่องดนตรีและนักร้องเพิ่มขึ้น แต่ประชาชนก็ยังนิยม <p><u>สังคมและวัฒนธรรม</u> :</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระแสนิยมหนังตะลุงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงที่หนังตะลุงนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาร่วมบรรเลงกับดนตรีไทย - การคมนาคมสะดวกปลอดภัย และประชาชนต้องไปทำงานตอนเช้า (ส่วนใหญ่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม) ทำให้หนังตะลุงไม่ต้องแสดงจนถึงเช้าเหมือนในยุคที่ 1 และ 2 <p><u>เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน</u> :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปี พ.ศ. 2513 หนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล นำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลงร่วมกับเครื่องห้าหนังตะลุง - ปีพ.ศ. 2522 – 2528 เป็นช่วงเวลาที่หนังตะลุงเข้าสู่ภาวะตกต่ำ เพราะผู้ชมเริ่มหันมานิยมภาพยนตร์กลางแปลง - สื่อวิทยุมีอิทธิพลต่อการสร้างความนิยมในเพลงลูกทุ่ง - ปี พ.ศ. 2529 ได้มีการนำตัวตลกหนังตะลุงมาพยากรณ์อากาศและรายงานราคาขายทางโทรทัศน์

ตารางที่ 4 การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 3 (ต่อ)

ยุคสมัยของหนังตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนังตะลุง
ยุคที่ 3 ยุคดนตรีสากล พ.ศ. 2510 – 2530	<p>สถานการณ์โดยรวมของการแสดงหนังตะลุง :</p> <ul style="list-style-type: none"> - โรงหนังขยายใหญ่ขึ้น เริ่มเปิดโล่ง เพื่อระบายความร้อน เพราะมีเครื่องดนตรีและลูกคู่เพิ่มขึ้น - เปลี่ยนมานิยมแสดงหนังการเมือง แทนการแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ - เพิ่มดนตรีสากล คือ กีตาร์ เบส กลอง และคีย์บอร์ด เข้ามาบรรเลงร่วมกับเครื่องห้าหนังตะลุง และนิยมบรรเลงเพลงลูกทุ่ง - เพิ่มขนาดรูปหนังให้ใหญ่ขึ้นเพื่อให้ผู้ชมที่อยู่ระยะไกลมองเห็นชัดเจน - นายหนังเป็นผู้นำทางความคิดของชุมชน และต้องแสวงหาความรู้ด้านการเมืองมากกว่ายุคอื่นๆ

เห็นได้ว่าในยุคที่ 3 นี้ บริบททางสังคมที่มีส่วนสำคัญในการปรับเปลี่ยนหนังตะลุงคือ (1) การเมืองที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเนื้อหา คือ ในช่วงปี พ.ศ. 2516 – 2519 ทำให้หนังตะลุงเปลี่ยนจากการแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ มาเป็นเรื่องสมัยใหม่ที่เน้นวิพากษ์วิจารณ์การเมือง (2) เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน คือ คอนเสิร์ตวงดนตรีลูกทุ่งและสื่อวิทยุ ที่มีอิทธิพลต่อการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลงร่วมกับเครื่องห้าหนังตะลุง และเริ่มบรรเลงเพลงลูกทุ่งแทนเพลงไทยเดิม ส่วนสื่อมวลชนที่เข้ามาเป็นคู่แข่งกับหนังตะลุงอย่างเด่นชัด คือ สื่อภาพยนตร์ เพราะทำให้ความนิยมในหนังตะลุงลดลงอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามสื่อภาพยนตร์ก็เข้ามาแทนที่ในบทบาทการให้ความบันเทิงเท่านั้น ยังไม่รุกกล้าเข้ามาแทนที่ในบทบาทการประกอบพิธีกรรมอย่างชัดเจน พบว่ามีเพียงบางพื้นที่เท่านั้นที่ใช้ภาพยนตร์ทำหน้าที่แก้บนแทนหนังตะลุง หนังตะลุงจึงยังคงเป็นจิตวิญญาณของชาวบ้านในการทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมต่อไป

4.1.4 ยุคที่ 4 ยุคหนังตะลุงทอล์คโชว์ พ.ศ. 2530 – 2540

สถานการณ์หนังตะลุงซบเซาต่อเนื่องตั้งแต่ปลายยุคที่ 3 จนกระทั่งเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2533 หนังตะลุงกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง เพราะความนิยมในหนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต

ที่แสดงหนังตะลุงในรูปแบบหนังตะลุงทอล์คโชว์ ปรากฏว่าได้รับการตอบรับจากผู้ชมอย่างมาก หนังอาจารย์ณรงค์ เริ่มแสดงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 ในช่วงนั้นรับหน้าที่แสดงหนังตะลุงเพื่อรณรงค์ เรื่องลูกมากยากจนตามนโยบายของรัฐบาล ได้รับค่าตอบแทนจากทางราชการเป็นเงินเดือน ทำให้หนังณรงค์มีโอกาสดำเนินการแสดงหนังตะลุงอย่างต่อเนื่องในหลายจังหวัดทำให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ส่วนนายหนังเองเมื่อมีโอกาสได้แสดงหนังเป็นประจำก็จะเกิดความชำนาญและผู้ชมที่ชมบ่อยๆ ก็จะติดใจ จากความนิยมในหนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ทำให้การแสดงหนังตะลุงของคณะอื่นๆ ทั้ง 4 จังหวัดกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้ง และในยุคนี้หนังหนังคณะต่างๆ นิยมเลียนแบบการแสดงหนังตะลุงตามรูปแบบของหนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ที่เรียกว่าหนังตะลุงทอล์คโชว์

หนังตะลุงทอล์คโชว์ คือ หนังตะลุงที่เน้นการพูด นายหนังจะใช้สำนวนโวหารที่คมคาย และบทเจรจาที่ตลกขบขัน ทำให้ผู้ชมสนุก หัวเราะได้บ่อยๆ ตลอดการแสดง เหมือนการแสดงทอล์คโชว์ของนักพูดหรือนักแสดงตลกที่พูดเรื่องตลก โดยนำข่าวสารบ้านเมืองที่ได้รับความสนใจหรือเรื่องในชีวิตประจำวันมาเล่าให้เป็นเรื่องตลก นักพูดได้รับความนิยมในยุคนี้ คือ อาจารย์ยงยุทธ ชมพูนิจ และ โน้ต อุดม แต่พานิช เป็นต้น แต่สำหรับการแสดงหนังตะลุงแนวทอล์คโชว์นั้น จะเพิ่มเติมในส่วนบทเจรจาของตัวตลกที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นและเพิ่มความตลกมากขึ้น ส่วนรูปแบบการแสดงยังคงเหมือนเดิม คือแสดงเป็นเรื่องราว มีเมืองต่างๆ มีพระเอก นางเอก ตัวร้าย แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องราวว่าจะดำเนินไปอย่างไร เพียงแต่ทุกฉากต้องมีรูปตัวตลกออกมาพูดสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชม การแสดงหนังตะลุงแนวทอล์คโชว์ได้รับความสนใจจากผู้ชมอย่างมาก เหมือนกับมาตุละครตลกเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้ชมเองก็ไม่ได้คาดหวังว่าจะมาเข้าใจเนื้อเรื่องต้องการมาชมเพื่อความบันเทิงมากกว่า แต่การแสดงหนังตะลุงแนวนี้มีกฏวิพากษ์วิจารณ์จากนายหนังรุ่นเก่าและนักวิชาการว่าเป็นหนังตะลุงที่ทิ้งบทกลอน ทิ้งศิลปะการเชิดรูป ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงหนังตะลุง

อย่างไรก็ตามในระยะเวลาใกล้เคียงกันคือ เมื่อปี พ.ศ. 2532 เกิดหนังตะลุงทอล์คโชว์อีกความหมายหนึ่ง คือ การแสดงทอล์คโชว์ของนายหนังตะลุงโดยใช้รูปตัวตลกหนังตะลุง 2 - 3 รูป มาพูดคุยกันถึงเรื่องราวเฉพาะกิจตามงานเลี้ยงหรืองานประชุมสัมมนาต่างๆ ใช้เวลาประมาณ 15 - 60 นาที ผู้ริเริ่มปรับเปลี่ยนการแสดงในรูปแบบนี้คือ นายหนังวิเชียร เกื้อมา คณะหนังอาจารย์วิเชียร ตะลุงเสียงทอง แสดงในงานเลี้ยงฉลองร่วมแสดงความยินดีที่นายสวัสดิ์ โชติพานิช ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานสภาฎีกา ณ หอประชุมโรงเรียนพัทลุง จังหวัดพัทลุง หนังอาจารย์วิเชียร ตะลุงเสียงทอง (สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2547) ให้เหตุผลถึงการปรับเปลี่ยนการแสดงในครั้งนี้ว่า

“เป็นเพราะในช่วงนั้นหนังตะลุงไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่าที่ควร คนไม่มีเวลามากมานั่งชมหนังตะลุงตลอดทั้งเรื่อง และเห็นว่าผู้ชมส่วนใหญ่ชอบเวลาหนังตะลุงออกรูปตลกมาพูดกัน จึงตัดเอาเฉพาะตอนที่รูปตัวตลกพูดกันเท่านั้นมาแสดงในระยะเวลาสั้นๆ พูดถึงกิจกรรมในงานนั้นๆ และสร้างความสนุกครึกครื้นให้กับผู้ร่วมงาน การแสดงก็มีเพียงรูปหนังตะลุงกับนายหนัง ไม่มีจอหนัง ไม่มีลูกคู่ ไม่มีเครื่องดนตรี บางครั้งอาศัยเสียงดนตรีเข้าจังหวะจากซิดีหรือคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงทอล์คโชว์ของอาจารย์คุพล ชมพูนิจ, โน้ต อุดม แต้พานิช, และการแสดงทอล์คโชว์ของนักพูดคนอื่นๆ ”

หลังจากนั้นหนังตะลุงคณะต่างๆ โดยเฉพาะหนังตะลุงรุ่นใหม่ที่แสดงหนังแนวตลกขบขันอยู่แล้วก็ถูกเชื้อเชิญมาแสดงทอล์คโชว์ ถือว่าเป็นงานเสริมนอกเหนือจากการแสดงหนังตะลุงเต็มรูปแบบ แต่หนังตะลุงที่แสดงทอล์คโชว์คือผสมมุขตลกจำนวนมากเพื่อไม่ให้ใช้มุขซ้ำกันในการแสดงหนังตะลุงทั้ง 2 รูปแบบ เพราะถ้าผู้ชมเป็นคนกลุ่มเดียวกันถ้าใช้มุขซ้ำก็จะไม่ตลก นายหนังก็เสียชื่อเสียงไปด้วย นายหนังตะลุงหลายคนประสบความสำเร็จในการแสดงทอล์คโชว์ ได้แก่ หน้ อาจารย์วิเชียร ตะลุงเสียงทอง, หน้ผวน ล้านวนทอง, หน้แก้ว ศ นครินทร์, หน้อาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต เป็นต้น

การแสดงทอล์คโชว์เริ่มปรับรูปแบบการแสดงอีกครั้งเมื่อนายหนังหลายคนไม่สบายใจที่จะยื่นเชิครูปอยู่หน้าผู้ชมโดยไม่มีจอขึ้น ดังที่ หน้อาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต (สัมภาษณ์, 31 ตุลาคม 2547) กล่าวว่า “ถ้านายหนังเอารูปไปโชว์แล้วพูด ผมไม่เห็นด้วย เพราะความเป็นหนังตะลุงนั้นมีเสน่ห์ที่เงา ถ้าไม่มีเงาก็ไม่สมบูรณ์ การไปทอล์คโชว์นั้นคนจะดูนายหนังมากกว่าดูรูปหนัง คือที่เขาตลกนั้นเขาตลกตัวนายหนัง ไม่ใช่ตลกรูปหนัง ทอล์คโชว์นั้นถ้ามีจอเล็กๆ ก็สามารเล่นได้ ของผมจะเป็นอย่างนี้ คนก็ให้ความสนใจมาก เพราะผ่อนคลาย ให้ความบันเทิง”

เมื่อสถานการณ์หนังตะลุงเริ่มดีขึ้น (ถึงแม้จะสถานการณ์ไม่ดีเท่าในอดีต) ทางชมรมหนังตะลุงแต่ละจังหวัดมีแนวคิดว่าจะจุดประกายศิลปินหนังตะลุงให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เพื่อสืบทอดนายหนัง ลูกคู่ และผู้ชมหนังตะลุงไม่ให้หายไปในอนาคต จึงให้จัดตั้งชมรมหนังตะลุงตั้งแต่ในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย ถือเป็นหน้าที่ที่สถาบันการศึกษาจะต้องช่วยกันสืบทอดอย่างต่อเนื่องส่งต่อกันไปเรื่อยๆ ไม่ขาดสาย

ก. หากพิจารณาตามกระบวนการสื่อสาร S – M – C – R สามารถกล่าวได้ว่า

S : นายหนังในยุคนี้ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากสถาบันราชภัฏ จังหวัดสงขลา ทำให้สามารถนำความรู้ข่าวสารทันสมัยมานำเสนอได้อย่างน่าเชื่อถือ และสามารถวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้นายหนังในยุคนี้ต้องเพิ่มความสามารถในการสร้างหรือหามุขตลกเพื่อสร้างความตลกขบขันให้กับผู้ชมมากที่สุด ส่วนความสามารถในการขบกลอน เจริญรูป ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของนายหนังในยุคที่ 1 และ 2 นั้น สำหรับยุคที่ 4 นี้ นายหนังไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก เพราะหนังตะลุงในยุคนี้เน้นบทเจรจาตลกขบขันมากกว่า

M : สารที่เพิ่มขึ้นสำหรับการแสดงหนังตะลุงในยุคนี้คือ มุขตลก สำนวนโวหาร และบทเจรจาที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จนนายหนังอาวุโสเปรียบหนังตะลุงในยุคนี้ว่าเป็นละครพูดมากกว่าเป็นหนังตะลุง เพราะลคบทกลอนลงไปมากและไม่เอาใจใส่กับศิลปะการเจริญรูปหนังมาปึกไว้หน้าจอแล้วนายหนังก็พูดอย่างเดียว ไม่มีการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนอิริยาบถของรูปหนังเลย ส่วนเนื้อเรื่องของหนังตะลุงกลับมานิยมแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ เหมือนปลายยุคที่ 1 และยุคที่ 2 แต่เป็นจักรๆ วงศ์ๆ ที่ไม่ค่อยมีตัวละครเป็น เทวดา ยักษ์ เพราะทั้ง 2 รูปนี้มีวิธีเจริญรูปและบทกลอนโดยเฉพาะ หรือหากมีทั้ง 2 รูปนี้แต่นายหนังเลือกใช้กลอนแปด เหมือนกับรูปหนังตัวอื่นๆ

C : ช่องทางการแสดงหนังตะลุงฟื้นตัวมาแล้วจากการชบเซาอย่างมากในช่วงปลายยุคที่ 3 เพราะการปรับมาแสดงแนวทอล์คโชว์ นอกจากนี้ยังเพิ่มช่องทางการแสดงแบบทอล์คโชว์สั้นๆ ใช้เวลาประมาณ 15 – 60 นาที โดยใช้รูปตัวตลก 2 – 3 รูป มาสนทนากันเรื่องข่าวสารบ้านเมืองแบบตลกขบขันเพื่อให้เกิดบรรยากาศสนุกสนานในงานสัมมนาหรืองานเลี้ยงสังสรรค์

R : กลุ่มผู้ชมส่วนใหญ่เป็นผู้ชมอายุ 40 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความผูกพันกับหนังตะลุงตั้งแต่เด็ก ส่วนผู้ชมที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นจะมานั่งชมเป็นพักๆ แล้วก็เดินไปชมมหรสพอย่างอื่น ไม่ได้สนใจการแสดงหนังตะลุงเท่าไรนัก นอกจากนี้ในยุคนี้ผู้ชมสนใจโทรทัศน์มากกว่าหนังตะลุง จึงไม่ยอมมาชมหนังตะลุง หรือต้องรอให้ละครโทรทัศน์จบเสียก่อน

ข. บริบททางสังคมที่เป็นปัจจัยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหนังตะลุง

การเมือง : เป็นยุคสมัยของรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์, พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, นายอานันท์ ปันยารชุน ที่สถานการณ์การเมืองค่อนข้างมีเสถียรภาพ หนังตะลุงจึงเปลี่ยนมาแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ เหมือนในยุคที่ 1 และ 2 เพราะไม่มีความรุนแรงทางการเมืองแล้ว ต่อมาในปี พ.ศ.

2535 เกิดเหตุการณ์ปฏิวัติทางการเมือง พฤษภาทมิฬ ในสมัยรัฐบาลพลเอก สุจินดา คราประยูร จนต้องลาออกจากตำแหน่ง และได้เชิญนายอานันท์ ปันยารชุน มาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง จนกระทั่งมีการเลือกตั้งใหม่มีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี สถานการณ์ในช่วงนี้ทำให้หนังตะลุงมีการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลอย่างมาก

เศรษฐกิจ : สภาพเศรษฐกิจในยุคที่ 4 นี้ ถือได้ว่าเป็นยุคที่เศรษฐกิจของประเทศไทยเจริญเติบโตถึงที่สุด ประชาชนอยู่ดีกินดี มีการขยายตัวของธุรกิจทุกแขนง ทั้งธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรม ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจสื่อมวลชน และในส่วนของหนังตะลุงเองก็ต้องลงทุนเพิ่มขึ้น ทั้งเครื่องดนตรี เครื่องเสียง การขยายจอหนัง โรงหนัง และการมีโรงหนังสำเร็จรูป ทำให้ค่าราคา (ค่าตอบแทน) สูงขึ้น แต่เมื่อประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจึงทำให้สามารถรับหนังตะลุงได้ อย่างไรก็ตามมีประชาชนส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถรับหนังตะลุงได้เพราะแพงเกินไป จึงเปลี่ยนมารับหนังตะลุงพากย์เทปแทน หนังตะลุงพากย์เทปจึงกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้ง เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2536

สังคมและวัฒนธรรม : ในช่วงนี้มีรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับการพูดได้ว่าที่ การทอล์คโชว์ของนักพูด เช่น อาจารย์ยี่ตุล ชมพูนิจ นักแสดงตลก เช่น โน้ต อุดม แต้พานิช, โน้ต เชิญยิ้ม เป็นต้น ประชาชนให้ความสนใจและนิยมมาก เป็นผลให้นายหนังตะลุงปรับการแสดงหนังตะลุงมาเป็นรูปแบบทอล์คโชว์ แต่เปลี่ยนจากการพูดคนเดียวมาเป็นให้ตัวตลกหนังตะลุงมาพูดได้ครบถ้วน เน้นความทันสมัยของความรู้ ข่าวสาร และมุขตลก ปรากฏว่าในปี พ.ศ.2533 หนังตะลุงกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง โดยการนำของหนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ทำให้นายหนังคณะอื่นๆ ได้ปรับเปลี่ยนตามไปด้วย

เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน : เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับหนังตะลุงในยุคที่ 4 นี้ คือ สื่อโทรทัศน์, สื่อเทปบันทึกเสียงการแสดงสดหนังตะลุง, สื่อเทปและวิดีโอตลกคาเฟ่, สื่อสิ่งพิมพ์, สื่อภาพยนตร์, สื่อวิทยุ, สื่อเทปเพลงลูกทุ่ง, สื่อคอนเสิร์ตวงดนตรีลูกทุ่ง

(1) สื่อโทรทัศน์ : เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเนื้อหาหนังตะลุง ทั้งในส่วนของความรู้ ข่าวสาร และมุขตลกทันสมัย เพราะนายหนังต้องนำเนื้อหาดังกล่าวมาใช้ในการแสดงหนังตะลุงทอล์คโชว์

ในปี พ.ศ. 2530 สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 10 จัดให้มีการประกวดหนังตะลุงทั่วภาคใต้ มีหนังตะลุงสนใจส่งแถบบันทึกเสียงเข้าประกวดถึง 33 คณะ และได้คัดเลือกคณะที่แสดงได้ดีมาบันทึกการแสดงออกอากาศ (พิทยา บุขรารัตน์, 2546: 246) ทำให้นายหนังตะลุงได้รับ

ความนิยมและการยอมรับจากประชาชนอย่างกว้างขวาง กล่าวได้ว่าสื่อมวลชนเป็นผู้ยกระดับคณะหนังตะลุงที่ได้แสดงทางโทรทัศน์ ทำให้ผู้ชมได้ชมผ่านสื่อและจะติดตามชมหนังตะลุงคณะนั้นในโอกาสอื่นต่อไป

หนังตะลุงคณะแรกที่ได้แสดงทางโทรทัศน์ เมื่อ พ.ศ. 2530 คือ หนังนครินทร์ ชาทอง แสดงหนังตะลุงเพื่อรณรงค์การเลือกตั้ง แต่ก่อนหน้านั้นในปี พ.ศ. 2529 ได้มีการนำตัวตลกหนังตะลุงมาพยากรณ์อากาศและรายงานราคาขายทางโทรทัศน์ โดยหนังนครินทร์ ชาทอง ได้นำรูปตัวตลกนายโถไปพูดออกอากาศอยู่ระยะหนึ่งแล้วก็หยุดไป

รูปแบบรายการหนังตะลุงทางโทรทัศน์ มีการผลิต 2 รูปแบบ คือ หนังตะลุงที่บันทึกเทปในห้องส่งของสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น และเทปบันทึกภาพการแสดงสดหนังตะลุงนอกสถานที่ การบันทึกเทปหนังตะลุงในห้องส่งของสถานีจะให้เวลานายหนังแสดง 5 ชั่วโมง (แสดงจบหรือไม่จบเรื่องก็ได้) แล้วนำมาคัดต่อออกอากาศวันละ 1 ชั่วโมง แต่ด้วยการจับภาพนิ่งอยู่ที่จอหนึ่งตลอดเวลาทำให้หนังตะลุงทางโทรทัศน์ไม่ค่อยน่าสนใจ คูจีตซีด และนายหนังเองก็ไม่ค่อยพอใจกับการแสดงในห้องส่งมากนัก เพราะในห้องส่งเย็นเกินไป ไม่มีคนดู ตอนตลกบางครั้งใช้เสียงซาวด์เอฟเฟ็กต์ (sound effect) เข้ามาช่วย ทำให้การแสดงไม่เป็นธรรมชาติ นายหนังตะลุงต้องการให้ทางสถานีโทรทัศน์ออกไปบันทึกเทปการแสดงสดนอกสถานที่มากกว่า เพราะจะได้ความรู้สึกของการแสดงหนังตะลุงอย่างแท้จริง แต่ทางสถานีโทรทัศน์สะดวกที่จะบันทึกเทปในห้องส่งมากกว่า ทำให้หนังตะลุงทางโทรทัศน์ส่วนใหญ่เป็นหนังตะลุงที่มาจากบันทึกเทปในห้องส่งของสถานี

การนำเสนอรายการหนังตะลุงทางโทรทัศน์ไม่ได้เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงบประมาณจากกรมประชาสัมพันธ์ที่จัดให้เป็นโครงการๆ ไป เช่น โครงการรณรงค์การเลือกตั้ง โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย โครงการรณรงค์วางแผนครอบครัว โครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์ และยาเสพติด เป็นต้น แต่ละโครงการจะได้งบประมาณมาจำนวนหนึ่ง แล้วทางสถานีจะนำมาวางแผนว่าจะใช้หนังตะลุงกี่คณะ โดยเฉลี่ยจะให้ค่าตอบแทนคณะละ 10,000 บาท เมื่อหมดโครงการก็จะหยุดรายการชั่วคราว แล้วจะกลับมาใหม่เมื่อมีโครงการใหม่เข้ามา

เนื้อเรื่องที่นายหนังตะลุงนำมาแสดงทางโทรทัศน์ จะเป็นเนื้อเรื่องเดิมที่นายหนังแสดงอยู่แล้วแต่ต้องนำเสนอเนื้อหาของโครงการที่ได้รับมอบหมายสอดแทรกไปด้วย เช่น ในขณะนี้ (ธันวาคม 2547) นายหนังจะแสดงในโครงการรณรงค์สร้างสันติสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อนายหนังได้รับการติดต่อให้ไปแสดง นายหนังต้องเตรียมตัวหาข้อมูลติดตามข่าวสารเกี่ยวกับ

เหตุการณ์ความรุนแรงใน 3 จังหวัดภาคใต้ด้วยตนเอง เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมานำเสนอผ่าน ศิลปการแสดงหนังตะลุง

จากการประเมินการตอบรับของผู้ชมหนังตะลุงทางโทรทัศน์ของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 10 หาดใหญ่ พบว่า ในปี พ.ศ. 2539 มีจดหมายเข้ามาติชมรายการถึง 2,139 ฉบับ (ประเสริฐ ศรีระสันต์, ผู้อำนวยการส่วนแผนงานและพัฒนางานประชาสัมพันธ์, สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2548) แสดงว่ามีผู้ชมให้ความสนใจอย่างมาก ผู้ชมส่วนใหญ่เป็นคนในชนบทที่มีอายุประมาณ 40 – 60 ปีขึ้นไป โดยเฉพาะผู้สูงอายุจะติดตามดูหนังตะลุงทางโทรทัศน์อย่างเหนียวแน่น เพราะต้องอยู่บ้านดูแลหลานๆ ซึ่งเด็กที่อยู่ในบ้านก็จะรู้จักศิลปการแสดงหนังตะลุงไปด้วย แต่หนังตะลุงทางโทรทัศน์ออกอากาศไม่สม่ำเสมอ และมักมีรายการจากส่วนกลางมาแทรกเป็นประจำ ทำให้ผู้ชมไม่สามารถติดตามได้อย่างต่อเนื่อง เรื่องราวไม่ประติดประต่อ จนเลิกดูไปเลยก็มี

สถานการณ์สื่อมวลชนในช่วงนี้ถือว่าโทรทัศน์เป็นสื่อหลักที่มีอิทธิพลต่อผู้ชมหนังตะลุง โดยเฉพาะละครโทรทัศน์เพราะออกอากาศพร้อมกับเวลาที่หนังแสดง อัม จิตรภักดี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) ปี พ.ศ.2540 (สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2547) กล่าวว่า “เมื่อ พ.ศ. 2534 คนคิดละครมาก ตอนนั้นไปเล่นที่ระโนด ทั่วๆ ที่อำเภอระโนดเป็นชุมชนนิยมหนังตะลุง คนจะมารอดูหนังตะลุงกันตั้งแต่มืดค่ำ แต่ในยุคนี้ ตอนเริ่มเล่นคนไม่มีเลย เล่นไปเรื่อยๆ สักพัก พอถึงเวลาที่ละครจบ คนก็แห่กันมาเต็มไปหมด”

(2) สื่อเทปบันทึกเสียงการแสดงสดหนังตะลุง : ในช่วงปี พ.ศ. 2536 หนังตะลุงพากย์เทปกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้ง เพราะค่าราคา (ค่าตอบแทน) หนังตะลุงแสดงสดแพงมาก และนายหนังตะลุงพากย์เทปก็เชิดรูปได้เหมือนนายหนังตัวจริง ปัจจุบันนายหนังพากย์เทปมีรายได้คืนละประมาณ 1,500 – 2,000 บาท นายหนังเสริมศิลป์ ศ. กั้นทองหล่อ (สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2548) กล่าวว่า “คนดูหนังตะลุงพากย์เทปมากเพราะเขาจะเอาหนังที่ดังๆ คนชอบมากในขณะนั้น หรือเอาหนังที่เคยดังในอดีต แต่ตอนนี้หนังเสียชีวิตไปแล้ว เช่น หนังกั้น ทองหล่อ คนจะให้ความสนใจมาก เพราะคนยังอยากดูหนังของนายหนังเหล่านี้อยู่อีก”

นายหนังที่แสดงหนังพากย์เทปจะเป็นนายหนังกลุ่มที่ 3 เพราะมีงานแสดงสดน้อย แต่มีความสามารถในการเชิดรูปจึงรับแสดงหนังตะลุงพากย์เทปเป็นอาชีพเสริม นอกจากนี้ยังมีการแสดงหนังตะลุงพากย์เทปในร้านอาหาร เช่นที่ร้านอาหารปายาง อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา จะมีการแสดงหนังตะลุงให้ชมทุกคืน การแสดงหนังตะลุงพากย์เทปนั้นมีผลต่อการแสดงสดของนายหนังตะลุงตัวจริงคือนายหนังตัวจริงจะแสดงเรื่องซ้ำๆที่เคยมีการแสดงพากย์เทปแล้ว นายหนังรุ่นใหม่

ที่มีวรรณกรรมหนึ่งตะลุงไม่กี่เรื่องจึงไม่ค่อยพอใจหากมีการบันทึกการแสดงของตนไปพากย์เทป แต่สำหรับนายหนังรุ่นเก่าจะถือเป็นเรื่องนำภาคภูมิใจที่มีคนเอาหนังของตัวเองไปแสดง

(3) สื่อเทปและวิดีโอคลกคาเฟ่ : เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเนื้อหาของหนึ่งตะลุงในส่วนของมุขตลกที่มีความสำคัญมากสำหรับการแสดงหนึ่งตะลุงในยุคนี้ เพราะเมื่อนายหนังนิยมแสดงแบบทอล์คโชว์จึงจำเป็นต้องอาศัยมุขตลกทันสมัยจำนวนมากเพื่อนำมาใช้ในการแสดง

(4) สื่อสิ่งพิมพ์ : เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเนื้อหาของหนึ่งตะลุง เพราะนายหนังนำข่าวสารและมุขตลกจากหนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์มาใช้ในการแสดง

(5) สื่อวิทยุ : นายหนังแสวงหาข่าวสารท้องถิ่นและเพลงลูกทุ่งยอดนิยมไปใช้ในการแสดงหนึ่งตะลุง

(6) สื่อภาพยนตร์ : เป็นปัจจัยที่ดึงดูดผู้ชมหนึ่งตะลุงให้สนใจภาพยนตร์มากกว่า โดยเฉพาะผู้ชมรุ่นใหม่

(7) สื่อเทปเพลงลูกทุ่ง : เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความนิยมเพลงลูกทุ่งในการแสดงหนึ่งตะลุง

(8) สื่อคอนเสิร์ตวงดนตรีลูกทุ่ง : เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความนิยมบรรเลงเพลงลูกทุ่งในการแสดงหนึ่งตะลุง และนายหนังต้องลงทุนกับเครื่องดนตรีและเครื่องเสียงเพื่อแข่งขันกับคอนเสิร์ตวงดนตรีลูกทุ่ง

สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงของหนึ่งตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 4 ได้ดังตารางที่ 5 นี้

ตารางที่ 5 การเปลี่ยนแปลงของหนึ่งตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 4

ยุคสมัยของหนึ่งตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนึ่งตะลุง
ยุคที่ 4 ยุคหนึ่งตะลุงทอล์คโชว์ พ.ศ. 2530 – 2540	การเมือง : เป็นยุคสมัยของรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์, พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ, นายอานันท์ ปันยารชุน ที่สถานการณ์การเมืองค่อนข้างมีเสถียรภาพ ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 เกิดเหตุการณ์ปฏิวัติทางการเมือง พฤษภาทมิฬ ในสมัยรัฐบาลพลเอก สุจินดา คราประยูร

ตารางที่ 5 การเปลี่ยนแปลงของหนังสือตามบริบททางสังคมในยุคที่ 4 (ต่อ)

ยุคสมัยของหนังสือ	บริบททางสังคมและการแสดงหนังสือ
<p>ยุคที่ 4 ยุคหนังสือทอล์คโชว์ พ.ศ. 2530 – 2540 (ต่อ)</p>	<p><u>การเมือง :</u> (ต่อ) ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 เกิดเหตุการณ์ปฏิวัติทางการเมือง พลุ่ขภาพมิพ ในสมัยรัฐบาลพลเอก สุจินดา คราประยูร จนกระทั่งมีการเลือกตั้งใหม่มีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี</p> <p><u>เศรษฐกิจ :</u> - เป็นยุคที่เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตเต็มที่ - พ.ศ. 2536 หนังสือพากย์เทปกลับมาเพื่อพู่อีกครั้ง เพราะค่าใช้จ่ายในการรับหนังสือค้วจริงสูงมาก</p> <p><u>สังคมและวัฒนธรรม :</u> ในช่วงนั้นมีรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับการพูดได้วาที การทอล์คโชว์ของนักพูด เช่น อาจารย์จตุพล ชมพูนิง นักแสดงตลก เช่น โน้ต อุดม เต๋พานิช, โน้ต เชิญยิ้ม เป็นต้น เช่น ซึ่งประชาชนให้ความสนใจและนิยมมาก ทำให้ในปี พ.ศ.2533 หนังสือของอาจารย์ณรงค์ คะลุงบัณจิต เปลี่ยนมาแสดงแบบทอล์คโชว์ ให้สาระความรู้ข่าวสารทันสมัยและความตลกขบขันตลอดการแสดง ปรากฏว่าได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างมาก หนังสือคณะอื่นๆ จึงเปลี่ยนการแสดงเป็นแบบทอล์คโชว์ด้วย</p> <p><u>เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน :</u> - สื่อมวลชนเข้ามามีอิทธิพลต่อเนื้อหาในการแสดงมากขึ้น เพราะนายหนังสือแสงหาข่าวสารและมุขตลกจากสื่อสิ่งพิมพ์, สื่อวิทยุ, สื่อโทรทัศน์, สื่อภาพยนตร์ สื่อเทปบันทึกเสียงการแสดงสดหนังสือ, สื่อเทปและวิดีโอคดคคคคคค เพื่อให้อัดเนื้อหาที่ทันต่อเหตุการณ์ในสังคม</p> <p>- ปี พ.ศ. 2530 สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 10 ภาคใหญ่ได้นำหนังสือมาแสดงออกอากาศ ได้รับค วามสนใจจากผู้ชมมาก</p>

ตารางที่ 5 การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 4 (ต่อ)

ยุคสมัยของหนังตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนังตะลุง
<p>ยุคที่ 4 ยุคหนังตะลุงทอล์คโชว์ พ.ศ. 2530 – 2540 (ต่อ)</p>	<p>สถานการณ์โดยรวมของการแสดงหนังตะลุง :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้โรงหนังสำเร็จรูป โดยใช้รถบรรทุกดัดแปลง กระบะทำธรเป็นเวที และขยายโรงหนังใหญ่ขึ้น - เปลี่ยนมานิยมแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ เพราะสถานการณ์การเมืองสงบแล้ว - นำข่าวสาร ความรู้ และมุขตลกมาใช้ในการแสดงมาก - ใช้เครื่องดนตรีสากลบรรเลงร่วมกับเครื่องห้าหนังตะลุง และนิยมบรรเลงเพลงลูกทุ่ง เหมือนกับยุคที่ 3 - นิยมใช้รูปหนังขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อสร้างความน่าสนใจแก่ผู้ชม - นายหนังเป็นผู้นำทางความคิดของชุมชน และต้องแสดงหาความรู้ ข่าวสาร มุขตลก มากกว่ายุคอื่นๆ

กล่าวได้ว่าในยุคที่ 4 นี้ บริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนหนังตะลุงมากที่สุดคือเทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทปและวีดีโอตลกกาเพี เพราะเป็นแหล่งความรู้ ข่าวสาร และมุขตลกที่นายหนังจำเป็นต้องนำมาใช้ในการแสดงหนังตะลุง ทอล์คโชว์ เพื่อให้ถูกใจผู้ชมมากที่สุด

4.1.5 ยุคที่ 5 ยุคหนังตะลุงทอล์คโชว์และคอนเสิร์ต พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน

สถานการณ์หนังตะลุงเริ่มเข้าสู่ภาวะตกต่ำอีกครั้ง แต่ไม่ว่าสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็จะมีผลกระทบแต่เพียงกับนายหนังกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 เท่านั้น ส่วนนายหนังกลุ่มที่ 1 ยังคงรับงานอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี เพราะการรับหนังตะลุงกลุ่มที่ 1 แสดงถึงความมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีของเจ้าภาพ และสำหรับในงานเทศกาลนั้นการเลือกรับหนังกลุ่มที่ 1 จะเป็นการหลักประกันได้ว่าจะมีผู้ชมมาชมแน่ๆ

รูปแบบการแสดงหนังตะลุงที่ผู้ชมให้การตอบรับอย่างดีและเป็นที่นิยมในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรกคือนั่งบนมวตลก ต้องคลกบ่อยๆ ตลกทุกฉาก ตลกเรื่อง เหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น หนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงพันจิต หนังคลื่นน้อย ตะลุงสากล บางคณะมี

นักร้องเข้ามาช่วยเพิ่มสีสัน กลายเป็นเสน่ห์ทำให้ผู้ชมติดใจนักร้องของหนังตะลุงคณะนั้นๆ ไปด้วย เช่น หนังผวน ลำนวนทอง หนังเอียดน้อย ศ. เคล้าน้อย ประเภทที่ 2 คือ หนังตะลุงที่นายหนังมีชื่อเสียงมากในอดีต และจากชื่อเสียงดังกล่าวทำให้นายหนังยังคงมีขันทองมารับหนังไปแสดงต่อไปเรื่อยๆ นายหนังกลุ่มนี้จะแสดงหนังตะลุงในแบบเฉพาะของตัวเอง เช่น หนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล จะเล่นแนวเสียดสีเจ้าหน้าที่บ้านเมืองทั้งในและต่างประเทศ หนังฉิ้น ธรรมโมทย์ หนังจรูญน้อย หัวไทร หนังนครินทร์ ชาทอง จะยังคงเล่นหนังในแนวดั้งเดิม คือเน้นเนื้อเรื่องของหนังตะลุง เน้นกลอน เน้นธรรมะสอนใจ

“หนังตอนนี้ต้องตกได้เรื่อยๆ ตกบ่อยๆ ตกเป็นชั่วโมงก็ไม่มีปัญหา ขนาดหนังแควแข่งกับหนังคลิ่ง หนังคลิ่งชนะ ทั้งๆ ที่ถ้าเอาตามมาตรฐานการเล่นหนังตะลุง หนังแควเล่นดีกว่า แต่หนังคลิ่ง เดี่ยวๆ ตก เดี่ยวๆ ตก คนก็ติดตกหนังคลิ่งไม่ลุกไปไหน คุณตกอยู่นั้นแหละ พอคนอื่น ๆ เป็นว่าหน้าโรงนี้มีคนดูเยอะก็แหวะเข้ามาดู ไม่ได้คิดจะนั่งดูตลอด แต่หนังเล่นตก คนดูชอบจากที่คิดจะแหวะดูเฉยๆ ก็นั่งดูตลอดจนจบเลย แต่ผมว่าหนังแควเล่นดีกว่า หนังอาจารย์ณรงค์ที่ตั้งมากก็เพราะตกมาก เรียกว่าหนังลำนวนดี คือมีความรู้ดี เลือกใส่บทตกและความรู้ถูกจังหวะเหมาะสม ทำนองดี เล่นเอาใจคนดูได้ถูกต้อง แต่ข้อเสียคือ สำเนียงยังไม่ดี คือ พากย์บทยังไม่ดี แต่ก็แก้ไม่หายแล้ว หนังณรงค์มีมุขตกทันสมัยมาก ตอนนี้ต้องแสดงตกอย่างน้อย 30 นาที นี่คือนี่สิ่งที่ผมแนะนำลูกศิษย์ที่อยากจะเล่นหนังตะลุงให้ดังในยุคนี้” (สง ศรีทวีกุล, นายหนังคณะสงฟ้า ตะลุงศิลป์, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2547)

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้นักหนังตะลุงต้องปรับตัวอย่างมาก รูปแบบและเนื้อหาที่เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัดของการแสดงหนังตะลุงในยุคนี้ คือ หนังตะลุงคอนเสิร์ต ประกอบด้วย วงดนตรีและนักร้อง โดยนักร้องจะร้องเพลงตอนเปลี่ยนฉาก หรือที่ภาษาหนังตะลุงเรียกว่า “ตั้งข้อ” ซึ่งเป็นช่วงที่นายหนังพักเสียงและเตรียมรูปในฉากต่อไป แต่เดิมจะใช้เพียงการบรรเลงดนตรีเท่านั้น เพิ่งเปลี่ยนมามีนักร้องเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา

หนังตะลุงคอนเสิร์ตที่ได้รับความนิยมสูงสุดในขณะนี้ คือ หนังผวน ลำนวนทอง, หนังเอียดน้อย ศ. เคล้าน้อย, หนังคลิ่งน้อย ตะลุงสากล โดยหนังผวน ลำนวนทอง (สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2547) ให้เหตุผลในการปรับการแสดงหนังตะลุงเป็นหนังตะลุงคอนเสิร์ตว่า “ที่ต้องมีนักร้องเพราะต้องการตอบ สนองคนทุกระดับ เพราะคนที่ชอบฟังเพลงมีทุกระดับ เมื่อก่อนมีแต่คนตรีบรรเลงเฉยๆ แต่พอใส่เสียงร้องก็จะสมบูรณ์ขึ้นไปอีก เพลงที่ใช้จะเป็นเพลงลูกทุ่ง เพราะแฟนหนังตะลุงของเราเป็นเกษตรกรชาวบ้านชอบฟังเพลงลูกทุ่ง” นายหนังที่มีงานแสดงประจำ คือ นายหนังกลุ่มที่ 1 และ 2 จะมีนักร้องประจำของคณะ แต่สำหรับนายหนังกลุ่มที่ 3 ที่นานๆ จะมีงานแสดงสักครั้ง จะ

ใช้วิธีจ้างนักร้องและนักดนตรีจากห้องอาหารมาเป็นลูกคู่หนังตะลุง อย่างไรก็ตามหนังตะลุงส่วนใหญ่โดยเฉพาะนายหนังตะลุงรุ่นเก่าจะมีการบรรเลงดนตรีทำนองเพลงลูกทุ่งเท่านั้น ไม่มีนักร้องมาร้องเพลงประกอบ

นอกจากนี้หนังตะลุงบางคณะยังเปลี่ยนแปลงเวลาการแสดงมาแสดงตอนกลางวันด้วย โดยอาศัยร่มเงาต้นไม้พ้อให้เห็นเงารูปหนังตะลุง เริ่มนิยมเล่นในวัด งานทำบุญ ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน หรืองานศพ โดยใช้อุปกรณ์ทุกอย่างเหมือนการแสดงหนังตะลุงกลางคืนทุกประการ คำราด (คำตอบแทน) ก็เท่ากัน หนังเปี่ยม พูนพาน (สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2547) นายหนังที่แสดงหนังตะลุงกลางวัน กล่าวว่า “คนก็นิยมเหมือนกัน เล่นตอนกลางวันก็ดีเพราะจะไม่มีพวกกินเหล้า ไม่มีพวกแซว รูปแบบการเล่นเหมือนกับเล่นตอนกลางคืนทุกอย่าง คนแก่ๆ จะชอบมาก คนมีเวลานั่งดูกลางวันมากกว่าดูกลางคืนเสียอีก เพราะใช้เวลาน้อยกว่า เช่น เล่นช่วงที่พระกำลังฉันเพล บางทีก็เล่นประมาณ 10:00 – 13:00 น. ได้รับการตอบรับดีมาก และมีคนติดต่อมาบ่อยๆ”

อีกรูปแบบหนึ่งของการแสดงหนังตะลุงคือ การแสดงหนังตะลุงคน หรือหนังโจน หรือโจนสดของภาคใต้ คือ การแสดงหนังตะลุงโดยใช้คนจริงๆ แสดงเรื่องราวหนังตะลุงแทนรูปหนังตะลุง แต่ละคนแต่งกายและออกท่าทางเช่นเดียวกับรูปหนังตะลุงที่สวมบทบาท และจะเจรจาขับกลอนด้วยตนเอง ด้วยสำเนียงเสียงของรูปหนังตะลุงตัวนั้นๆ เล่ากันว่าหนังตะลุงหรือหนังโจนได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงโจนของภาคกลาง ซึ่งน่าจะเกิดขึ้นในระหว่างปี พ.ศ.2462 – 2464 แต่ในตอนนั้นไม่ได้รับความนิยมจึงเงียบหายไป กลับมาเริ่มเป็นที่รู้จักอีกครั้งเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2516 โดย นายหนังสง ศรีทวีกุล ได้ชักชวนนายหนังที่มาแข่งขันประชันโรงที่อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มาแสดงหนังตะลุงคนร่วมกันในคืนสุดท้าย ปรากฏว่าประชาชนให้ความสนใจมาก และเริ่มมีการแสดงหนังตะลุงคนมากขึ้นเรื่อยๆ แล้วยิ่งหายไปอีก จนกระทั่งนายหนังนครินทร์ ชาทอง นำนายหนังที่มีชื่อเสียงในขณะนั้นมาร่วมแสดงหนังตะลุงคนในงานสำคัญของจังหวัด หนังนครินทร์ ชาทอง (สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2547) กล่าวว่า “ตอนนี้กำลังรวบรวมนายหนังต่างๆ มาเล่นหนังตะลุงคนเรื่องพระสุธน – มโนราห์ ทั้งนี้เขียนบททุกอย่างเหมือนบทหนังตะลุง และเล่นทุกอย่างเหมือนหนังตะลุง เพียงแต่ไม่ต้องมีคนพากย์ นายหนังแต่ละคนพูดเอง ใครพากย์สำเนียงรูปตัวไหนเก่งก็ให้แสดงเป็นตัวนั้น แต่จะมีคนขับกลอนบรรยายฉากหรือกลอนดำเนินเรื่องอยู่ข้างหลัง ตอนนี้มีปัญหาที่ว่านายหนังไม่ค่อยมีเวลาว่างพร้อมกัน ยิ่งนายหนังต่างๆ ยิ่งไม่ค่อยมีเวลา ต้องขอกัน ต้องจองนัดกันล่วงหน้า ถึงจะมาซ้อมพร้อมกันได้ แต่นายหนังทุกคนเก่งอยู่แล้ว เล่นหนังอยู่ประจำ จึงไม่ใช่เรื่องยาก”

ก. หากพิจารณาตามกระบวนการสื่อสาร S – M – C – R สามารถกล่าวได้ว่า

S : นายหนังในยุคปัจจุบันนี้ต้องพัฒนาตัวเองในเรื่องข่าวสารและมุขตลกให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพราะนอกจากจะต้องแข่งขันกับนายหนังตระกูลด้วยกันแล้วยังต้องแข่งขันกับสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อผู้ชมมาก โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ วีซีดี และคาราโอเกะ นายหนังที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันแตกต่างจากนายหนังที่ได้รับความนิยมในอดีตมาก คือ สำหรับในยุคแรกๆ นายหนังต้องเสียงดี วากลอนเพราะ เซครูปสวย มีไหวพริบปฏิภาณ แต่สำหรับนายหนังในยุคนี้ต้องรู้ข้อมูลข่าวสารรอบด้าน ทันเหตุการณ์ และสามารถประยุกต์ข้อมูลดังกล่าวมาเป็นบทหนังตระกูลได้ และต้องเป็นในเชิงตลกขบขันด้วย

M : เนื้อเรื่องหนังตระกูลนิยมแสดงเรื่องจรรๆ วงศ์ๆ ลักษณะเดียวกับยุคที่ 4 แต่จะให้ความสำคัญกับ 2 ประเด็น คือ (1) ข่าวสาร ทั้งข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม บันเทิง ในและต่างประเทศ (2) มุขตลก ซึ่งถือเป็นจุดขายของหนังตระกูลในยุคนี้

C : ช่องทางในการแสดงหนังตระกูลในยุคนี้ถือว่าพออยู่ได้ เพราะในขณะที่เศรษฐกิจไม่ดีแต่ค่าราคา (ค่าตอบแทน) หนังตระกูลสูงขึ้น ทำให้หากเป็นงานเล็กๆ เจ้าภาพจะใช้วีซีดีหนังตระกูลมาเปิดหรือใช้สื่อคาราโอเกะที่กำลังนิยมในชนบท แทนการรับหนังตระกูลตัวจริงมาแสดง เพราะวีซีดีและคาราโอเกะราคาถูกลงและสามารถสร้างความบันเทิงให้งานสนุกเหมือนกัน หนังตระกูลจึงมีช่องทางการแสดงน้อยลง

R : ผู้ชมเป็นผู้ชมกลุ่มเดียวกับยุคที่ 4 คือส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชมอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ส่วนผู้ชมกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้มีความผูกพันกับหนังตระกูลจะมาชมสักพักหนึ่งแล้วออกไปชมมหรสพอย่างอื่น หรือมาชมหนังตระกูลเพราะต้องการมาฟังมุขตลก

ข. บริบททางสังคมที่เป็นปัจจัยให้เกิดการปรับเปลี่ยนหนังตระกูล

การเมือง : เป็นยุคสมัยของรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ, นายชวน หลีกภัย, และ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ตามลำดับ เป็นยุคที่การเมืองค่อนข้างมีเสถียรภาพ หนังตระกูลจึงเปลี่ยนจากการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างจริงจังเป็นการล้อเลียนเพื่อความสนุกสนานมากกว่า และในปัจจุบันเมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่สงบใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้นายหนังทุกคนช่วยกันรณรงค์ให้ประชาชนทุกคนเกิดความรักสามัคคีและไม่แตกแยกระหว่างศาสนา โดยนำมาเสนอในรูปแบบหนังตระกูล

เศรษฐกิจ : ยุคที่ 5 นี้เป็นยุคที่เศรษฐกิจตกต่ำ หรือยุคฟองสบู่แตก เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก ทำให้ความต้องการที่จะรับหนังตะลุงมาแสดง ลดลง เพราะค่าราคา (ค่าตอบแทน) หนังตะลุงสูงมาก ผู้ชมจึงเปลี่ยนมาเปิดวีซีดีหนังตะลุงแทน หรือนิยมสื่อคาราโอเกะ เพราะค่าใช้จ่ายถูกกว่ามาก

ในขณะเดียวกันเมื่อผู้ชมมีความต้องการหนังตะลุงน้อยลง ทำให้หนังตะลุงต้องสร้างความน่าสนใจเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มการแสดงดนตรีคอนเสิร์ตในช่วงเปลี่ยนจากหนังตะลุงด้วย ดังนั้นคณะหนังตะลุงเองก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น กล่าวคือ

- ค่าลูกคู่หนังตะลุงคนละ 300 – 500 บาท แต่ละเครื่องดนตรีจ่ายไม่เท่ากัน ลูกคู่หนังแต่ละคณะมีประมาณ 8 – 10 คน คี้นหนึ่งนายหนังต้องจ่ายประมาณ 2,400 – 5,000 บาท บางคณะยังมีคนขับรถ ก็ต้องจ่ายเพิ่มพิเศษอีก

- ค่าเช่าโรงหนังสำเร็จรูปมาพร้อมกับรถหกล้อ ค่าเช่าคีนละ 1,000 – 1,500 บาท ค่าน้ำมันรถยนต์นายหนังจ่ายเองต่างหาก

- หนังเล็กๆ บางคณะที่ต้องเช่าเครื่องขยายเสียง ต้องจ่ายเพิ่มอีก ประมาณ 1,000 บาท

เพราะค่าใช้จ่ายประกอบการแสดงหนังเพิ่มขึ้นทำให้ค่าราคาหนังแพงขึ้น ก็เป็นสาเหตุให้สถานการณ์หนังตะลุงซบเซาลงมาก แต่หนังตะลุงกลุ่มที่ได้รับความนิยมก็ยังมีการเกือบทุกคืน ส่วนค่าราคา (ค่าตอบแทน) นั้นก็ไม่ได้แน่นอน บางครั้งนายหนังก็ขาดทุน

สังคมและวัฒนธรรม : จากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ประชาชนเครียด ต้องการหาความบันเทิง จึงเกิดรายการตลกเพิ่มขึ้นมากในสื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ก็นิยมสร้างแนวตลก และมีหนังสือจำขำออกมาจำหน่ายเพิ่มขึ้น ในยุคนี้นักแสดงหนังตะลุงจึงต้องการหนังตะลุงทอล์คโชว์ (ตลก) และร้องเพลง แต่ทั้งนี้สำหรับนายหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงมากในอดีตก็ยังคงได้รับความนิยมเช่นกัน เพราะนายหนังเหล่านี้ยังคงเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน

นอกจากนี้ในยุคนี้หนังตะลุงต้องแข่งขันกับสื่อบันเทิงสมัยใหม่ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วีซีดี คาราโอเกะ เครื่องเล่นสวนสนุก รวมทั้งมหรสพอื่นๆ ที่ปรับตัวตามความนิยมของตลาด เช่น มโนราห์ลูกทุ่ง ทำให้หนังตะลุงต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อความอยู่รอดในปัจจุบัน

เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน : เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับหนังตะลุงในยุคที่ 5 นี้ คือ สื่อวีซีดีบันทึกเสียงการแสดงสดหนังตะลุง, สื่อคาราโอเกะ, สื่อสิ่งพิมพ์,

สื่อวิทยุ, สื่อโทรทัศน์, สื่อภาพยนตร์, สื่อเทป ซีดีเพลงลูกทุ่ง, สื่อเทป ซีดีบันทึกเสียงการแสดงสด
หนังตะลุง, สื่อเทป ซีดี วีซีดีตลกกาแฟ, และสื่อคอนเสิร์ตวงดนตรีลูกทุ่ง สามารถกล่าวได้ดังนี้

(1) สื่อวีซีดีบันทึกเสียงการแสดงสดหนังตะลุง : เมื่อประมาณปี พ.ศ.2542 เกิดธุรกิจวีซีดี
หนังตะลุง โดยมีการบันทึกการแสดงสดหนังตะลุงคณะที่มีชื่อเสียงออกจำหน่ายในรูปแบบวีซีดี อัน
ที่จริงการบันทึกการแสดงสดหนังตะลุงมีมาตั้งนานแล้วในรูปของ เทปคาสเส็ต วิดีโอ และซีดี
ตามลำดับ แต่สื่อเทปคาสเส็ต วิดีโอ และซีดี ไม่ได้มีผลกระทบต่อการแสดงหนังตะลุง จนกระทั่ง
เมื่อมีวีซีดีหนังตะลุงออกจำหน่าย

การผลิตในรูปแบบวีซีดีนั้นบริษัทได้จัดทำเป็น 2 ประเภท คือ 1) บันทึกการแสดงสดหนัง
ตะลุงของนายหนังที่มีชื่อเสียง หรือนายหนังที่ขายได้ เป็นเรื่องๆ ไป และ 2) รวบรวมเฉพาะบทตลก
ในหนังตะลุงของนายหนังแต่ละคณะ เช่น ชูคนุ้ยคุดนุกๆ ของหนังผวน ล้านวนทอง, ตลก
ทอร์ดโซว์ ของหนังประจวบ สาครินทร์ หรือรวมๆ กันหลายคณะ ซึ่งการผลิตวีซีดีในลักษณะนี้เป็น
ที่ต้องการของตลาดมาก แต่กลับถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนายหนังที่อนุรักษ์ศิลปการแสดงหนังตะลุง

บริษัทที่ผลิตวีซีดีหนังตะลุงออกจำหน่ายและเป็นที่รู้จักกันดีในขณะนี้มี 2 บริษัท คือ บริษัท
ไอคิวดี มีเดีย จำกัด และบริษัท เอ็มพี ซาวด์ จำกัด ซึ่งมีการแบ่งผลประโยชน์ให้นายหนังใน 2
ลักษณะ คือ (1) ให้ค่าตอบแทนนายหนังไปเลยประมาณเรื่องละ 30,000 บาท (ขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของ
นายหนัง) เป็นการจ่ายเพียงครั้งเดียว (2) คิดเป็นเปอร์เซ็นต์จากยอดขาย โดยส่วนใหญ่จะให้
40% จากรายได้ทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตกลงกับนายหนัง อย่างไรก็ตามนายหนังไม่ค่อยให้
ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้จากการจำหน่ายเทป ซีดี วีซีดี แต่จะพูดถึงการเอาไรด์เอาเปรียบจากบริษัทที่
ร่วมงานด้วย

ปัจจุบันนี้นายหนังหลายคนที่ยุติการผลิตวีซีดี เพราะได้ผลประโยชน์ไม่มากนักและหาก
เรื่องใดผลิตในรูปแบบวีซีดีแล้วนายหนังจะไม่นำมาแสดงอีก เพราะประชาชนไม่อยากจะดูซ้ำเรื่องเดิม
มุขเดิม บทเจรจาอย่างเดิม จากการสัมภาษณ์นายหนังต่างให้ความเห็นว่าการผลิตหนังตะลุงใน
รูปแบบวีซีดีเป็นเสมือนดาบ 2 คม ด้านหนึ่งให้ประโยชน์ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์การแสดง
ทำให้เป็นที่รู้จัก แต่ในอีกด้านหนึ่งนายหนังจะนำเรื่องเดิมที่บันทึกในวีซีดีแล้วไปแสดงซ้ำอีกไม่ได้
เพราะคนจะรู้เรื่องหมดแล้ว ซึ่งจะเป็ปัญหาสำหรับนายหนังรุ่นใหม่ที่มีนายหนังตะลุงอยู่
เพียงไม่กี่เรื่อง นอกจากนี้ยังต้องหาชุดตลกใหม่อีกทั้งหมด ซึ่งนายหนังที่จะอยู่ได้ต้องรู้จักคิดแปลง
ผสมผสานให้เกิดเรื่องใหม่ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งครั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป็นความสามารถเฉพาะตัวของนาย
หนัง

อย่างไรก็ตามหนังสือที่ผลิตในรูปแบบวีซีดี บริษัทจะเลือกนายหนังสือที่ได้รับความนิยมในระดับที่ขายได้บริษัทไม่ขาดทุน แสดงหนังสือแนวทอล์คโชว์ เน้นบทเจรจาคลุกสนุกสนาน เมื่อวีซีดีดังกล่าวเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไป ประชาชนก็จะได้รับชมหนังสือในรูปแบบนี้อยู่เรื่อยๆ วีซีดีหนังสือเหล่านี้จะมีผลทำให้รสนิยมในการดูหนังสือของประชาชนเปลี่ยนไปนิยมหนังสือทอล์คโชว์

หนังสือในรูปแบบวีซีดีที่มีทั้งภาพและเสียงได้รับความนิยมมากเพราะราคาถูก หาซื้อง่าย มีจำหน่ายทั่วไป โดยเฉพาะร้านเทป ซีดี วีซีดี ในจังหวัดพัทลุง สงขลา ตรัง และนครศรีธรรมราช อีกทั้งเครื่องรับวีซีดีมีราคาถูก ทำให้ผู้ชมที่สนใจหนังสือสามารถหาซื้อได้ง่าย ไม่จำกัดกาล ซึ่งนอกจากประชาชนจะได้ประโยชน์แล้ว นายหนังสือรุ่นใหม่อเองก็ใช้ประโยชน์จากวีซีดีหนังสือในการฝึกการเซ็ครูป ขั้บบท และเป็นแหล่งของมุขตลกที่สามารถนำมาดัดแปลงใช้ได้ และสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นหลังจากวีซีดีหนังสือออกจำหน่ายได้ไม่นานคือ “หนังสือวันนี้อ่านไม่ตีเขาไม่รับ เอาวีซีดีไปเปิดไม่ดีกว่าหรือ” (วิเชียร เกื้อมา, นายหนังสือคณะอาจารย์วิเชียร ตะลุงเสียงทอง, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2547) โดยเจ้าภาพจะเช่าอุปกรณ์ฉายภาพและจอภาพขนาดใหญ่จากเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐหรือวัด แล้วเปิดวีซีดีหนังสือแทนการรับหนังสือตัวจริง เพราะค่าใช้จ่ายถูกกว่ามาก เหมาะสำหรับงานเล็กๆ ที่จัดที่บ้านหรืองานเลี้ยงเฉพาะกิจของหน่วยงานราชการ แต่ถ้าเป็นงานเทศกาล หรืองานใหญ่ๆ จะยังคงนิยมรับหนังสือตัวจริง

(2) สื่อคาราโอเกะ : นอกจากวีซีดีที่กลายมาเป็นตัวเลือกที่น่าสนใจของประชาชนแล้ว สื่อบันเทิงอีกอย่างหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในสังคมชนบทมากในทุกวันนี้คือ “คาราโอเกะ” ที่เข้ามาแทนที่หนังสือในงานเลี้ยงสังสรรค์ของหมู่บ้าน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานวัด งานเทศกาลของหมู่บ้าน จากที่เมื่อก่อนจะรับหนังสือมาแสดง ตอนนี้เปลี่ยนมาเป็นเวทีให้ชาวบ้านผลัดเปลี่ยนกันมาร้องเพลง สร้างความสนุกสนานรื่นเริงที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดง

ดังนั้นสื่อคาราโอเกะจึงเป็นสื่อบันเทิงทางเลือกใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยมในสังคมชนบท หากเป็นงานเล็กๆ เจ้าภาพอาจจะเลือกสื่อคาราโอเกะมาสร้างความสนุกสนานแทนการรับหนังสือ

(3) สื่อสิ่งพิมพ์ : หนังสือพิมพ์และหนังสือขำขันมีอิทธิพลต่อนายหนังสือที่จะแสวงหาความรู้ ข่าวสาร และมุขตลก มาใช้ในการแสดงหนังสือ

(4) สื่อวิทยุ : นายหนังสือแสวงหาข่าวท้องถิ่นและเพลงลูกทุ่งยอดนิยมมาใช้ในการแสดงหนังสือ

(5) สื่อโทรทัศน์ : นายหนังแสวงหาความรู้ ข่าวสาร และมุขตลก มาใช้ในการแสดงหนังตะลุง และสื่อโทรทัศน์เป็นช่องทางในการนำเสนอหนังตะลุงให้แพร่หลาย อย่างไรก็ตามสื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อผู้ชมหนังตะลุง คือผู้ชมสนใจโทรทัศน์มากกว่าหนังตะลุงจนไม่ยอมมาชมหนังตะลุง หรือต้องรอให้ละครโทรทัศน์จบเสียก่อน

(6) สื่อเทป ซีดี วีซีดีตลกคาเฟ่ : นายหนังแสวงหามุขตลกจำนวนมากจากสื่อเทป ซีดี วีซีดีตลกคาเฟ่ ซึ่งมุขตลกถือว่ามีความสำคัญมากสำหรับการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบัน

(7) สื่อภาพยนตร์ : มีอิทธิพลต่อการดึงผู้ชมหนังตะลุงให้สนใจภาพยนตร์มากกว่า โดยเฉพาะผู้ชมรุ่นใหม่

(8) สื่อเทป ซีดีเพลงลูกทุ่ง : นายหนังและลูกคู่หนังตะลุงนำเพลงลูกทุ่งจากเทป ซีดี มาใช้ประกอบการแสดง และสื่อดังกล่าวมีอิทธิพลต่อผู้ชมให้นิยมคณะหนังตะลุงที่ร้องเพลงลูกทุ่ง

(9) สื่อเทปและซีดีบันทึกเสียงการแสดงสดหนังตะลุง : หนังตะลุงพากย์เทปได้รับความนิยมน้อยกว่ายุคที่ 4 เพราะมีสื่อบันทึกเสียงอื่นที่น่าสนใจกว่าและราคาถูกกว่า โดยเฉพาะมีสื่อวีซีดีบันทึกเสียงการแสดงสดหนังตะลุง ที่มีทั้งภาพและเสียง

(10) สื่อคอนเสิร์ตวงดนตรีลูกทุ่ง : มีอิทธิพลต่อผู้ชมให้นิยมคณะหนังตะลุงที่บรรเลงเพลงลูกทุ่งยอดนิยม ทำให้นายหนังลงทุนกับเครื่องดนตรีและเครื่องเสียงมาก

สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 5 ได้ดังตารางที่ 6 นี้

ตารางที่ 6 การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 5

ยุคสมัยของหนังตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนังตะลุง
ยุคที่ 5 ยุคหนังตะลุงทอล์คโชว์และคอนเสิร์ต พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน	<p>การเมือง :</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นยุคสมัยของรัฐบาลพลเอก ชวลิต ชงขี้ขุน, นายชวน หลีกภัย, และ พ.ศ.ท. ทักษิณ ชินวัตร ตามลำดับ - สถานการณ์การเมือง 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่สงบ <p>ทำให้นายหนังทุกคณะช่วยกันรณรงค์ให้ประชาชนทุกคนเกิดความรักสามัคคีและไม่แตกแยกระหว่างศาสนา โดยนำมาเสนอในรูปแบบหนังตะลุง</p>

ตารางที่ 6 การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงตามบริบททางสังคมในยุคที่ 5 (ต่อ)

ยุคสมัยของหนังตะลุง	บริบททางสังคมและการแสดงหนังตะลุง
<p>ยุคที่ 5 ยุคหนังตะลุงทอล์คโชว์และคอนเสิร์ต พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน (ต่อ)</p>	<p><u>เศรษฐกิจ</u> : เป็นช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ หรือยุคฟองสบู่แตก ประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก ทำให้ความต้องการที่จะรับหนังตะลุงมาแสดงลดลง เพราะค่ารถ(ค่าตอบแทน)หนังตะลุงแพงมาก ผู้ชมจึงเปลี่ยนมาเปิดวีซีดีหนังตะลุงแทน หรือนิยมสื่อคาราโอเกะ เพราะค่าใช้จ่ายถูกกว่ามาก</p> <p><u>สังคมและวัฒนธรรม</u> : จากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ประชาชนเครียด ในยุคนี้อุตสาหกรรมหนังตะลุงจึงต้องการหนังตะลุงทอล์คโชว์ (ตลก) และร้องเพลง</p> <p><u>เทคโนโลยีสื่อสารและสิ่งมวลด</u> :</p> <ul style="list-style-type: none"> - หนังตะลุงต้องแข่งขันกับสื่อบันเทิงสมัยใหม่ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วีซีดี คาราโอเกะ เครื่องเล่นสวนสนุก - นายหนังแสวงหาข่าวสารและมุขตลกจาก สื่อสิ่งพิมพ์, สื่อวิทยุ, สื่อโทรทัศน์, สื่อภาพยนตร์ สื่อวีซีดี ตลกคาเฟ่ เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ทันต่อเหตุการณ์ในสังคม และมีมุขตลกใหม่ๆ มานำเสนอต่อผู้ชม - พ.ศ.2542 เกิดธุรกิจวีซีดีหนังตะลุง - สื่อคาราโอเกะเข้ามาแทนที่หนังตะลุงในงานเลี้ยงสังสรรค์ของหมู่บ้าน งานวัด <p><u>สถานการณ์โดยรวมของการแสดงหนังตะลุง</u> :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้โรงหนังสำเร็จรูป และใช้โรงหนังขนาดใหญ่ - นิยมแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ เหมือนในยุคที่ 4 - นำข่าวสาร ความรู้ และมุขตลกมาใช้ในการแสดงมาก - ใช้เครื่องดนตรีสากลบรรเลงร่วมกับเครื่องห้าหนังตะลุง นิยมบรรเลงเพลง ลูกทุ่ง และบางคนมีนักร้อง - ประสบปัญหาขาดแคลนลูกคู่ดนตรีไทย โดยเฉพาะนายปี่

ตารางที่ 6 การเปลี่ยนแปลงของหนังสือตามบริบททางสังคมในยุคที่ 5 (ต่อ)

ยุคสมัยของหนังสือ	บริบททางสังคมและการแสดงหนังสือ
ยุคที่ 5 ยุคหนังสือทอล์คโชว์และคอนเสิร์ต พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - ประสบปัญหาขาดแคลนลูกคูกูดนตรีไทย โดยเฉพาะนายปี - นิยมใช้รูปหน้าขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อสร้างความน่าสนใจแก่ผู้ชม - นายหนังสือผู้นำทางความคิดของชุมชน และต้องแสดงหาความรู้ ข่าวสาร มุขตลก เหมือนกับยุคที่ 4

กล่าวได้ว่าในยุคที่ 5 นี้ บริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงหนังสือมากที่สุดคือ เทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน เพราะนายหนังสืออาศัยสื่อมวลชนในการแสวงหาความรู้ ข่าวสาร และมุขตลก มาใช้ในการแสดง และหนังสือเองยังต้องแข่งขันกับสื่อมวลชนสมัยใหม่คือ สื่อวีซีดีบันทึกเสียงการแสดงสดหนังสือ และคาราโอเกะ ที่เป็นความบันเทิงทางเลือกใหม่และราคาถูกลง

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเฉพาะปัจจัยด้านเทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงของหนังสือทั้ง 5 ยุค สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) สื่อมวลชนที่เข้ามามีส่วนในการเปลี่ยนแปลงหนังสือตั้งแต่ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500) คือ สื่อสิ่งพิมพ์ ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510) คือ สื่อวิทยุ และเทปบันทึกเสียง ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530) คือ สื่อภาพยนตร์ ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540) คือ สื่อโทรทัศน์ และยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน) คือ สื่อโทรทัศน์และสื่อวีซีดีตลกคาเฟ่

(2) สื่อมวลชนเริ่มมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนตั้งแต่ยุคที่ 3 เป็นต้นมา และยุคที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชนมากที่สุดคือยุคที่ 5 ทั้งอิทธิพลในด้านส่งเสริมหนังสือและอิทธิพลในการลดโอกาสในการแสดงของนายหนังสือและลดจำนวนผู้ชมไปจากการชมหนังสือ

(3) นายหนังสือแสวงหาเนื้อหาที่นำมาใช้ในการแสดงหนังสือจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด

(4) องค์ประกอบของการแสดงที่ได้รับผลจากสื่อมวลชนมากที่สุดคือ เนื้อหาที่เพิ่มข่าวสาร ทันเหตุการณ์ ความรู้ทันสมัย และมุขตลกใหม่ๆ เข้ามามาก จนกลายเป็นปัจจัยสร้างความนิยมให้กับหนังสือคณะนั้นๆ

จากการเปลี่ยนแปลงของหนังสือทั้ง 5 ยุคข้างต้น พบว่าการเปลี่ยนแปลงในยุคที่ 2 เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป คือ การเปลี่ยนมาใช้เครื่องบันทึกเสียง

ขยายเสียง ส่วนการปรับเปลี่ยนในยุคที่ 3, 4, และ 5 เป็นการปรับเปลี่ยนที่มีผลมาจากยุคสังคมนิยมข่าวสารหรือยุคสื่อมวลชน ทำให้หนังตะลุงต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารมาปรับใช้ในการแสดง และเพราะต้องแข่งขันกับสื่อมวลชนอื่นๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วีซีดี คาราโอเกะ ทำให้หนังตะลุงในยุคที่ 3, 4, และ 5 ต้องเพิ่มความน่าสนใจของการแสดงขึ้นตามลำดับ เช่น เพิ่มขนาดหน้าจอ เพิ่มเครื่องดนตรี เพิ่มเครื่องเสียงคุณภาพ เพิ่มนักร้อง เป็นต้น

4.2 องค์ประกอบของหนังตะลุงที่ปรับเปลี่ยนไป

ในข้อ 4.2 นี้ ผู้วิจัยจะศึกษาองค์ประกอบของการแสดงหนังตะลุง ว่าในแต่ละยุคมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างไร คือมีการผสมผสาน หรือเพิ่มเติม หรือลดทอน ในส่วนใดบ้าง อย่างไร ซึ่งองค์ประกอบของการแสดงหนังตะลุงมี 8 ประการ คือ (1) นายหนัง (2) พิธีกรรมการไหว้ครู (3) เนื้อหาของเรื่อง (บทกลอน, บทเจรจา, ความตลกโปกฮา, การวิพากษ์วิจารณ์การเมืองและสังคม, และเนื้อเรื่อง) (4) คนตรีหนังตะลุง (5) ลำดับการแสดง (6) เทคนิคการแสดง (แสง สี เสียง) (7) รูปหนังตะลุง และ (8) โรงหนังและจอหนัง

สำหรับการศึกษาการปรับเปลี่ยนนี้จะพิจารณาใน 3 ลักษณะคือ การผสมผสาน การเพิ่มเติม และการลดทอน ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังนี้

4.2.1 นายหนัง

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การปรับเปลี่ยน				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
นายหนัง	นายหนังต้องสี่ขงดี ขับกลอน เพราะ เชิดรูปสวย มีปฏิภาณ ไหวพริบดี เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน		นอกจากนายหนังจะมีความสามารถในการแสดงเหมือนยุคที่ 1 และ 2 แล้ว นายหนังต้องมีความรู้ด้านการเมืองและสามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้	นายหนังต้องพัฒนาตัวเองในเรื่องความรู้ ข่าวสาร และมุขตลกมากกว่ายุคอื่นๆ และถ่าร้องเพลงได้ก็จะได้เปรียบ ส่วนศิลปะการขับกลอนและการเชิดรูปนั้นเป็นเรื่องรอง	
			ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	

การแสดงหนังตะลุงในสมัยรัชกาลที่ 5 (ยุคที่ 1) จะมีผู้เชิดรูป 2 – 3 คน ประกอบด้วย นายโรง 1 คน ผู้ช่วย 1 คน และผู้เชิดรูปตลก 1 คน เรียกว่า ด้นหยวก – ปลายหยวก ด้นหยวก หมายถึง นายโรงใหญ่ ปลายหยวกก็คือผู้ช่วยเชิด จนประมาณสมัยรัชกาลที่ 6 นายหนังตะลุงเริ่มแสดงเพียงคนเดียว เพราะการแสดงร่วมกัน 2 - 3 คน ยากกว่าการแสดงคนเดียว ทุกคนต้องพากย์ด้วยปฏิภาณร่วมกันเพราะไม่มีกลอนและบทเจรจาที่แต่งเตรียมไว้ก่อน บางครั้งนายโรงใหญ่กับผู้ช่วยเล่นบทที่ทะเลาะกันในเรื่อง ต่อว่ากันไปมาจนทะเลาะกันเองจริงๆ นายหนังหลายท่านตั้งข้อสังเกตว่า เหตุการณ์นี้อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หนังตะลุงต้องพากย์รูปเพียงคนเดียวเป็นต้นมา

คุณสมบัติของนายหนังในยุคที่ 1 และ 2 คือ

- (1) ต้องเสียงดี เสียงใส เสียงดังฟังชัด สามารถพากย์ได้หลายเสียงและพากย์ได้ตรงกับรูป เรียกว่าภาษาหนังตะลุงว่า “แหล่งกินรูป”
- (2) สามารถเชิดรูปได้สวย คือสามารถใส่วิญญาณให้รูปหนัง เหมือนรูปหนังนั้นมีชีวิตจริงๆ
- (3) มีความรอบรู้ทั้งทางโลก ทางธรรม และ วิทยาศาสตร์
- (4) มีปฏิภาณไหวพริบดี เพราะการแสดงหนังตะลุงเป็นการแสดงสด นายหนังจะนำเหตุการณ์เฉพาะหน้ามาใช้เป็นเนื้อหาในการแสดง
- (5) มีความสามารถในการแต่งกลอน แม้ว่าโครงเรื่องหนังตะลุงจะมาจากวรรณกรรม เช่น รามเกียรติ์ พระอภัยมณี ลักษณะวงศ์ สังข์ทอง แต่นายหนังนิยมใช้กลอนสดมากกว่า จะเลือกกลอนจากวรรณคดีดังกล่าวมาเพียงบางส่วนเท่านั้น

ส่วนนายหนังในยุคที่ 3 นั้น นอกจากจะมีคุณสมบัติเหมือนนายหนังยุคที่ 1 และ 2 แล้ว ยังต้องแสวงหาความรู้ ข่าวสาร ด้านการเมืองเพิ่มเติม เพื่อจะนำมาวิพากษ์วิจารณ์ เพราะเป็นยุคที่เกิดการปฏิวัติทางการเมืองโดยประชาชน

สำหรับนายหนังในยุคที่ 4 และ 5 เป็นนายหนังที่อาศัยแหล่งข้อมูลจากสื่อมวลชนมากที่สุด โดยเฉพาะมุขตลก เพราะความรู้ ข่าวสาร และมุขตลก กลายเป็นเนื้อหาสำคัญในการแสดงหนังตะลุง นอกจากนี้บริบททางสังคมของยุคที่ 4 และ 5 ทำให้หนังตะลุงต้องปรับแปลงการแสดงไปมากกว่ายุคก่อนๆ คุณสมบัติของนายหนังตะลุงในยุคนี้จึงเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ

- (1) มีเครื่องดนตรีทั้งเครื่องห้า (โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลองตุ๊ก) และเครื่องดนตรีสากล (กีตาร์ เบส คีย์บอร์ด กลองชุด) และมีนักดนตรีฝีมือดี
- (2) มีระบบเสียงต้องมีมาตรฐาน มีคุณภาพดี จะไม่แพ้มโนราห์ ไม่แพ้วงดนตรีลูกทุ่ง
- (3) มีโรงหนังสำเร็จรูปและจอหนังขนาดใหญ่

ทั้ง 3 ประการนี้ต้องลงทุนสูงมาก

(4) ต้องดำเนินเรื่องให้กระชับ เดินเรื่องเร็ว ลดพิธีกรรมการไหว้ครุที่ใช้เวลานานเกินไป เช่น การออกรูปฤกษ์ รูปพระอิศวรทรงโค ต้องไม่ออกนานเกินไป เพราะผู้ชมส่วนใหญ่ต้องการมาฟังนายหนังพูดมากกว่ามาดูการเชิดรูป

(5) ต้องใช้บทเจรจาที่ทันสมัยทันกระแสบ้านเมือง โดยนำเหตุการณ์ข่าวสารจากสื่อมวลชนมากล่าวถึง ที่สำคัญคือต้องนำมาผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนเหมาะสม

(6) ต้องเน้นเรื่องตลกเป็นหลักให้ผู้ชมหัวเราะตลอดการแสดง ปัจจุบันมุขตลกเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นายหนังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น

(7) หนังเมื่อก่อนหนังตะลุงจะแสดงคิดคอนปลาย หลังเที่ยงคืนแล้วจะสนุก ยิ่งคุยยิ่งดี เพราะสมัยนั้นดูกันตลอดทั้งคืน แต่สมัยนี้ถ้าแสดงคิดคอนปลายจะไม่มีใครดู หนังตะลุงตอนนี้ใช้เวลาแสดงน้อยลงส่วนใหญ่ใช้เวลาแสดง 6 ชั่วโมง จึงต้องทำให้นั่งเข้มข้นทุกตอน ต้องตลกทุกฉากตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการแสดง

ในขณะที่หนังตะลุงรุ่นเก่าขอลิขิตจะให้คำแนะนำว่านายหนังจะโด่งดังได้ในปัจจุบันและอนาคต จะต้องปฏิบัติดังนี้

(8) จะต้องปรับปรุงที่ตัวนายหนังเป็นหลัก ต้องเสียงดี ถ้าเสียงไม่ดีฟังแล้วก็ไม่บาดหู ไม่มีอารมณ์ร่วม ต้องว่ากลอนลงจังหวะ ตลกได้เรื่อยๆ แต่แฝงคติธรรมให้คนดูได้สารประโยชน์กลับไป ด้วย หนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล กล่าวว่า จุดเด่นของคนคือครบเครื่อง หมายถึง เสียงดี ขับกลอนดี ตลกดี เสียงดีส่งคมเก่ง พากย์เสียงหญิงได้เหมือนมาก

(9) ต้องสร้างโอกาสให้ได้แสดงสม่ำเสมอ เพราะจะเกิดความชำนาญทำให้แสดงได้ดีขึ้นเรื่อยๆ เปรียบเหมือนมวย ถ้าขยันซ้อมจะดี หนังตะลุงถ้าได้แสดงทุกคืนจะแสดงได้อย่างคมกริบ จะว่าบทได้หมดเหมือนเห็นตัวอักษรอยู่ตรงหน้า แต่ถ้านานๆ จะได้แสดงสักครั้งก็จะทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร

(10) ไม่ควรใช้สัพสิทธิ์หวนสร้างมุขตลกหรือแสดงเรื่องหยาบโลนโจ่งแจ่ง เพราะ “สัพสิทธิ์หวนควรอ่านตามบ้านร้าง” ไม่เหมาะที่จะนำไปพูดในที่สาธารณะ หนังตะลุงแสดงบนโรง อยู่ที่สูงต้องแสดงให้สมกับที่ผู้ชมให้เกียรติ หนังสือควรใช้บทอัครจริยเพราะเป็นศิลปะในการแสดง ไม่มีเรื่องหยาบโลน

(11) นายหนังจะให้มีชื่อเสียงต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดี เพราะต้องพึ่งพาวงญาติพี่น้อง พรรคพวก เพื่อนฝูง คนรอบข้าง นายหนังต้องช่วยเหลืองานบุญงานกุศล การสะสมความดีและมีศรัทธาเป็นหนทางสร้างโอกาสในการแสดงหนังตะลุงในอนาคต

(12) นายหนังต้องขยันหาความรู้ และควรแต่งบทหนังตะลุงเอง เรื่องนี้เป็นปัญหาที่หนังฉิ้นกรรมโมฆณ์ ค่อนข้างเป็นท้วงหนังตะลุงในปัจจุบันอย่างมาก หนังฉิ้น กรรมโมฆณ์ (สัมภาษณ์, 6

ชั้นวาคม 2547) กล่าวว่า “นายหนังตอนนี้มีมาก แต่เล่นหนังอยู่ไม่กี่คน เพราะความขยันของคนไม่เท่ากัน จะรอพรสวรรค์ไม่ได้ ต้องใช้พรแสวง ผมสังเกตลูกศิษย์ เล่นได้แค่ไหนก็แค่นั้น เล่นไม่ได้เวลามาทาผม หนังสือผมตั้งเยอะแต่จะมีคนมาเปิดอ่านนั้นไม่มี แล้วจะเล่นดีได้อย่างไรถ้าไม่ศึกษา ไม่ค้นคว้า คนที่เขาดีเขาจะทำเรื่องหนังอยู่ทุกวัน ผมก็ยังเขียนบทยังอ่านหนังสืออยู่ทุกวัน ที่จะคิดว่าให้ดีขึ้นเองนั้น ไม่ได้หรอก ต้องเรียน ต้องขยัน ก็เคยพูดให้ฟังลูกศิษย์ฟังว่าให้ดูตัวอย่างอาจารย์ว่ายังทำอยู่เป็นนิจ ยังเขียน ยังทำอยู่ทุกวัน ถ้าไม่ทำแล้วผมจะเอาอะไรใช้ เราต้องมีเรื่องแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา ภายใน 4 – 5 ปี จะมาเล่นซ้ำเรื่องเดิมไม่ได้ คนจำเรื่องได้ เราเล่นอยู่แฉนี้ ก็ต้องเล่นให้แปลกไป เพราะเรามีอาชีพนี้ ถึงให้บทเด็กไป ให้ไปก็ทำได้ไม่เหมือน มันเหมือนกันไม่ได้ เขาก็เอาไปดัดแปลงอีก เราต้องพลิกแพลงบทได้ บางทีไม่มีเรื่อง คิดไม่ทัน ก็ดันไปสดๆ ได้ เพราะเราชำนาญ ทำมานานๆ ก็ชำนาญ ถึงไม่ดีเท่าที่ควรก็เอาตัวรอดได้”

จะเห็นได้ว่าในขณะที่นายหนังรุ่นใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมในขณะนี้คิดว่าเครื่องดนตรีที่ทันสมัย เครื่องเสียงที่มีคุณภาพ ขนาดโรงหนังที่ใหญ่ขึ้น สามารถทำให้นายหนังได้รับความสนใจจากผู้ชมมากขึ้น แล่นายหนังรุ่นเก่าที่ยังคงได้รับความนิยมกลับคิดว่าหนังตะลุงจะมีชื่อเสียงขึ้นอยู่กับความสามารถของนายหนังเอง อุปกรณ์เสริมการแสดง ทั้งดนตรี เครื่องเสียง โรงหนัง ก็เป็นเพียงเครื่องมือเสริมเท่านั้นเอง นายหนังต่างหากเป็นเป็นหลักเป็นผู้กำหนดสถานการณ์ของการแสดงหนังเอง

การปรับเปลี่ยนในส่วนของนายหนังตะลุงทั้ง 5 ยุค กล่าวได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนแบบเพิ่มเติม ทั้งเพิ่มในส่วนของเนื้อหา ความรู้ ข่าวสาร มุขตลก และเพิ่มในส่วนของ ลูกคู่ เครื่องดนตรี และ โรงหนังตะลุง

4.2.2 พิธีกรรมการไหว้ครู

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การปรับเปลี่ยน				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
พิธีกรรมการ ไหว้ครู	ให้ความสำคัญมาก ทั้งการเซตรูป และขับกลอน ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที	ลดเวลาในการทำ พิธีกรรมการไหว้ ครูลง เพราะใช้ เวลาในการแสดง น้อยลง	ลดเวลาในการทำพิธีกรรมไหว้ครู เหลือไม่เกิน 30 นาที เพราะใช้เวลา ในการแสดงน้อยลง เหลือประมาณ 6 - 8 ชั่วโมง และผู้ชมเองก็ไม่ค่อย น้อยลง		

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การเปลี่ยนแปลง				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
พิธีกรรมการ ไหว้ครู (ต่อ)	ปรับเปลี่ยน: ไม่มีการเปลี่ยนแปลง		เพราะใช้ เวลาในการแสดง น้อยลง ปรับเปลี่ยน: ลดทอน	ในการแสดงน้อยลง เหลือประมาณ 6 - 8 ชั่วโมง และผู้ชมมองก็ไม่ค่อย สนใจ ปรับเปลี่ยน: ลดทอน	

ศิลปการแสดงทุกชนิดจะต้องมีครู สำหรับหนังตะลุงจะมีครูอยู่ 2 ประเภท คือ ครูหมอนหนัง คือ นายหนังผู้ริเริ่มการแสดงหนังตะลุง ซึ่งนายหนังเองก็ไม่ทราบว่าเป็นใคร แต่นับถือในชื่อของครูหมอนหนัง และอีกประเภทหนึ่งคือครูที่สอนการแสดงหนังตะลุง ผู้ที่ต้องการเรียนวิชาหนังตะลุงต้องไปฝากตัวเป็นศิษย์กับครูหนัง ในอดีตต้องไปอยู่กับครอบครัวครูหนังโดยทำงานรับใช้ ทำสวน ทำนาให้ครูหนัง แต่ในปัจจุบันจะไปฝึกกับครูหนังแค่บางเวลาเท่านั้น ครูหนังตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น เขียนบทให้แสดง ให้ยืมอุปกรณ์ในการแสดง ให้ยืมลูกคู่ ตลอดจนแนะนำลูกศิษย์ให้คนทั่วไปรู้จัก และหากครูไม่ว่างไปแสดงก็อาจจะให้ลูกศิษย์ที่แสดงได้ดีไปแสดงแทน

พิธีกรรมการไหว้ครูของหนังตะลุงนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบคือ พิธีไหว้ครูเพื่อครอบมือ, พิธีไหว้ครูประจำปี และพิธีไหว้ครูขณะแสดงหนังตะลุง ซึ่งพิธีกรรมทั้ง 3 อย่างนี้เป็นสิ่งที่นายหนังตะลุงต้องปฏิบัติมาทุกยุคทุกสมัยเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ทั้งนี้สำหรับพิธีไหว้ครูขณะแสดงหนังตะลุง นายหนังสามารถลดเวลาการประกอบพิธีกรรมลงได้ เพื่อให้เหมาะกับยุคสมัยที่ต้องการความรวดเร็ว แต่สำหรับพิธีครอบมือและพิธีไหว้ครูประจำปีนั้นยังคงรักษาขั้นตอนการปฏิบัติไว้อย่างสมบูรณ์

พิธีครอบมือหรือเรียกอีกอย่างว่าพิธีขึ้นรูป เป็นพิธีกรรมสืบทอดการแสดงหนังตะลุง ครูหนังตะลุงทำหน้าที่เป็นผู้ครอบมือและขึ้นรูปให้ลูกศิษย์ เพื่อแสดงว่าเป็นนายหนังอย่างสมบูรณ์สามารถประกอบพิธีกรรมในการแก้บนหรือตัดเหมรยได้ พิธีครอบมือหนังตะลุงมีอยู่ 2 วิธี คือ ทำพิธีครอบมือก่อนที่จะฝึกหัดการแสดงหนังตะลุง และทำพิธีครอบมือหลังจากที่ได้ฝึกวิชาการแสดงหนังตะลุงเรียบร้อยแล้ว พิธีครอบมือเป็นความเชื่อที่นายหนังตะลุงยังคงปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด โดยเชื่อว่านายหนังตะลุงที่เข้าพิธีครอบมือแล้วจะเป็นที่ยอมรับของครูหมอนหนังที่ล่วงลับไปแล้ว

พิธีไหว้ครูประจำปี เป็นพิธีที่นายหนังลูกศิษย์มารวมตัวกันทำพิธีไหว้ครู ณ บ้านครุหนัง ในวันเดียวกันนี้ครุหนังอาจทำพิธีครอบมือด้วยก็ได้ มีการทำพิธีทางศาสนา พิธีบวงสรวงครุหมอหนัง เทวดา และบรรพบุรุษหนังตะลุงที่ล่วงลับไปแล้ว ในตอนค่ำมีการแสดงหนังตะลุงถวายครู ถือเป็นอันเสร็จพิธี

พิธีไหว้ครูขณะแสดงหนังตะลุง คือการระลึกถึงครุหมอหนังและครุหนังทุกคนที่ได้สั่งสอนศิลปการแสดงหนังตะลุงให้ตน ตลอดจนครุหนังของครุหนังที่ไถ่ลับไปเรื่อยๆ เริ่มพิธีกรรมด้วยการไหว้พระ ชุมนุมเทวดา ไหว้พระภูมิเจ้าที่ ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในขณะที่เครื่องดนตรีกำลังบรรเลงเพลงโหมโรง ต่อมาเมื่อออกกรุปฤกษ์ซึ่งเป็นรูปศักดิ์สิทธิ์ การเชิครูปฤกษ์ต้องมีการร่ายเวทย์มนต์เพื่อทำความเคารพครุหมอหนัง ขออนุญาตแสดงหนังตะลุงและขอให้ครุหมอหนังอำนวยพรให้นายหนังสามารถแสดงหนังตะลุงได้ดี บางคณะต่อด้วยคาถาเมตตานิยมให้ผู้ชมชื่นชอบการแสดงของตน และอวยพรให้ผู้ชมมีแต่ความสุขสวัสดิ์ ต่อมาออกกรุพระอิศวรทรงโค ซึ่งเชื่อว่าพระอิศวรเป็นผู้สร้างฟ้า แผ่นดิน และสร้างสรรค์สิ่งให้มวลมนุษย์ การรำลึกถึงพระองค์จะบันดาลให้เกิดความสุขความเจริญความมีชัยแก่นายหนัง เมื่อเชิครูปตามจังหวะเพลงระยະหนึ่งนายหนังจะป้กรูปพระอิศวรทรงโคไว้กลางจอ แล้วจะว่าคาถารำลึกถึงพระอิศวร จากนั้นจึงออกกรุปรายหน้าบทที่เป็นเสมือนตัวแทนนายหนังออกมาว่าบทไหว้ครูและคารวะผู้ชม

บทไหว้ครูที่ใช้ออกกรุปรายหน้าบท จะมีการขับบทในจอ (ขับบทโดยยังไม่ออกกรุปรายหน้าบท) และนอกจอ (ขับบทเมื่อป้กรูปปรายหน้าบทไว้กลางจอแล้ว) นายหนังแต่ละคนจะได้รับมาจากครุหนัง ซึ่งจะเป็นคำกลอนที่มีคำกล่าวคล้ายๆ กัน ต่างกันก็แต่เพียงชื่อครุหนังที่นายหนังคนนั้นๆ นับถือ และตอนสุดท้ายนายหนังที่มีความสามารถอาจด้นกลอนสดเพื่อแสดงความเคารพเจ้าภาพ บุคคลสำคัญในท้องถิ่น ซึ่งเรียงลำดับคำกลอนได้ดังนี้

- บูชาคุณพระรัตนตรัย
- บูชาบิดามารดา
- บูชาครูบาอาจารย์และปราชญ์ทั้งหลาย
- บูชาพระมหากษัตริย์
- บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

(และต่อด้วยการแสดงความเคารพเจ้าภาพ บุคคลสำคัญของท้องถิ่น ซึ่งขึ้นอยู่กับนายหนังแต่ละคณะ)

นายหนังทั้งรุ่นเก่ารุ่นใหม่ยังคงทำพิธีไหว้ครูในลักษณะนี้มาตั้งแต่ยุคที่ 1 และ 2 ต่อมาในยุคที่ 3 หนังตะลุงใช้เวลาในการแสดงน้อยลงเพราะไม่ได้แสดงจนถึงรุ่งเช้าจึงลดเวลาในการทำพิธี

ไหว้ครู เพื่อให้เวลากับการแสดงเรื่อง แต่ในยุคที่ 4 และ 5 จะลดทอนพิธีกรรมในช่วงที่ออกกรุ๊ปฤกษ์ รูปพระอิศวรทรงโค รูปปราชญ์หน้าบท โดยจะข่นระยะเวลาให้เร็วขึ้นกว่ายุคก่อนจากเมื่อก่อนใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ในปัจจุบันใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที นายหนังให้เหตุผลของการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นเพราะปัจจุบันใช้เวลาในการแสดงน้อยลงเพียงแค่ 6 – 8 ชั่วโมง การออกกรุ๊ปฤกษ์ และรูปพระอิศวรทรงโคที่นานเกินไปจะทำให้เสียเวลาในการแสดงเรื่องและบรรเลงดนตรี และผู้ชมก็ไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการพิธีกรรมการไหว้ครู

อย่างไรก็ตามการออกกรุ๊ปฤกษ์และรูปพระอิศวรทรงโคในสื่อโทรทัศน์และวีซีดีนั้น ยังมีการออกกรุ๊ปทั้ง 2 ประเภทแต่ตัดให้ใช้เวลารูปละประมาณ 3 นาที แล้วจึงนำเข้าสู่การแสดงเรื่อง เพื่อให้เหมาะกับการนำเสนอทางสื่อ

เมื่อพิจารณาการปรับเปลี่ยนในส่วนของพิธีกรรมการไหว้ครูทั้ง 5 ยุค กล่าวได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนแบบ ลดทอน คือลดเวลาในการแสดงลงนั่นเอง

4.2.3 เนื้อหาของเรื่อง

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การปรับเปลี่ยน				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
บทกลอน	ให้ความสำคัญกับบทกลอน มาก แม้แต่บทเจรจาที่ยังเป็นคำ กลอน และใช้กลอนหลาย รูปแบบ เช่น กลอนสี่ กลอน แปด กลอนสามห้า กลอน สะบัดสะบั้ง เป็นต้น	ใช้บทกลอน น้อยลง เพราะเน้น วิพากษ์วิจารณ์ การเมืองเป็นบท เจรจา	ใช้บทกลอน น้อยลง เพราะเน้น วิพากษ์วิจารณ์ การเมืองเป็นบท เจรจา	ใช้บทกลอนน้อยลง เหลือ 1 – 2 บทใน แต่ละฉาก และส่วนใหญ่เป็นกลอน แปดอย่างเดียว	ใช้บทกลอนน้อยลง เหลือ 1 – 2 บทใน แต่ละฉาก และส่วนใหญ่เป็นกลอน แปดอย่างเดียว
บทเจรจา	เจรจาไปตามเนื้อเรื่องของ นิทานหนังตะลุง แต่ส่วนใหญ่ ใช้เป็นบทกลอนมากกว่า	ใช้บทเจรจาเพื่อ วิพากษ์วิจารณ์ การเมือง เพราะ ชัดเจน เข้าใจง่าย ได้อารมณ์	ใช้บทเจรจาเพื่อ วิพากษ์วิจารณ์ การเมือง เพราะ ชัดเจน เข้าใจง่าย ได้อารมณ์	ใช้บทเจรจาเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ การเมือง นำเสนอข่าวสารทันสมัย และมุขตลก เพื่อสร้างความสนุกสนาน	ใช้บทเจรจาเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ การเมือง นำเสนอข่าวสารทันสมัย และมุขตลก เพื่อสร้างความสนุกสนาน

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การเปลี่ยนแปลง				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
บทเจรจา (ต่อ)	ปรับเปลี่ยน: ไม่มีการปรับเปลี่ยน		ชัดเจน เข้าใจง่าย ได้อารมณ์ ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	
เนื้อเรื่อง	นิยมแสดง เรื่อง รามเกียรติ์	นิยมแสดง เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ มียักษ์ เทวดา ฤๅษี มี เหาะเหิน เดินอากาศ แต่ ละรูปใช้ กลอน แตกต่างกัน	นิยมแสดงเรื่อง สมัยใหม่ หรือ เรียกว่า “หนัง การเมือง” คือ เป็น เรื่องของชาวบ้าน	กลับมานิยมแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ อีก ครั้ง แต่ไม่ค่อยมียักษ์ เทวดา หรือหาก มีก็ใช้กลอน 8 เหมือนกับรูปอื่นๆ	
	ปรับเปลี่ยน: ไม่มีการปรับ แปลง	ปรับเปลี่ยน: ผสมผสาน	ปรับเปลี่ยน: ผสมผสาน	ปรับเปลี่ยน: ผสมผสาน	

สำหรับเนื้อหาของเรื่องสามารถแบ่งพิจารณาได้ 3 ส่วน คือ บทกลอน บทเจรจา และเนื้อเรื่อง ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนไปแต่ละยุคสมัยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมือง สังคม และเทคโนโลยี การสื่อสารและสื่อมวลชนในขณะนั้นเป็นสำคัญ สามารถกล่าวโดยละเอียดได้ว่า

ก. บทกลอน

หนังตะลุงในยุคที่ 1 และ 2 ประมาณ พ.ศ. 2419 – 2510 จะนิยมขับบทกลอนเป็นหลัก บทเจรจามีน้อยมาก หรือเจรจายเป็นบทกลอนโต้ตอบกัน กลอนที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงส่วนใหญ่จะดำเนินเรื่องด้วยกลอนแปดใช้บรรยายฉากและความรู้สึกของตัวละคร กลอนหกมักใช้กับการขับบทยักษ์ และใช้แสดงอารมณ์ตื่นเต้น กลอนสี่มักใช้กับตัวละครหรือฤๅษีทูศีล (ฤๅษีที่ทำผิดศีลธรรม) กลอนคำครวหรือกลอนสามห้าใช้พรรณนาฉาก บทเกี่ยวพารสี บทอบบรมสั่งสอน บทโต้ตอบ บท

เศร้สำหรับกลอนกลบทที่นิยมใช้ คือ กลบทสะบัดสะบั้งใช้ขับบทเวทดา กลบทสุรางค์ระบำใช้ตัด
 ท้อต่อว่า กลบทนาครวิพันธุ์ใช้กับบทที่แสดงถึงความขลังความศักดิ์สิทธิ์ กลบทลอดโหม่งเป็นบท
 ขับสลบเสียงโหม่งใช้ขับบทเศร้ กลอนคำตายใช้ขับบทยักษ์ บทสู้รบ บทตัวร้าย บทสมห้อง เป็น
 ต้น (พิทยา บุญรารัตน์, 2546: 153)

การขับกลอนเริ่มลดปริมาณลงในยุคที่ 3 ใช้บทกลอนน้อยลง เพราะเน้นวิพากษ์วิจารณ์
 การเมืองเป็นบทเจรจาที่ตรงใจผู้ชมมากกว่า ส่วนการขับกลอนในยุคที่ 4 และ 5 พบว่าลดปริมาณลง
 อย่างมาก หนึ่งจะดูส่วนใหญ่จะว่ากลอนเพียงสองวรรคแล้วเจรจาเลย กลอนที่ใช้จะนิยมเพียง
 กลอนแปดและคำครหรือกลอนสามห้าเท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ชมหนึ่งจะดูเองก็ไม่นิยมฟังกลอน
 ตั้งใจมาฟังมุขตลกเสียมากกว่า

“สิ่งที่หนึ่งจะดูจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้เลย คือ บทกลอน เช่น กลอนดำเนินเรื่อง กลอนเดิน
 ป่า กลอนเวทดา (กลอนสะบัดสะบั้ง) กลอนกบเดิน กลอนคำคร กลอนชมสาว จังหวะจะแตกต่างกัน
 กัน หนึ่งทุกคนจะได้เรียนรู้ แต่โอกาสที่จะใช้นั้นลำบาก ไม่ค่อยมีในบท เพราะขึ้นอยู่กับพื้นที่ บาง
 ที่ว่ากลอนคนจะเบื่อ ตะโกนมาแล้ว ตลกได้แล้ว ร้องเพลง ร้องเพลง” (ณรงค์ จันทร์พุ่ม, นายหนึ่ง
 คณะอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต, สัมภาษณ์, 31 ตุลาคม 2547)

ในส่วนของคำศัพท์ที่ใช้ในบทกลอนในปัจจุบันก็เปลี่ยนแปลงไป ในอดีตจะนิยมใช้
 คำศัพท์ในเชิงกลอน เช่น กระแสสินธุ์ (สายน้ำ) อาทิตย์อัสดง (พระอาทิตย์ตก) สยมพร (พิธีเลือกคู่
 ของกษัตริย์), กรพินธุ์ (ทับทิม) เป็นต้น ซึ่งคำศัพท์เหล่านี้อาจจะไม่คุ้นหูผู้ชมรุ่นใหม่ ทำให้ผู้ชมไม่
 เข้าใจคำกลอนดังกล่าว นายหนึ่งหรือผู้แต่งกลอนหนึ่งจะดูจึงต้องเปลี่ยนมาใช้คำศัพท์ธรรมดาที่ใช้
 ในชีวิตประจำวัน

บทกลอนที่นายหนึ่งจะต้องขับอย่างแน่นอน คือ บทปราชญ์บาท บทเกี่ยวจ้อ และบทตั้ง
 นามเมือง สำหรับบทเกี่ยวจ้อจะขับก่อนการแสดงเรื่องเมื่อนำรูปเจ้าเมือง นางเมืองมาปักแล้ว โดยจะ
 กล่าวชมความงามของธรรมชาติ ป่าไม้ ดอกไม้ แสงเดือน แสงดาว และความงามของหญิงสาว เป็น
 ต้น แต่หากนายหนึ่งมีความสามารถในการแต่งกลอนก็จะแต่งบทเกี่ยวจ้อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์
 ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นหรืองานที่ได้รับเชิญไปแสดง หลังจากขับบทเกี่ยวจ้อแล้วจะต่อด้วยบทตั้ง
 นามเมือง เป็นการเริ่มต้นแสดงเรื่อง โดยสมมติเมืองขึ้นมาเมืองหนึ่ง

การเปลี่ยนแปลงในส่วนของบทกลอนทั้ง 5 ยุค กล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบ ลดทอน คือ ลดปริมาณบทกลอนลงไปมาก และลดความหลากหลายของบทกลอน นิยมใช้เพียงกลอน 8 อย่างเดียว

ข. บทเจรจา

จากการศึกษาพบว่าเนื้อหาที่อยู่ในบทเจรจาทรงสูงแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะคือ (1) มุขตลก (2) เหตุการณ์ข่าวสารบ้านเมือง เป็นข่าวใหญ่ที่กำลังเป็นที่พูดถึงในขณะนั้น (3) การวิพากษ์วิจารณ์การเมืองและสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น (4) เนื้อหาของเรื่องหรือเนื้อเรื่อง

การแสดงทรงสูงในยุคที่ 1 และ 2 มีสัดส่วนของบทเจรจาน้อยมากหรือเจรจ่าเป็นบทกลอนโต้ตอบกัน ส่วนในยุคที่ 3 มีการเพิ่มบทเจรจาในส่วนวิพากษ์วิจารณ์การเมืองมากขึ้น และในยุคที่ 4 และ 5 เน้นบทเจรจามากกว่าส่วนอื่นๆ จึงเรียกการแสดงทรงสูงในยุคนี้ว่า ทรงสูงทอล์คโชว์ เพราะจะใช้เวลากับการพูดเรื่องตลกมากที่สุด บทกลอนและเรื่องรวมเป็นเรื่องรอง แม้จะยังนิยมแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ แต่คำพูดที่นำมาใช้ในแต่ละฉากจะต้องทันสมัย มีข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบันสอดแทรกอยู่เสมอ ทรงสูงทุกวันนี้ทุกคณะจะพูดถึงเรื่องปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาไทยพุทธกับไทยมุสลิม ปัญหาน้ำมันแพง แต่จะพูดในลักษณะเป็นกลางไม่โจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและจะต้องมีมุขตลกเข้ามาผสมอยู่ตลอดเวลา

ปัจจุบันบทเจรจาในส่วนมุขตลกถือเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลต่อความนิยมของทรงสูงแต่ละคณะ หากคณะใดแสดงได้ตลกมาก ตลกบ่อย ตลกทุกฉาก ทรงสูงคณะนั้นก็ได้รับความนิยมจากผู้ชมมาก นายทรงสูงรุ่นใหม่ที่กำลังขึ้นมาเป็นทรงสูงยอดคนนั้นก็เพราะมีมุขตลกมากกว่าคณะอื่นๆ นั่นเอง จากการศึกษาพบว่านายทรงสูงรุ่นใหม่โดยเฉพาะกลุ่มที่ 1 และ 2 จะอาศัยมุขตลกจากสื่อมวลชนมากที่สุด ทั้งจากรายการตลกทางโทรทัศน์ วิดีโอสตลกคาเฟ่ วิดีโอร่วมบทตลกของทรงสูง หนังสือขายหัวเราะและหนังสือขำขันทั่วไป ส่วนนายทรงสูงรุ่นเก่าจะนิยมหามุขตลกจากเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวัน

ในส่วนของบทเจรจาที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองนั้น ในยุคที่ 1 และ 2 เป็นการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองในระดับท้องถิ่นมากกว่า แต่เมื่อเกิดการปฏิวัติทางการเมืองในยุคที่ 3 ช่วงปี พ.ศ. 2516 – 2519 ทรงสูงวิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างรุนแรง เรียกทรงสูงในยุคนี้ว่า “หนังสือการเมือง” ในยุคนั้นายทรงสูงมักถูกกลบทำร้ายบ่อยๆ บางคนต้องหนีเข้าป่า บางคนติดตะราง เพราะวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ต่อต้านรัฐบาล ต่อต้านระบบทุนนิยมและระบบศักดินา ซึ่ง

ตรงกับแนวคิดของพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้นายหนังที่แสดงหนังการเมืองในยุคนั้นถูกมองว่าเป็นคนของพรรคคอมมิวนิสต์

สำหรับการการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองของหนังตะลุงในยุคที่ 4 และ 5 พบว่าไม่ชัดเจนและไม่จริงจังเหมือนในยุคที่ 3 เพราะสถานการณ์การเมืองไม่รุนแรงเหมือนในยุคนั้น หนังตะลุงยุคนี้จะนิยมเอาเรื่องการเมืองระดับประเทศมาทำให้เป็นเรื่องตลก วิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ส่วนมากเป็นการล้อเลียนคำพูด บุคลิกภาพ และเรื่องส่วนตัวของนักการเมือง มากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายหรือการทำงานของนักการเมืองคนนั้นๆ แต่สำหรับการเมืองในระดับภูมิภาคหรือระดับท้องถิ่น นายหนังจะนำมาวิพากษ์วิจารณ์อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะนายหนังก็เป็นประชาชนในท้องถิ่นนั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายหนังรุ่นเก่ากลุ่มที่ 1 และ 2 จะวิพากษ์วิจารณ์มากกว่านายหนังกลุ่มอื่นๆ เพราะนายหนังกลุ่มนี้เป็นที่เคารพของประชาชน ฝ่ายตรงข้ามไม่กล้าทำร้าย ทำให้นายหนังกลุ่มนี้มีโอกาสพูดอย่างปลอดภัยมากที่สุด

ในส่วนของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์การเมืองที่นำมาใช้ในการแสดงหนังตะลุง นายหนังจะแสวงหาข่าวสารจากโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์เป็นส่วนใหญ่ นายหนังรุ่นเก่าจะนิยมใช้สื่อโทรทัศน์มากกว่า ส่วนนายหนังรุ่นใหม่จะใช้ทั้ง 2 สื่อควบคู่กัน นอกจากจะดูรายการข่าวทางโทรทัศน์แล้ว นายหนังนิยมดูรายการวิเคราะห์ข่าว เช่น รายการเรื่องเล่าเช้านี้ (ช่อง 3) รายการคุยคุ้ยข่าว (ช่อง 9) รายการสอตนิวส์ (ช่อง ITV) รายการถึงลูกถึงคน (ช่อง 9) รายการเมืองไทยรายสัปดาห์ (ช่อง 9) เป็นต้น และรายการที่นำการเมืองมาพูดเป็นเรื่องตลก เช่น รายการสภาโง่ (ช่อง ITV) รายการรัฐบาลหุ่น (ช่อง ITV) เพื่อนำเนื้อหาและมุขตลกมาใช้ในการแสดงหนังตะลุง ซึ่งนายหนังจะมีเทคนิคในการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวแตกต่างกัน บางคณะวิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างเข้มข้น บางคณะทำได้อย่างจืดชืด บางคณะทำให้เป็นเรื่องตลก แต่ทั้งนี้สิ่งสำคัญคือนายหนังต้องไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง หากนายหนังให้นายแห่งวิจารณ์นายกรัฐมนตรีนายหนังก็ต้องให้หนู้อยออกมาพูดถึงส่วนดีของนายกรัฐมนตริด้วย

กล่าวได้ว่าการปรับเปลี่ยนในส่วนของบทเจรจาทั้ง 5 ยุค เป็นการปรับเปลี่ยนแบบเพิ่มเติม คือ มีปริมาณบทเจรจาเพิ่มขึ้น และเป็นการนำข่าวสาร ความรู้ มุขตลก เพิ่มเข้ามามาก สำหรับบทเจรจาในอดีตนั้นจะเกี่ยวข้องกันเนื้อเรื่องเพื่อให้เรื่องดำเนินต่อไปตามนิยายหนังตะลุง แต่ปัจจุบันนิยมเจรจานอกเรื่องมากกว่า

ค. เนื้อเรื่อง

วรรณกรรมหนังสือในยุคลที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2419 – 2500 นิยมแสดงเรื่องราวเกียรติยศคนต่างๆ เพราะได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอินเดีย ต่อมาในช่วงปลายของยุคนี้ตลอดไปจนถึงยุคลที่ 2 หนังสือได้้นำเรื่องจากวรรณคดีไทย นิทานหรือวรรณกรรมท้องถิ่น หรือนิทานจักรๆ วงศ์ๆ เช่น เรื่องพระสุธน – มโนราห์ แก้วหน้าม้า พระรถ-เมรี ส่วนเรื่องราวเกียรติยศจะแสดงเฉพาะการประกอบพิธีกรรมเท่านั้น พิทยา บุขรรัตน์ (สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2547) คาดว่า วรรณคดีไทยหรือวรรณกรรมต่างๆ น่าจะมาจากโรงพิมพ์วัดเกาะ (กรุงเทพมหานคร) ที่แพร่หลายทั่วไปในภาคใต้ในยุคนั้น และหนังสือที่นำเรื่องพระอภัยมณีมาแสดงเป็นคณะแรก คือ หนังสือฉบับบ้านกุยบุรี ได้รับความสนใจจากผู้ชมอย่างมาก

เมื่อเข้าสู่ยุคลที่ 3 พ.ศ. 2510 – 2530 หนังสือก็ปรับไปแสดงเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2516 – 2519 หนังสือหันมาแสดงเรื่องแนวการเมืองมาก ในช่วงนั้นสามารถแบ่งวรรณกรรมหนังสือได้เป็น 2 ประเภท คือ เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ มีเทวดา มนุษย์ ยักษ์ อภินิหารต่าง และเรื่องนวนิยายสมัยใหม่ เป็นเรื่องของคนธรรมดา เน้นวิพากษ์วิจารณ์การเมืองในสมัยนั้น แต่อย่างไรก็ตามหนังสือที่แสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ก็สอดแทรกการเมืองไว้เหมือนกัน

“หนังสือสมัยใหม่” ในสมัยนั้นเรียกอีกอย่างว่า “หนังสือการเมือง” “หนังสือเพื่อชีวิต” “หนังสือเพื่อมวลชน” นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงวรรณกรรมหนังสือที่หันมาแสดงเรื่องสมจริง เรื่องที่เกิดขึ้นในสังคมของคนยุคนั้น ตัวละครส่วนมากเป็นบุคคลใกล้ตัว จำลองมาจากบุคคลในสังคม ตัวโกงแทนที่จะเป็นยักษ์ก็กลายเป็นอันธพาล หรือลูกผู้มีอิทธิพล ความขัดแย้งของตัวละครแทนที่จะเป็นเรื่องบุญวาสนา ก็กลายเป็นเรื่องขัดผลประโยชน์ทางธุรกิจ การทำมาหากิน สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2522: 137 อ้างอิงใน พิทยา บุขรรัตน์, 2546: 265) กล่าวว่า การที่หนังสือหันมาแสดงเรื่องใกล้ตัวผู้ชมก่อให้เกิดผลดีอย่างมากในแง่ที่ว่า ทำให้ขายหนังสือต้องหันมาศึกษาข้อเท็จจริงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมากขึ้น

แนวเรื่องที่นิยมแสดงในยุคลที่ 4 และ 5 นี้คือ เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ โดยนายหนังให้เหตุผลว่า ที่กลับมานิยมแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ เพราะการเล่นแนวนี้เป็นทางที่นายหนังเคยแสดงมาก่อนจึงเกิดความชำนาญ อีกทั้งเป็นเรื่องไม่จริง มีฤทธิ ยักษ์ เทวดา มีอภินิหาร จะเล่าเรื่องไปอย่างไรก็ได้ และสถานการณ์การเมืองก็สงบแล้ว ผู้ชมก็นิยมชมเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ มากกว่า อย่างไรก็ตามเราสามารถแบ่งเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ในปัจจุบันได้เป็น 2 ประเภท คือ เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ที่ยังคงมียักษ์ เทวดา มีอภินิหาร และเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ที่เป็นเรื่องราวของคนธรรมดา ไม่มีอภินิหาร แต่ทั้งนี้เรื่องจักรๆ

วงศ์ฯ ทั้ง 2 ประเภทจะมีการดำเนินเรื่องในตอนเริ่มต้นที่คล้ายกันคือ เจ้าหญิง เจ้าชาย ของเมืองหนึ่ง ต้องมีเหตุให้เดินทางออกจากเมือง อาจจะไปเรียนวิชาที่ภูษี, ไปหาพยาบาลรักษาพ่อ/แม่, ไปหาของวิเศษ, ไปหาคู่ แล้วเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ จะเกิดขึ้นในระหว่างการเดินทาง ซึ่งหนังตะลุงแต่ละคณะก็จะมีวิธีเล่าเรื่องของตัวเองแตกต่างกันไป

อย่างไรก็ตามนายหนังต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าการแสดงหนังตะลุงในยุคนี้เนื้อเรื่องไม่สำคัญเท่ากับความรู้ ข่าวดารา มุขตลก ที่แทรกเข้าไประหว่างการดำเนินเรื่อง เพราะผู้ชมที่มาชมหนังตะลุงส่วนใหญ่มาเพื่อหาความบันเทิง ต้องการมาชมหนังตะลุงที่ตลก สนุกสนาน ทันทันสมัย มากกว่ามาชมว่าเรื่องราวของหนังตะลุงเป็นอย่างไร

กล่าวได้ว่าการปรับเปลี่ยนในส่วนของเนื้อเรื่องหนังตะลุงทั้ง 5 ยุค เป็นการปรับเปลี่ยนแบบผสมผสาน คือผสมผสานสถานการณ์เมือง สังคม ความรู้ ข่าวดารา มุขตลก ในขณะนั้นไว้ในเรื่องของหนังตะลุงด้วย

4.2.4 คนตรีหนังตะลุง

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การปรับเปลี่ยน				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
ดนตรีหนัง ตะลุง	ใช้เครื่องห้า คือ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง ปี่	ใช้เครื่องห้า เป็นหลัก แต่ บางคณะจะ เพิ่มขลุ่ย ซอ ไวโอลิน แซก โซโฟน เพื่อ ความแปลก ใหม่	เพิ่มดนตรีสากล คือ กีตาร์ เบส คีย์บอร์ด กลอง ชุด มาบรรเลง ร่วมกับเครื่องห้า หนังตะลุง	ใช้ดนตรีสากล บรรเลงร่วมกับ เครื่องห้าหนัง ตะลุง และนิยม บรรเลงเพลงลูกทุ่ง ในช่วงเปลี่ยนฉาก	ใช้ดนตรีสากล บรรเลงร่วมกับ เครื่องห้าหนัง ตะลุง นิยมบรรเลง เพลงลูกทุ่งในช่วง เปลี่ยนฉาก และ บางคณะมีนักร้อง ร้องเพลงลูกทุ่ง ซอคนิยม
	ปรับเปลี่ยน: ไม่มีการปรับ แปลง	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม

ดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุงแต่ดั้งเดิมมี 5 ชิ้น คือ ทับ 1 คู่, โหม่ง 1 คู่, กลองตุ๊ก 1 ลูก, ฉิ่ง 1 คู่, และ ปี่ 1 เล้า เรียกว่า “เครื่องห้า” โดยใช้ทับเป็นตัวคุมจังหวะและทำนอง โหม่งตีประกอบการขับกลอน กลองตุ๊กสำหรับขัดจังหวะทับ ฉิ่งสำหรับขัดจังหวะโหม่ง และปี่สำหรับเดินทำนอง ในยุคที่ 2 บางคณะอาจมี ซอด้วง ซออู้ จะเข้ เข้ามาประกอบด้วย

ต่อมาในยุคที่ 3 มีการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลงร่วมกับเครื่องห้าหนังตะลุงโดยเมื่อ พ.ศ. 2513 เมื่อหนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล นำเครื่องดนตรีสากล กีตาร์ เบส กลองชุด คีย์บอร์ด มาบรรเลงร่วมกับเครื่องห้าหนังตะลุงจนเป็นที่นิยมของผู้ชม และใช้ผสมกันเรื่อยมาจนถึงยุคที่ 4 และ 5 ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันนี้จะหาหนังตะลุงที่บรรเลงเฉพาะเครื่องห้าได้ยากมาก เท่าที่สำรวจพบว่ามีเพียงคณะหนังฉิ่ง ธรรมโฆษณ์ เท่านั้นที่ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้หนังฉิ่ง (สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2547) ให้เหตุผลว่า “เครื่องดนตรีสมัยใหม่ที่เข้ามามันบังคับนายหนัง ต้องเล่นเมื่อเขาจบเพลงก่อนของเก่าเรานี่พอเราจับรูป เครื่องดนตรีก็ลงให้ได้ทันที ไม่ต้องรอให้เพลงจบ ผมเคยเล่นเครื่องดนตรีของหนังพร้อมน้อย ซัดใจมาก ต้องจบเพลงของนักดนตรีก่อนแล้วนายหนังถึงจะเล่นได้ แต่ผมเล่นหนังแบบให้คนดูหนัง ไม่ใช่เล่นแบบให้คนฟังดนตรี ผมเคยคุยกับคนดูว่าผมจะเปลี่ยนเอา กีตาร์ มาใช้บ้าง คนดูบอกว่าอย่าทำๆ อย่าไปตามเด็ก ต้องรักษาแบบเก่าเอาไว้ เราก็พอใจว่าเรายังมีคนมีอุดมการณ์ร่วมอยู่อีก และจริงๆ แล้วคนที่ไปดูหนังเขาไปดูหนังเล่น เขาไม่ได้ไปฟังดนตรีของหนัง ถ้านายหนังเล่นไม่ดี เอาดนตรีคืออะไรเขาก็ไม่ดูหรอก ทีนี้เรื่องอะไรเราจะไปหาดนตรีมาให้ราคาถูกลง เสียงดนตรีไม่ได้ช่วยให้เราดีขึ้น และบนเวทีก็อัดคัดเต็มไปหมด และรายการที่เพิ่มขึ้นอีก นายหนังจะเหลือสักเท่าใด”

รูปแบบการบรรเลงดนตรีทั้ง 5 ยุค ยังเหมือนเดิม เพียงแต่ในยุคที่ 3, 4, และ 5 ได้เพิ่มดนตรีสากลเข้ามาเท่านั้น กล่าวคือ คือ ก่อนที่นายหนังจะขึ้นบนโรงหนัง ลูกคู่จะบรรเลงเพลงลูกทุ่งทำนองสนุกสนานเพื่อเตรียมพร้อมเครื่องดนตรีและเรียกความสนใจจากผู้ชม ต่อเมื่อนายหนังขึ้นบนโรงเริ่มทำพิธีไหว้ครู ลูกคู่จะบรรเลงเพลงโหมโรงโดยใช้ดนตรีไทยและดนตรีสากลร่วมกัน เมื่อนายหนังออกโรงปฏิมาและรูปพระอิศวรทรงโคเสริ่งแล้วจะใช้ดนตรีไทยเดิมประกอบการขับกลอนปรายหน้าบท หลังจากนั้นใช้ดนตรีสากลร่วมบรรเลงทำนองเพลงลูกทุ่งก่อนการแสดงเรื่องและหลังจบการแสดงแต่ละฉาก สำหรับในยุคที่ 5 ระหว่างช่วงรอยต่อแต่ละฉากบางคณะมีนักร้องมาร้องเพลงลูกทุ่ง

การมีนักร้องร้องเพลงกลายเป็นปัญหาที่ยังเป็นข้อถกเถียงกันระหว่างนายหนังรุ่นเก่าและนายหนังรุ่นใหม่ คือ นายหนังรุ่นเก่าจะไม่ยอมรับและเห็นว่าเป็นการทำลายวัฒนธรรมการแสดงหนังตะลุง โดยเฉพาะการมีนักร้องผู้หญิงขึ้นมาร้องเพลงบนโรงหนังตะลุง เพราะผู้หญิงที่ขึ้นไปแสดงบนโรงหนังตะลุงได้ต้องเป็นนายหนังเท่านั้น ไม่ใช่คนร้องหรือลูกคู่ เป็นความเชื่อเดิมที่ว่าหากมีผู้หญิงอยู่บนโรงหนังจะทำให้หนังเสื่อม

“เรื่องของหนังตะลุงเราถือเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ เป็นเรื่องที่เราต้องเคารพบูชา ไม่ใช่เอาผู้หญิงไปยุ่ง ไม่ใช่เรื่องที่เราผู้หญิงไปร้องเพลงให้เราได้เล่นหนัง มันไปกันไม่ได้ มันขาดศักดิ์ศรีของนายหนัง ถ้าผู้หญิงจะเล่น ก็มาเป็นนายหนัง อันนี้ได้ แต่ไม่ใช่เอาผู้หญิงมาร้องเพลง มันไม่ใช่เรื่องของหนัง ถ้าไม่ได้เล่นตามแบบฉบับของหนังตะลุง ผมว่าเลิกเสียเถอะ” (ฉันทน์ อรมุต, นายหนังคณะอรอด โหมยิต ฉันทน์ ธรรม โหมยิต, สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2547)

ในขณะที่นายหนังตะลุงรุ่นใหม่มองว่า การที่หนังตะลุงมีนักร้องเพิ่มเข้ามาเป็นเรื่องของการปรับตัวเพื่อให้ได้รับความนิยม เป็นการพยายามดึงคนรุ่นใหม่เข้ามาดูหนังตะลุง เริ่มจากมาดูดนตรีก่อนแล้วค่อยๆ ซึมซับเรื่องการแสดงหนังตะลุง เพราะถ้าแสดงแบบดั้งเดิมทั้งหมดเด็กรุ่นใหม่จะไม่สนใจ อย่างไรก็ตามวิธีการดังกล่าวเป็นเรื่องของการพยายามดึงคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาบริโภค ซึ่งก็ต้องแลกกับการทำให้เอกลักษณ์ของการเป็นหนังตะลุงบิดเบือนไปบ้าง เพราะการแสดงหนังตะลุงยังต้องการความสนใจจากผู้ชม

เมื่อพิจารณาการปรับเปลี่ยนในส่วนของคนตรีหนังตะลุงทั้ง 5 ยุค กล่าวได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนแบบเพิ่มเติม คือเพิ่มคนตรีสากลเข้ามาบรรเลงร่วมกับเครื่องห้าหนังตะลุง เพิ่มการบรรเลงเพลงลูกทุ่ง และบางคณะเพิ่มการร้องเพลงด้วย

4.2.5 ลำดับการแสดง

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การปรับเปลี่ยน				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
ลำดับการ แสดง	เริ่มจากออกรูปๆมี รูปพระอิศวรทรงโค รูปปราชญ์บาท รูปบอกเรื่อง รูปเข้าเมือง ว่าบทเกี่ยว ขอ และบทตั้งนบเมือง ตามลำดับ หลังจากนั้นออกรูปไปตามเรื่องนิทาน ปรับเปลี่ยน : ไม่มีการเปลี่ยนแปลง				

ลำดับการแสดงหนังตะลุงเริ่มจากทำพิธีกรรมไหว้ครูโดยการออกรูปฤๅษี รูปพระอิศวรทรงโค รูปปราชญ์หน้าบท รูปบอกเรื่อง รูปเจ้าเมือง วาบทเกี่ยวจอบ และบทตั้งนามเมือง ตามลำดับ หลังจากนั้นออกรูปตามเรื่องนิทานที่จะแสดงในคืนนั้น ลำดับการแสดงดังกล่าวไม่เคยปรับเปลี่ยนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

4.2.6 เทคนิคการแสดง (แสง สี เสียง)

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การปรับเปลี่ยน				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
เทคนิคการ แสดง (แสง สี เสียง)	ไม่มีเทคนิค พิเศษ	เมื่อมี ไมโครโฟนก็ สามารถขยาย เสียงไปได้ไกล	เริ่มใช้เสียง ประกอบ เช่น เสียงปี่ เสียงรอก เพื่อความสมจริง	ใช้มุขตลกตลอด การแสดง และใช้ เสียงดนตรี ประกอบมุขตลก เหมือนตลกคาเฟ่	นอกจากใช้มุข ตลกแล้วยังมี การร้องเพลง ประกอบเพื่อ สร้างความ น่าสนใจด้วย
	ปรับเปลี่ยน: ไม่มีการปรับ แปลง	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม

การปรับเปลี่ยนในส่วนของเทคนิคในการแสดงหนังตะลุงเริ่มตั้งแต่ยุคที่ 2 ที่นายหนังตะลุงนำเครื่องปั้นไฟ เครื่องขยายเสียง ไมโครโฟน มาใช้ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการแสดงคือ สามารถขยายเสียงได้ไกลขึ้น นายหนังไม่ต้องตะเบ็งเสียง ใช้หลอดไฟฟ้าแทนตะเกียงทำให้แสงสว่างสม่ำเสมอ และเพิ่มการขับบทเกี่ยวจอบเป็น 2 ครั้ง

ในยุคที่ 3 เริ่มมีการนำเสียงประกอบมาใช้ในการแสดงเพื่อทำให้เรื่องราวดูสมจริง เพราะเปลี่ยนมาแสดงเป็นเรื่องสมัยใหม่ ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล (2525 : 36 - 37) กล่าวว่า หนังตะลุงสมัยใหม่มีรูปแบบที่ปรับเปลี่ยนไปคือ ลอกเลียนเทคนิคของภาพยนตร์และละครวิทยุ เช่น ใช้เสียงประกอบ เสียงปี่ เสียงรถยนต์ ใช้เพลงจากเทปคาสเซตประกอบบทเจรจาแทนวงดนตรี และมีความพยายามที่จะเล่นให้สมจริงสมจังมากขึ้น เหตุการณ์ส่วนใหญ่อยู่ในโลกความเป็นจริง

ในยุคที่ 4 และ 5 ผนังตะลุมเกิกใช้เสียงประกอบจากเทปคาสเซตหรือแผ่นเสียง เพราะเปลี่ยนมาแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ จึงไม่จำเป็นต้องทำให้เรื่องราวดูสมจริง แต่จะนิยมให้เสียงประกอบมุขตลกจากเครื่องดนตรีสากล เหมือนการแสดงตลกคาเฟ่

กล่าวได้ว่าการปรับเปลี่ยนในส่วนขอเทคนิคการแสดงผนังตะลุมทั้ง 5 ยุค กล่าวได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนแบบเพิ่มเติม คือเพิ่มเทคนิคการแสดงตามเนื้อหาของเรื่องที่แสดง

4.2.7 รูปผนังตะลุม

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การปรับเปลี่ยน				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
รูปผนัง ตะลุม	ในช่วงต้นของ ยุค ใช้รูปผนัง ในเรื่อง รามเกียรติ์ ส่วน ในช่วงปลาย ของยุคเปลี่ยนมา ใช้รูป เป็น เจ้าชาย เจ้าหญิง ยักษ์ เทวดา ตาม เรื่องจักรๆ วงศ์ๆ	ใช้รูปผนังเป็น รูป เจ้าชาย เจ้า หญิง ยักษ์ เทวดา ตามเรื่อง จักรๆ วงศ์ๆ	เพิ่มรูปผนังที่เป็น รูปคนธรรมดา แต่งตัวตามสมัย นิยม เพราะเปลี่ยน มาแสดงเรื่อง สมัยใหม่	เพิ่มรูปเหมือนนักการเมือง เพื่อใช้ ในการล้อเลียนให้ตลกขบขัน	
	ใช้รูปผนังความ สูง 58 ซม.	ใช้รูปผนังความ สูง 58 ซม.	เพิ่มขนาดรูปผนัง ใหญ่ขึ้นคือสูง 125 ซม. และ 99 ซม. เพราะผู้ชมเพิ่ม จำนวนมากขึ้น คน นั่งไกลๆ จะได้ มองเห็นชัดเจน	นิยมใช้รูปผนังขนาดใหญ่ มีความ สูง 125 เซนติเมตร และ 99 เซนติเมตร แต่ละผนังกลุ่ม 3 รุ่นเก่าบางคณะยังใช้รูปขนาด 58 เซนติเมตร	
	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเสียง	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเสียง	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเสียง	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	

หนังสือแต่ละเล่มจะมีรูปหนังสือประมาณ 150 – 200 รูป แบ่งได้เป็นรูปศักดิ์สิทธิ์, รูปพระ – นาง, ยักษ์, รูปกากหรือรูปตัวตลก, และรูปเบ็ดเตล็ดอื่นๆ เช่น รูปผี ต้นไม้ ภูเขา ยานพาหนะ เป็นต้น รูปหนังสือเล่มส่วนใหญ่ทำมาจากหนังวัวหรือหนังควายเพราะมีความแข็งแรง ทนทาน เหนียว คงทน มีความโปร่งแสงมากหลังจากลอกแล้ว นายหนังสือจะเลือกใช้หนังที่แตกต่างกันตามศักดิ์ของรูปหนังสือนั้นๆ เช่น รูปฤๅษีถือเป็นรูปศักดิ์สิทธิ์จะตัดด้วยหนังของวัวที่มีลักษณะเหมือนโคสุภราชพาหนะของพระอิศวร คือ คินค่าง หางคอก นอกพาดผ้า หน้าใบโพธิ์ หรือบางท้องถิ่นในอินเดียมีคัตรูปฤๅษีด้วยหนังสือ จนมีคำกล่าวที่ว่า หนังสือทำรูปฤๅษี หนังสือทำรูปตลก เป็นต้น สำหรับรูปตลกมีความเชื่อว่าหากต้องการให้เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมให้ทำจากหนังสัตว์ที่ตายแบบพิสดาร เช่น ฟ้าผ่าตาย หรืออาจใช้หนังผ้าเท้าของอาจารย์มาแปะประกอบในรูปหนังสือ จะทำให้หนังสือเล่มนั้นมีชื่อเสียง แต่สำหรับในยุคปัจจุบันรูปหนังสือทุกรูปจะทำมาจากหนังวัวเกือบทั้งหมด เพราะหาได้ง่าย ราคาถูก และนายหนังสือใหม่เชื่อว่าหนังสือจะแสดงได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวนายหนังสือ ไม่ใช่เพราะความเชื่อดังกล่าว

รูปหนังสือเล่มที่ใช้แสดงในปัจจุบันมี 3 ขนาด คือ มีความสูง 125 เซนติเมตร, 99 เซนติเมตร, และ 58 เซนติเมตร ในอดีตนายหนังสือจะใช้รูปขนาดเล็ก ต่อมาถึงยุคที่หนังสือเล่มได้รับความนิยมจากประชาชนมาก คือในช่วงต้นของยุคที่ 3 หนังสือที่มีชื่อเสียงจะมีคนดูนับพัน ทำให้นายหนังสือต้องเพิ่มขนาดของรูปเพื่อให้คนที่นั่งดูไกลๆ เห็นรูปชัดเจน การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ทำโดย หนังสือพร้อมน้อยตระกูล เป็นนายหนังสือเล่มแรกที่เปลี่ยนรูปหนังสือเล่มจากรูปเล็กเป็นรูปใหญ่ (125 เซนติเมตร) ทำให้นายหนังสือเล่มอื่นๆ เปลี่ยนขนาดรูปตามไปด้วย โดยเฉพาะนายหนังสือรุ่นใหม่ แต่สำหรับนายหนังสือเก่าในกลุ่มที่ 3 ซึ่งมีรูปหนังสือเดิมอยู่แล้วก็เปลี่ยนเป็นรูปขนาดใหญ่บางรูปเท่านั้น เช่นรูปพระเอก นางเอก เวลาแสดงจึงมีรูปหนังสือขนาดไม่เท่ากัน เช่น รูปพระเอกตัวใหญ่ แต่รูปตัวตลกอื่นๆ ตัวเล็ก ความไม่สมส่วนกันทำให้ภาพหน้าจอที่ออกมาไม่สวยงาม ผิดองค์ประกอบ

การใช้รูปหนังสือที่ใหญ่ขึ้นก็ต้องซื้อรูปหนังสือในราคาที่แพงขึ้น ปัจจุบันรูปเจ้าเมืองนางเมือง (กษัตริย์ - ราชนี) ราคาเล่มละ 1,200 บาท (ขายเป็นคู่) รูปพระรูปนางราคาตัวละ 300 บาท ถือเป็นภาระที่นายหนังสือต้องลงทุนเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของรูปหนังสือเล่มพบว่า สามารถแบ่งรูปหนังสือเล่มได้เป็น 2 ประเภท คือ รูปหนังสือที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังใช้รูปหนังสือแบบเดิม คือ รูปฤๅษี รูปพระอิศวรทรงโค รูปยักษ์ รูปเทวดา รูปเจ้าเมือง - นางเมือง (กษัตริย์ - ราชนี) รูปตลก อีกประเภทหนึ่งคือรูปที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย คือ รูปพระ รูปนาง ที่จะเปลี่ยนการแต่งกายไปตามสมัยนิยม รูปยานพาหนะ และอุปกรณ์ทันสมัยตามยุค เช่น รูปโทรทัศน์ รูปโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

นอกจากจะแบ่งตามความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของรูปร่างลักษณะของรูปหนังแล้ว ยังสามารถแบ่งรูปหนังตามการแสดงเรื่องได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่เปลี่ยนชื่อตัวละครไม่ได้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะใช้ชื่อเดิมตลอดเหมือนกันทุกคณะ คือ รูปตัวละคร ถ้ารูปนายเท่ง ก็ต้องชื่อเท่ง พูดสำเนียงนายเท่งเหมือนกันทุกคณะ อีกประเภทหนึ่งคือรูปที่เปลี่ยนชื่อไปตามเรื่องราว คือ รูปเจ้าเมือง นางเมือง รูปพระ รูปนาง รูปฤๅษี รูปเทวดา จะเปลี่ยนชื่อและสำเนียงไปตามเรื่องที่แสดงซึ่งขึ้นอยู่กับนายหนังแต่ละคน

การปรับเปลี่ยนในส่วนของรูปหนังตะลุงทั้ง 5 ยุค กล่าวได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนแบบเพิ่มเติม คือ เพิ่มขนาดของรูป เพิ่มรูปตามเนื้อเรื่องและตามสมัยนิยม

4.2.8 โรงหนังและจอหนัง

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การปรับเปลี่ยน				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
โรงหนัง	ขนาดเล็ก ปิดฝา ผนังทั้ง 3 ด้าน เพื่อป้องกันลม และความหนาว เย็น	ขนาดเล็ก ปิดฝา ผนังทั้ง 3 ด้าน เพื่อป้องกันลม และความหนาว เย็น เหมือนยุคที่ 1	ขนาดใหญ่ขึ้น เพราะมีลูกคู่ เครื่องดนตรี เครื่องเสียง เพิ่มขึ้น เปิดโรงโล่งเพื่อ ระบายอากาศ	ขนาดใหญ่ขึ้นตามขนาดของจอหนัง เปิดโรงโล่งเพื่อระบายอากาศ มีโรงหนังสำเร็จรูป	
	เป็นความ รับผิดชอบของ เจ้าภาพที่ต้อง จัดเตรียมให้ คณะหนัง	เป็นความ รับผิดชอบของ เจ้าภาพที่ต้อง จัดเตรียมให้ คณะหนัง	เป็นความ รับผิดชอบของ เจ้าภาพ	เปลี่ยนความรับผิดชอบจากเจ้าภาพ เป็นคณะหนังเอง	
	ปรับเปลี่ยน: ไม่มี การปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน: ไม่มี การปรับเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	

องค์ประกอบ ของการ แสดง	การปรับเปลี่ยน				
	ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2419 - 2500)	ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2500 - 2510)	ยุคที่ 3 (พ.ศ. 2510 - 2530)	ยุคที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2540)	ยุคที่ 5 (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)
จอหนัง	ขนาด 1.8 x 2.3 เมตร เป็นผ้าขาวขึง เป็นจอ ปรับเปลี่ยน: ไม่มี การปรับเปลี่ยน	ขนาด 1.8 x 2.3 เมตร เริ่มมีการเขียน ฉากเป็นกรอบ จอ ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ขนาด 1.8 x 5 เมตร จอหนังมีเขียน ฉากเป็นกรอบ ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	ขนาด 1.8 x 5 เมตร 1.8 x 7 เมตร 1.8 x 9 เมตร จอหนังมีเขียนฉากเป็นกรอบ และบางครั้งมีเขียนขอบคูด นักร้องเมืองและบริษัทที่ให้การ สนับสนุน ปรับเปลี่ยน: เพิ่มเติม	

โรงหนังในยุคที่ 1 และ 2 เป็นโรงหนังยกพื้น ขนาดเล็ก ปิดฝาผนังทั้ง 3 ด้าน เพื่อป้องกันลมและความหนาวเย็น เปิดช่องด้านหลังไว้เป็นประตู ให้นายหนังและลูกคู่ขึ้นลง การสร้างโรงหนังเป็นความรับผิดชอบของเจ้าภาพที่ต้องจัดเตรียมให้คณะหนัง เมื่อโรงหนังขนาดเล็กก็ใช้จอหนังขนาดเล็กคือ ขนาด 1.8 x 2.3 เมตร ส่วนที่มีการปรับเปลี่ยนในยุคที่ 2 นี้คือส่วนของจอหนังที่เริ่มมีการเขียนฉากเป็นกรอบจอหนัง มีการประดับไฟสีหน้าจอ จากที่เคยใช้ผ้าขาวธรรมดา เพื่อสร้างความน่าสนใจและความสวยงามต่อผู้ชมที่นั่งอยู่หน้าจอหนังตะลุง

ต่อมาในยุคที่ 3 โรงหนังมีขนาดใหญ่ขึ้นเพราะมีลูกคู่ เครื่องดนตรี เครื่องเสียงเพิ่มขึ้น เปิดโรงโล่งทั้ง 3 ด้าน เพื่อระบายความร้อน และเพื่อให้ผู้ชมเห็นการแสดงหนังและแสดงดนตรี จอหนังมีการเขียนฉากเป็นกรอบเหมือนยุคที่ 3 และขยายใหญ่ขึ้นเป็นขนาด 1.8 x 5 เมตร การสร้างโรงหนังเป็นความรับผิดชอบของเจ้าภาพเหมือนในยุคที่ 1 และ 2

หนังตะลุงเริ่มเปลี่ยนมาใช้โรงหนังตะลุงสำเร็จรูปในยุคที่ 4 โดย นายหนังบุญธรรม เทอดเกียรติชาติ เป็นผู้ริเริ่มเป็นคนแรก โดยใช้รถบรรทุกหกล้อดัดแปลงกระบะท้ายรถเป็นเวที สามารถไปจอดตรงยังสถานที่ที่จะแสดงหนังแล้วปรับเป็นโรงหนังตะลุงได้ทันที เป็นการเปลี่ยนบทบาทความรับผิดชอบจากเจ้าภาพเป็นคนละหนังเอง เหมือนกับการรับสื่อภาพยนตร์กลางแปลงและ

คอนเสิร์ตวงดนตรีลูกทุ่งที่เข้าภาพไม่ต้องเข้าไปดูแล แต่เข้าภาพก็ต้องจ่ายค่าราคา (ค่าตอบแทน) หนึ่ง ตะลุงสูงขึ้นไป

นอกจากนี้การปรับเปลี่ยนในยุคที่ 4 และ 5 มีการขยายขนาดจอหนังให้กว้างขึ้นเหมือนจอภาพยนตร์กลางแปลง คือ เพิ่มมาเป็นจอหนังขนาด 1.8 x 5 เมตร 1.8 x 7 เมตร และ 1.8 x 9 เมตร ถือว่าเป็นจอหนังขนาดใหญ่ที่สุดในขณะนี้ โดยนายหนังให้เหตุผลว่าเป็นเพราะคนสมัยนี้ไม่ค่อยสนใจหนังตะลุง นายหนังจึงต้องเรียกความสนใจจากผู้ชมโดยทำให้จอหนังดูยิ่งใหญ่ และบางคณะมีเขียนขอบคุณนักการเมืองและบริษัทที่ให้การสนับสนุนด้วย

เมื่อพิจารณาการปรับเปลี่ยนในส่วนของจอหนังและโรงหนังตะลุงทั้ง 5 ยุค กล่าวได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนแบบ เพิ่มเติม คือ เพิ่มขนาดโรงหนังและจอหนังใหญ่ขึ้น และเพิ่มการเขียนกรอบจอ และเขียนคำขอบคุณผู้สนับสนุน

จากการศึกษาการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของหนังตะลุงหลังจากการปรับตัว พบว่าทุกองค์ประกอบมีการเปลี่ยนแปลง ส่วนใหญ่ปรับเปลี่ยนแบบเพิ่มเติม และส่วนที่ปรับเปลี่ยนมากที่สุดคือ ส่วนของเนื้อหา ที่เพิ่มบทเจรจา ความตลกไปกษา การวิพากษ์วิจารณ์การเมือง เข้ามามาก และลดปริมาณบทกลอนลงมากและนิยมขับกลอนแปลเท่านั้น ส่วนองค์ประกอบที่ปรับเปลี่ยนไปมากคือ (1) นายหนังที่ต้องปรับรูปแบบและแสวงหาข่าวสารและมุขตลกเพิ่มขึ้น (2) คนตรีหนังตะลุง ที่รับเอาดนตรีสากลเข้ามาและบรรเลงเพลงลูกทุ่งยอดนิยม (3) เทคนิคการแสดง (แสง สี เสียง) ที่เพิ่มเติมไปตามเทคโนโลยีในแต่ละยุค (4) โรงหนังและจอหนัง ที่ขยายใหญ่ขึ้นและเปลี่ยนมาใช้โรงสำเร็จรูป สำหรับส่วนที่ปรับเปลี่ยนน้อยคือ พิธีกรรมการไหว้ครู และรูปหนังตะลุงโดยเฉพาะรูปตัวตลก และส่วนที่ไม่ปรับเปลี่ยนเลยคือ ลำดับการแสดง ที่ยังคงเหมือนเดิมทั้ง 5 ยุค

เมื่อพิจารณาการปรับเปลี่ยนพบว่า แต่ละองค์ประกอบจะปรับเปลี่ยนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าองค์ประกอบนั้นมีความหมายต่อนายหนังมากน้อยเพียงใด และมีความหมายต่อความต้องการของผู้ชมมากน้อยเพียงใด กล่าวคือ พิธีกรรมการไหว้ครูและรูปหนังตะลุงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อจิตใจของนายหนังมาก ดังนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนน้อยที่สุด สำหรับในส่วนของคนตรีหนังตะลุง บทเจรจา ความตลกไปกษา การวิพากษ์วิจารณ์การเมืองสังคม โรงหนังจอหนัง เทคนิคการแสดง เป็นส่วนที่มีความหมายต่อความต้องการชมของผู้ชม ดังนั้นในส่วนดังกล่าวนี้จึงเปลี่ยนแปลงไปตามความนิยมของผู้ชมมากกว่านั่นเอง

ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นเป็นการตอบคำถามของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในส่วนของการปรับเปลี่ยนของหนังตะลุง ซึ่งทำให้เราพบคำตอบว่าสิ่งที่ปรับเปลี่ยนไปมากที่สุดคือส่วนของเนื้อหา และต่อจากนี้เราจะศึกษาในส่วนของการยอมรับของผู้ชมต่อการปรับเปลี่ยนหนังตะลุงในปัจจุบัน

4.3 ปัจจัยด้านผู้ชมที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนหนังตะลุงในปัจจุบัน

ผู้วิจัยพิจารณาจากการวิเคราะห์ผู้ชมของนายหนังตะลุงและสัมภาษณ์ผู้ชมจากเกณฑ์การมีประสบการณ์ชมหนังตะลุงมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี อย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง จำนวน 30 คน พบว่าสามารถแบ่งผู้ชมได้เป็น 2 กลุ่ม โดยพิจารณาจากการเลือกรับสื่อหนังตะลุง กล่าวคือ

(1) ผู้ชมที่ดูทุกคณะ ทุกแนว ไม่เลือกว่าเป็นคณะใด หรือเป็นแนวใด (loyalty) เป็นผู้ชมที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป เป็นผู้ชมที่มีปริมาณมากที่สุด ผู้ชมกลุ่มนี้มีความผูกพันกับหนังตะลุงมาตั้งแต่เด็ก เพราะเป็นสื่อบันเทิงในสมัยนั้น ผู้ชมกลุ่มนี้มักจะพาลูกหลานเด็กเล็กๆ มาดูหนังตะลุงด้วย มารอดูตั้งแต่หนังยังไม่เริ่มจนหนังแสดงจบ โดยเตรียมเสื่อมานั่งมานอนหน้าโรงหนัง เป็นกลุ่มที่มีความชอบในหนังตะลุง ดูได้ทุกคณะไม่ว่านายหนังจะแสดงแนวตลก แนวร้องเพลง แนวขับกลอน แนวเน้นเล่าเรื่อง แนวธรรมะ ไม่ว่าจะเป็นหนังยอดนิยมหรือหนังที่ไม่มีชื่อเสียง ก็ดูได้ทุกรูปแบบ ขอให้หนังเป็นหนังตะลุงเท่านั้นเอง

นอกจากนี้ยังเป็นผู้ชมส่วนใหญ่ของรายการหนังตะลุงทางโทรทัศน์เพราะมีเวลาว่างในตอนกลางวัน อีกทั้งกลุ่มนี้ไม่มีข้อจำกัดว่าเป็นหนังคณะใด จะแสดงได้ดีหรือแสดงได้ไม่ดีก็ดูได้ทั้งนั้น และยังสดหนังตะลุง ในเวลาว่าง แต่การได้ออกจากบ้านไปดูหนังตะลุงแสดงสดจะเป็นอีกบรรยากาศหนึ่ง ได้เจอคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ได้พูดคุยสังสรรค์ อาจได้รู้จักเพื่อนใหม่ นี่คือเสน่ห์ของหนังตะลุงที่ผู้ชมกลุ่มนี้ยังรู้สึกคิดถึงใจอยู่

(2) ผู้ชมที่เลือกดูคณะที่ชอบ แนวที่ชอบ (non loyalty) เป็นผู้ชมที่มีอายุ 20 – 50 ปี

โดยกลุ่มผู้ชมที่มีอายุ 20 – 40 ปี จะเลือกดูหนังตะลุงเฉพาะคณะที่ตนเองชอบทั้งการแสดงสดและใช้สื่อเทป ซีดี วีซีดี บันทึกการแสดง สำหรับกลุ่มผู้ชมที่มีอายุ 40 – 50 ปี ส่วนใหญ่จะเลือกดูหนังตะลุงคณะที่ชอบ บางส่วนชอบหนังตลก บางส่วนชอบหนังร้องเพลง บางส่วนชอบหนังขับกลอนมีคติสอนใจ ส่วนผู้ชมวัยรุ่นจะเลือกชมหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงในทางตลก มีการร้องเพลง ผู้ชมกลุ่มวัยรุ่นนี้จะดูหนังตะลุงหลังจากที่นายหนังออกรูปฤกษ์ รูปพระอิศวรทรงโค รูปปราบหน้าบาท รูปบอกร้อง ไปเรียบร้อยแล้ว เพราะวัตถุประสงค์หลักคือต้องการจะดูเรื่องตลก ทั้งนี้กลุ่มผู้ชมวัยรุ่นมักจะนั่งชมบนรถจักรยานยนต์ พอหนังยึดยึดไม่ตลกก็ขี่รถออกไป หรือวัยรุ่นบางกลุ่มตั้งวง

ดื่มสุราน้ำโรงหนัง ผู้ชมกลุ่มวัยรุ่นจะดูหนังตะลุงไม่นาน ถ้านายหนังมีมุขตลกมาก มีร้องเพลง วัยรุ่นก็จะอยู่ได้นานกว่า แต่ก็ไม่ได้จนจบ เพราะว่าความคาดหวังของกลุ่มวัยรุ่นที่มาชมหนังตะลุงคือ ต้องการมาฟังมุขตลก และเพื่อนำมุขตลกมานั้นมาใช้ในบทสนทนาในชีวิตประจำวัน

หากเปรียบเทียบพฤติกรรมการมาดูหนังตะลุงในอดีตกับปัจจุบัน พบว่า ผู้ชมในอดีตจะดูหนังตั้งแต่บ่ายเริ่มเข้าบ้าน คุ่านายหนังมีลักษณะอย่างไร บุคลิกภาพอย่างไร ก่อนจะแสดงหนังลูกคู่กันจอย่างไร ตีเครื่องอย่างไร พอเริ่มแสดงก็คุ่านายหนังออกรูปฤกษ์ รูปพระอิศวรทรง โคล ออกรูปปราชญ์หน้าบท เชิดรูปต่างๆ ใดๆ กระทั่งฟังกลอน ฟังคำพูด ฟังเนื้อเรื่อง ผู้ชมจะสังเกตดูทุกกระบวนการในการแสดง ผู้ชมจะรู้เลยว่านายหนังขณะนี้แสดงดีหรือไม่ ซึ่งยังคงพบในผู้ชมกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป แต่กลุ่มผู้ชม 40 ปีลงมาจะดูไม่ออกฟังไม่เห็นว่าหนังตะลุงเชิดรูปได้สวยหรือไม่ ว่ากลอนถูกต้องหรือไม่ ว่ากลอนลงจังหวะดนตรีหรือไม่ ผู้ชมกลุ่มนี้จึงไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์การแสดงหนังตะลุงได้เพราะไม่มีความรู้ในศิลปการแสดง คำว่าหนังเล่นดีของผู้ชมกลุ่มนี้หมายถึงหนังตะลุงที่แสดงได้ดีกลั่นเอง

“สมัยก่อนคนดูหนัง เราจะตั้งใจฟังเรื่อง ทุกวันนี้ไปถึงเขาจะบอกว่าตลกได้แล้ว เขาเอาสนุก เอามัน คนทุกวันนี้ไม่รู้เขาเป็นอย่างไร หนังออกฤกษ์เขาก็บอกว่าให้ร้องเพลงได้แล้ว ออกฤกษ์นี้ก็ให้ร้องเพลงเสียแล้ว อันนี้เราไม่โกรธเขาหรอก คนทุกวันนี้ไม่ได้อยู่ด้วยความถูกต้อง อยู่ด้วยความถูกใจเสียมากกว่า คนสมัยก่อนถ้าตลกออกนอกเรื่องเขาจะลุกขึ้นแล้ว ไม่ดูแล้ว แต่สมัยนี้ขอให้ตลกอย่างเดียว เรื่องก็ไม่เอาแล้ว มันดูไม่เหมือนกัน ยุคนี้เขาดูกันอย่างนี้” (อิม จิตรภักดี, ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปการแสดง (หนังตะลุง) ปี พ.ศ.2540, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2547)

หากเปรียบเทียบปริมาณผู้ชมหนังตะลุงในปัจจุบันกับอดีตพบว่าลดน้อยลงมาก ดังที่หนังพร้อมน้อย ตะลุงสากล (สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2547) กล่าวว่า “เมื่อก่อนมีผู้ชมเป็นร้อยเป็นพัน แต่ปัจจุบันมีผู้ชมประมาณ 50 คนก็ถือว่ามากแล้ว โดยเฉพาะวัยรุ่นจะไม่ค่อยให้ความสนใจ เว้นแต่เป็นหนังคณะที่มีชื่อเสียงในเรื่องตลก” ทั้งนี้ นายหนังเองและผู้ชมส่วนหนึ่งก็เป็นที่หวังว่านับวันผู้ชมรุ่นใหม่จะลดน้อยลงเรื่อยๆ เกรงว่าต่อไปจะไม่มีการสืบทอดผู้ชมหนังตะลุงตัวจริง มีแต่มาเยือนดูเฉยๆ ให้อำนาจเป็นศิลปการแสดงพื้นบ้านอย่างหนึ่งเท่านั้นเอง

อย่างไรก็ตามในเรื่องของปริมาณผู้ชมหนังถึงจะลดลงอย่างมาก แต่หากหนังตะลุงไปแสดงต่างจังหวัดที่ไม่ใช่ภาคใต้ เช่น กรุงเทพมหานคร ปราณบุรี กาญจนบุรี หรือจังหวัดในภาคเหนือ ภาคอีสานที่มีคนใ้อาศัยอยู่มาก หรือการแสดงในต่างประเทศ หนังตะลุงจะได้รับการต้อนรับจาก ผู้ชมอย่างดีมาก ทั้งจากคนใ้และคนในพื้นที่นั้นๆ แต่การไปแสดงต่างจังหวัดก็หมายถึงค่าใช้จ่ายที่

เพิ่มสูงขึ้น เจ้าภาพจึงเลือกเฉพาะหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมเพื่อเป็นหลักประกันว่าคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น จึงมีหนังตะลุงบางคณะเท่านั้นที่มีโอกาสไปแสดงต่างพื้นที่ ซึ่งแน่นอนว่าจะเป็นหนังตะลุงกลุ่มที่ 1 และ 2 เป็นผลให้หนังตะลุงทั้ง 2 กลุ่มนี้เป็นที่รู้จักของประชาชนเพิ่มขึ้นไปอีก

หากพิจารณาปัจจัยจากสื่อมวลชนที่มีผลต่อผู้ชมหนังตะลุง ในทางตรงที่เห็นได้ชัด คือ ผู้ชมมีสื่อบันเทิงอื่นๆ ให้ติดตามมากมาย เช่น รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เพลง เกม จึงไม่จำเป็นต้องมาชมหนังตะลุงเพื่อความบันเทิงอีก โดยเฉพาะผู้ชมกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้มีความผูกพันกับการแสดงหนังตะลุง และผู้ชมผู้หญิงส่วนใหญ่ติดละคร โทรทัศน์ที่ต้องรอให้ละครจบก่อนจึงจะออกมาดูหนังตะลุง แต่ต้องเป็นละครเรื่องที่ตั้งมากมาย เช่น เรื่องคู่กรรม เรื่องมนต์รักลูกทุ่ง เป็นต้น

ส่วนผลในทางอ้อมที่เห็นได้ชัดคือ ผู้ชมจะนิยมหนังตะลุงที่ร้องและบรรเลงเพลงลูกทุ่งยอดนิยม และนิยมหนังตะลุงที่นำเรื่องเหตุการณ์บ้านเมืองปัจจุบันหรือเรื่องราวที่ปรากฏในสื่อมวลชนมาพูด เพราะแสดงถึงความเป็นพวกเดียวกันระหว่างนายหนังกับผู้ชมว่าติดตามข่าวนี้เหมือนกัน สนใจละครเรื่องนี้เหมือนกัน เวลาที่นายหนังเอามาพูดเป็นเรื่องตลกก็จะรู้สึกตลกร่วมกัน กล่าวได้ว่าสื่อมวลชนเป็นตัวเชื่อมการส่งมูขและรับมูขในเรื่องเดียวกันระหว่างนายหนังกับผู้ชมนั่นเอง

โดยสรุปกล่าวได้ว่าผู้ชมหนังตะลุงในปัจจุบันมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนหนังตะลุง คือ นายหนังจะพยายามปรับเนื้อหาการแสดงแนวทอล์คโชว์ที่มีมุขตลกทันสมัย และเพิ่มรูปแบบมาร้องเพลงลูกทุ่งยอดนิยมคันระหว่างเปลี่ยนฉากการแสดง ตามต้องการของผู้ชมในปัจจุบัน และปรากฏว่าผู้ชมก็ให้การยอมรับการปรับแปลงดังกล่าวนี้เป็นอย่างดี